

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โดย

นางสาวโศภิตา สุรินทร์

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**PEOPLE PARTICIPATION IN WATER RESOURCE MANAGEMENT A CASE STUDY OF
HUAY SAI ROYAL DEVELOPMENT STUDY CENTER**

By
Sopida Surinta

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
ผลงานวิจัยนิตยศึกษาระดับปริญญาตรี
MASTER OF ARTS

Program of Public and Private Management

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2010

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ” เสนอโดย นางสาวโสภิตา สุรินทะ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารท์สนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม รัตนโชติ

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์พรชัย เทพปัญญา)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร. อวตม เจริญสุข)

ผลงานวิจัยนี้ นักศึกษา ระดับปริญญาตรี

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม รัตนโชติ)

...../...../.....

50601620 : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

โสภิตา สุรินทะ : การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษา
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.ดร.
สุธรรม รัตนโชติ. 130 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ และแหล่งน้ำในพื้นที่ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของประชาชน เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ และบทบาท เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มประชากรที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 176ครัวเรือน ประมวลผลด้วยโปรแกรม spss สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ แจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ F-test และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามด้วย Multiple Linear Regression ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวม,ด้านกายภาพ,ด้านความคิด และด้านอารมณ์ อยู่ในระดับมาก ส่วนระดับการมีส่วนร่วมด้านการเป็นเจ้าของอยู่ในระดับมากที่สุด และจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระดับความมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนแตกต่างกันไปตามตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ ที่สนใจในการจัดการน้ำ และความพึงพอใจในการจัดการน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$ ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ จำนวน 4 ข้อได้แก่ 1) ควรมีการพัฒนาชุมชนโดยเน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้านกายภาพ ความคิด ด้านอารมณ์ และด้านความเป็นเจ้าของและโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำด้วย 2) ภาครัฐและชุมชนควรร่วมมือจัดให้มีการทำประชาสังคัม ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนชุมชน ก่อให้เกิดกระบวนการชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถจัดการกับทรัพยากรน้ำได้อย่างเหมาะสม 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน โดยการจ้างแรงงานในพื้นที่เข้าร่วมงานกับ โครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ เช่น การลอกท่อส่งน้ำ การจัดการพื้นที่ส่งน้ำ 4). ชุมชนควรมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ เช่น แหล่งน้ำในพื้นที่ วิกฤติการณ์น้ำ และอภิปรายหาแนวทางแก้ไข ป้องกันอย่างสม่ำเสมอ

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

50601620 : MAJOR : PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT

KEY WORD : PEOPLE PARTICIPATION IN WATER RESOURCE MANAGEMENT

SOPIDA SURINTA : PEOPLE PARTICIPATION IN WATER RESOURCE MANAGEMENT A CASE STUDY OF HUAY SAI ROYAL DEVELOPMENT STUDY CENTER..

THESIS ADVISOR : ASST. PROF. SUDHAM RATTANACHOT, Ph. D., 130 pp.

This research has a purpose for studying the level of people participation in water resource management of water resources in the area, Proving the relationships of factors affecting the people participation in water management and conservation, Such as gender,age,occupation,income,position on the board of water management. Data were collected by questionnaires though 176 samples in Hua Sai Royal Development Study Center. The statistics applied for describing the data were frequency, percent, mean and standard deviation, testing the hypotheses by using. ANOVA, t-test and F-test. and followed by the Multiple Linear Regression for estimating the dependent variable by independent variables. The findings were the level of the people participation as a whole and in aspect of physically, intellectually and emotionally involved were falling in high. And the level of participation in sense of belonging was the highest level. In hypothesis testing it was found that the level of participation of individuals in the community varies directly according to position on the Board of Water Management, knowledge about water management, attitudes towards water management, and satisfaction in water management, significantly different at $\alpha = 0.05$. There were 4 recommendations for supplement the people participation in water management. These were 1) It should be developed the water management with emphasis on people participation in the development of physical, emotional, and intellectual, particularly it should create confidence in the ability of communities to manage water resources. 2) Government and community should be cooperated together to manage water resources. 3) People participation in water resource management should be seriously promoted. and 4) Communities should have the knowledge socialization about water management in the areas ; such as water resources and water for finding problem resolution protection.

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

Program of Public and Private Management Graduate School,Silpakorn University AcademicYear 2010

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ “การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม รัตนโชติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความรู้ คำแนะนำ เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และหลักการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ตลอดจนให้คำปรึกษาแนะนำทางด้าน วิชาการกับผู้วิจัยเป็นอย่างดีเสมอมา ขอขอบคุณ ดร. อากม เจริญสุข และ รศ. พรชัย เทพปัญญา ที่ได้ ช่วยตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งให้แนวคิดและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ต่อผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ โครงการชลประทานจังหวัดเพชรบุรี, ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอัน เนื่องมาจากพระราชดำริ, ผู้ใหญ่บ้านและคนในชุมชน หมู่ 7-9 ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี ที่ได้ ให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งให้โอกาสผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาใน พื้นที่ และอำนวยความสะดวกให้ได้ข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาจนสำเร็จ

ขอขอบคุณ คุณวรลักษณ์ ศรีโย ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์และการสื่อสาร สาธารณะ สำนักงานคณะกรรมการองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ที่ได้ให้ความเข้าใจ และให้ความช่วยเหลือ ในด้านของเวลาปฏิบัติงานของผู้วิจัย เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถไปพบอาจารย์และ ดำเนินการวิจัยควบคู่ไปกับการทำงานได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อจารึก และคุณแม่สุดจิตต์ สุรินทะ รวมทั้งน้องชายทั้ง 2 ที่คอยให้ ความดูแลให้กำลังใจ ให้การสนับสนุนทั้งด้านเงินทุนและเวลา อีกทั้งยังรวมลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล ทำให้เก็บข้อมูลได้รวดเร็ว รวมถึงยังเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณจิระพัชร คุเลิศระกุล ที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือทางด้านข้อมูล และ ขอบคุณทิพย์วรรณ ทองสง ที่คอยให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ รวมถึงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย ซึ่งเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์ ถ้ายาคนุศลเหล่านี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่สามารถสำเร็จลงได้ด้วยดี

โสภิตา สุรินทะ

พฤษภาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
สมมุติฐานการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	4
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
ข้อมูลทั่วไป.....	11
แผนกลยุทธ์และนโยบายนำของชาติ.....	24
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ.....	36
การมีส่วนร่วม.....	39
แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพลังพนักงาน.....	44
แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน.....	50
แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม.....	57
แนวคิดในการจัดการทรัพยากรส่วนรวม.....	64
งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ.....	65

ผลงานวิจัยนี้ได้รับ ระดับปริญญาตรี

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย..... 68
	ระเบียบวิธีวิจัย..... 68
	แหล่งข้อมูล 68
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 69
	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ 70
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 71
	การวิเคราะห์สถิติ..... 71
4	ผลการวิจัย 72
	ส่วนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ..... 72
	ส่วนที่ 2 สถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม 73
	ส่วนที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ..... 79
	ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม..... 85
	ส่วนที่ 5 ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม 110
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ 112
	สรุปผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน 112
	สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน 113
	อภิปรายผล 114
	ข้อเสนอแนะ..... 115
	บรรณานุกรม..... 116
	ภาคผนวก 119
	ประวัติผู้วิจัย 125

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงรายละเอียดปริมาณการผันน้ำในระบบเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ	22
2	ลักษณะประชากร เศรษฐกิจและสังคม	73
3	ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลแบ่งตามด้านของการมีส่วนร่วม.....	79
4	แบ่งตามสถานภาพของประชากร เศรษฐกิจและสังคม	82
5	เพศกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ	86
6	อายุกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ	89
7	อาชีพกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ	92
8	รายได้กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ	95
9	ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำและระดับการมีส่วนร่วม.....	98
10	การใช้ประโยชน์จากน้ำและระดับการมีส่วนร่วม	101
11	ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำและระดับการมีส่วนร่วม.....	103
12	ระดับทัศนคติต่อการจัดการน้ำและระดับการมีส่วนร่วม	105
13	ระดับความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำและระดับการมีส่วนร่วม	109
14	ความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	111

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	พระเจ้าอยู่หัวทรงเยี่ยมราษฎรในศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยทรายฯ	6
2	พระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จพระราชดำเนินเพื่อทอดพระเนตร โครงการ.....	14
3	โครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	19
4	แสดงตำแหน่งของอ่างเก็บน้ำ.....	23
5	ตัวแบบการสร้างพลังพนักงาน	45
6	ตัวแบบการสร้างความเข้มแข็งของประชาชน	46
7	ตัวแบบความเข้มแข็งของชุมชน	54

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันภาคการเกษตรของประเทศไทยหลายพื้นที่กำลังประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ จะเห็นได้ว่า ดิน น้ำ พืช มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งระบบนิเวศน์ขาดความสมดุลทันทีหรือมีเหตุบังเอิญถึงความไม่สมดุล ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นถึงปัญหาในอนาคต ได้มีพระราชดำริให้จัดหาแหล่งน้ำขึ้น โดยโครงการชลประทานเพชรบุรี ได้ดำเนินงานสนองแนวพระราชดำริ ในเรื่องของการแหล่งน้ำและจัดทำระบบเครือข่ายน้ำ (อ่างพวง) มีการสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่จำนวน 4 อ่าง คือ อ่างเก็บน้ำห้วยตาแปด 2 อ่าง อ่างเก็บน้ำเขากระปุก และ 3 อ่างเก็บน้ำห้วยทราย และ 4 อ่างเก็บน้ำหนองไทร ซึ่งในแต่ละอ่างมีความจุและขนาดไม่เท่ากัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการกักเก็บน้ำในศูนย์ฯ เช่น การฟื้นดิน งานคั้นป้า และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในการประกอบอาชีพ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงผืนดินที่แห้งแล้งให้มีน้ำเพื่อทำการเกษตรอย่างพอเพียง จึงต้องให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรน้ำให้คงอยู่ และจัดสรรทรัพยากรน้ำให้เหมาะสม

เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2532 ณ พระราชวังไกลกังวล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการจัดหาความช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในเขต อ.หัวหิน ซึ่งในปัจจุบันราษฎรต้องประสบปัญหาความแห้งแล้ง และขาดแคลนน้ำอยู่โดยทั่วไปอ่างเก็บน้ำจำนวนมากที่สร้างไว้มีขนาดเล็กสำหรับอ่างเก็บน้ำที่มีขนาดความจุพอสมควรก็มีเพียงอ่างเก็บน้ำห้วยตาแปดและอ่างเก็บน้ำบ้านทุ่งขามเท่านั้น จึงเห็นสมควรก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดความจุมากๆ ตามท้องที่ต่างๆ ที่เหมาะสมอาทิ ในเขตตำบลหนองพลับ ซึ่งมีโครงการพัฒนาที่ดินหนองพลับอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ขาดแคลนน้ำมากในเวลาฝนแล้งและต่อมาในวันที่ 24 กรกฎาคม 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริเพิ่มเติมให้กรมชลประทานจัดหาเงินจากอ่างเก็บน้ำที่มีศักยภาพที่ดีกว่ามาช่วยเหลืออ่างเก็บน้ำห้วยตาแปดต่อไป

ต่อมาได้มีพระราชดำริให้จัดสร้างอ่างเก็บน้ำเพิ่ม กรมชลประทานได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริ โดยดำเนินการดังนี้

1. วางโครงการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำบ้านทุ่งขาม-อ่างเก็บน้ำห้วยตะแปดพร้อมช่วยเหลือราษฎรตามแนวท่อที่ผันน้ำผ่าน

2. วางท่อโครงการท่อผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด - อ่างเก็บน้ำห้วยทราย ในบริเวณศูนย์สาธิตสหกรณ์หุบกะพง

3. วางโครงการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไทรงาม - อ่างเก็บน้ำบ้านทุ่งขาม พร้อมมีวาล์วปิด - เปิด อ่างเก็บน้ำห้วยไม้ตาย

แต่แต่ละอ่างจะต้องผันน้ำออกมาเพื่อให้ราษฎรได้ใช้เพื่ออุปโภค บริโภค และทำการเกษตร แต่ความสามารถในการผันน้ำมีสถิติที่ลดลงทุกปี เนื่องจากปริมาณน้ำฝนที่ลดลง และจะต้องกักเก็บน้ำให้มีอยู่ในอ่างเพื่อหล่อเลี้ยงอ่างไม่ให้เสียหาย

ปริมาณการผันน้ำ จากสถิติข้อมูลผันน้ำจากอ่างฯ ทุ่งขาม ลงสู่ระบบท่อผันน้ำไปยังอ่างฯ บริเวณ 5 ปี ย้อนหลัง (2541-2548) จะมีปริมาณดังนี้

ปี 2541 ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ 2.6109 ล้าน ลบ.ม.

ปี 2542 ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ 2.5668 ล้าน ลบ.ม.

ปี 2543 ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ 2.5951 ล้าน ลบ.ม.

ปี 2544 ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ 2.4874 ล้าน ลบ.ม.

ปี 2545 ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ 0.4795 ล้าน ลบ.ม.

ปี 2546 ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ 0.1901 ล้าน ลบ.ม. (เกิดอุทกภัย)

ปี 2547-48 ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ 0.0100 ล้าน ลบ.ม. (ช่วยพื้นที่ตามแนวท่อผันน้ำ)

ปี 2549 ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ 0.0301 ล้าน ลบ.ม.

ปี 2550 ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ 2.5000 ล้าน ลบ.ม. (โดยสามารถผันน้ำได้เต็ม 100% ทุก

อ่างฯ)

ปี 2551 ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ 0.920 ล้าน ลบ.ม. (ผันจากไทรงามมาเพิ่มทุ่งขามและตะ

แปดไปบ่อพักน้ำเขากระบูก ปริมาณฝนรายปีน้อย)

จากสถิติจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ปริมาณการผันน้ำลดลงเรื่อยๆ ทุกปี ซึ่งชุมชนจะต้องเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการน้ำ ในกรณีชลประทานมีการจัดสรรน้ำไม่เพียงพอต่อการใช้ชุมชน ชุมชนจะต้องเข้าร่วมแก้ปัญหา ร่วมจัดการแหล่งน้ำ และจัดหาทรัพยากรน้ำ เพื่อจะได้มีน้ำใช้อย่างยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นจะต้องศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำในพื้นที่
2. เพื่อเปรียบเทียบพิสูจน์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรน้ำและจัดการแหล่งน้ำของประชาชน เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ตำแหน่ง บทบาท
3. เพื่อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3. สมมุติฐานของการวิจัย

- 3.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามเพศ
- 3.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามอายุ
- 3.3 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามอาชีพ
- 3.4 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันตามรายได้
- 3.5 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันตามตำแหน่ง
ในคณะกรรมการจัดการน้ำ
- 3.6 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันตามการใช้
ประโยชน์จากน้ำ
- 3.7 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันตามความรู้
เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ
- 3.8 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแตกต่างกันตามระดับทัศนคติต่อ
การจัดการน้ำในเรื่องการจัดการน้ำเป็นเรื่องที่ต้องรับผิดชอบ

- 3.9 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแตกต่างกันตามระดับความพึง
พอใจในเรื่องการให้ความร่วมมือกับรัฐ

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

4.1.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

4.1.1.1 สถานภาพทางประชากร ได้แก่ เพศ, อายุ, ความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการทรัพยากรน้ำ

4.1.1.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ระดับรายได้รวมต่อเดือนของครัวเรือน ,อาชีพ

4.1.1.3 สถานภาพทางสังคม ได้แก่ อาชีพหลักของครัวเรือน, การมีตำแหน่งในการจัดการทรัพยากรน้ำ

4.1.2. ตัวแปรตาม ได้แก่การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนซึ่งมีองค์ประกอบ ทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านกายภาพ (Physically involved) ด้านความคิด (Intellectually involved) ด้านอารมณ์ (Emotionally involved) ด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging)

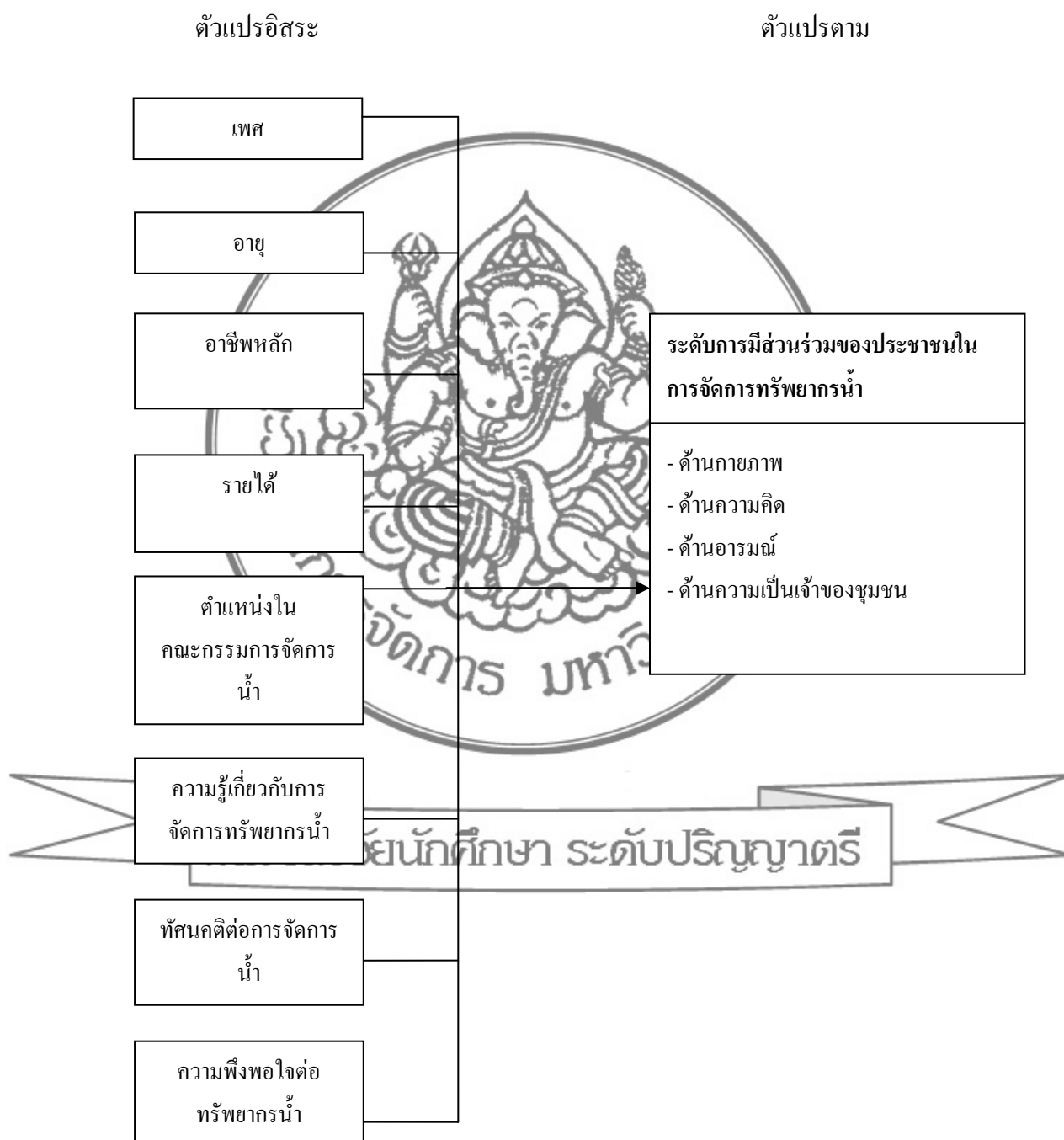
4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

การศึกษานี้กำหนดขอบเขตการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งประกอบด้วยแหล่งชุมชนพื้นที่อ่างเก็บน้ำจำนวน 3 อ่าง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยตะแบด อ่างเก็บน้ำห้วยทราย บ่อพักน้ำเขากระปุก ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลประโยชน์จากการจัดสรรน้ำ จำนวน 317 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาจะสุ่มจากประชากร มีจำนวนทั้งสิ้น 176 คน

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

5. กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

6. นิยามศัพท์

6.1 นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1.1 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายถึง ศูนย์ศึกษาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี

6.1.2 โครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ (อ่างพวง) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายถึง โครงการที่เกิดขึ้นจากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2535 โดยมีรายละเอียดของวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สมควรพิจารณาความเหมาะสม ในการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด ผ่านสันทำนบของอ่างพักน้ำเขากระปุก ลงอ่างเก็บน้ำห้วยทราย ซึ่งปัจจุบัน มีสภาพขาดแคลนน้ำมาก เพื่อให้สามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกของอ่างเก็บน้ำห้วยทราย และบริเวณใกล้เคียงได้ตามวัตถุประสงค์โครงการ

2. ควรพิจารณาวางโครงการ และก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ในลำน้ำสาขาของกลุ่มน้ำห้วยตะแปดเพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำเสริมให้อ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด

3. ควรเร่งพิจารณาวางโครงการและก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยไม้ตาย ส่วนพื้นที่ตอนบนของอ่างฯ ควรพิจารณาก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กกระจายในบริเวณต่างๆ ตามความเหมาะสม

ภาพที่ 1 ทรงเยี่ยมราษฎรภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2535

โครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ(อ่างพวง) อันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ อยู่ในความดูแลของโครงการชลประทานเพชรบุรี สำนักชลประทานที่ 14 กรมชลประทาน

6.1.3 ทรัพยากรน้ำ หมายถึง ของเหลวเกิดจากการรวมตัวกันของก๊าซไฮโดรเจนและก๊าซออกซิเจนในภาวะที่เหมาะสมหรือความหมายในลักษณะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่นำมาใช้อุปโภค บริโภค ชำระล้างร่างกาย ใช้ในการเพาะปลูก การเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการคมนาคมทางน้ำ การผลิตพลังงาน ทรัพยากรน้ำยังเป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นทดแทนอยู่ตลอดเวลาเป็นวัฏจักร

6.1.4 การจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง การป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับน้ำ และการนำน้ำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำรงชีวิตของมนุษย์

6.1.5 น้ำผิวดิน หมายถึง น้ำอยู่บนพื้นผิวดิน ได้แก่ น้ำในแม่น้ำลำคลอง ทะเลสาบ และในพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นน้ำจืด ปกติน้ำผิวดินจะได้รับการเติมจากฝนหรือหิมะ และจะหายไปตามธรรมชาติด้วยการระเหย การไหลออกสู่ทะเลและการซึมลงไปใต้ดิน

6.1.6 น้ำใต้ผิวดินหรือน้ำใต้ดิน หมายถึง น้ำจืดที่ขังอยู่ในช่องว่างของดินหรือหิน และยังหมายถึงน้ำที่ไหลอยู่ภายในชั้นหินอุ้มน้ำ หรือชั้นน้ำ (Aquifer) ซึ่งอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำใต้ดิน (Water table) ในบางครั้งก็มีประโยชน์ที่จะแยกให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง น้ำใต้ผิวดินที่อยู่ใกล้และสัมผัสกับน้ำผิวดิน กับ น้ำผิวดินที่สัมผัสกับน้ำใต้ผิวดินที่อยู่ลึกมากในชั้นหินอุ้มน้ำ บางครั้งก็เรียกน้ำชนิดนี้ว่า "น้ำซากดึกดำบรรพ์" (Fossil water)

6.2 นิยามเชิงปฏิบัติการ

6.2.1 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน (An Involvement of People in Water Reservation Management) หมายถึง การที่ประชาชน เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ต่อการจัดการทรัพยากรน้ำ ด้วยความสมัครใจในการแสดงความรู้สึก ความต้องการรวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนและดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้เกิดความมั่นคงในการใช้น้ำอย่างยั่งยืน สามารถวัดได้จากองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ (Physically involved) 2) ด้านความคิด (Intellectually involved) 3) ด้านอารมณ์ (Emotionally involved) 4) ด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging)

6.2.1.1 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ (Physically involved) หมายถึง การที่ประชาชน ได้เข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำ และยังได้ชักชวนญาติพี่น้องเข้าร่วมประชุม การเข้าร่วมการขอเปิด-ปิดประตูน้ำ

6.2.1.2 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด

(Intellectually involved) หมายถึง การที่ประชาชนคิดวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน เสนอให้มีบทลงโทษผู้กระทำความผิด ความคิดที่จะพัฒนาแหล่งน้ำ

6.2.1.3 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ (Emotionally involved)

หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนในภาพรวม ความเชื่อมั่นในการจัดการน้ำของชุมชน ความรู้สึกว่าจะมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ ความชอบที่จะให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ความหวงแหนแหล่งน้ำในพื้นที่ และการติดตามแก้ไขปัญหา

6.2.1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ

ชุมชน (Sense of belonging) หมายถึง ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีบทบาทร่วมรับผิดชอบ ร่วมยอมรับทั้งประโยชน์และโทษที่เกิดขึ้นในการแก้ไขปัญหาต่างๆของชุมชน และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือชุมชน อย่างไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ให้การปกป้องรักษาและพัฒนาสิ่งคม เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตัวของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

6.2.2 ประชาชน หมายถึง ประชาชนหรือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลประโยชน์จากการจัดสรรน้ำ ในเขตพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

6.2.7 เพศ หมายถึง การแบ่งเพศของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศชาย และ เพศหญิง

6.2.8 อายุ หมายถึง อายุของกลุ่มตัวอย่าง โดยระบุเป็นช่วง คือ 20-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี และ 51 ปีขึ้นไป

6.2.9 ระดับรายได้รวมต่อเดือนของครัวเรือน หมายถึง ระดับรายได้ของสมาชิกทุกคนในครัวเรือนที่ตัวอย่างอาศัยอยู่รวมกัน โดยแบ่งระดับรายได้รวมต่อเดือนของครัวเรือน ออกเป็น 4 ช่วง ได้แก่ ระดับรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน, ระดับรายได้ตั้งแต่ 10,001 – 15,000 บาทต่อเดือน, ระดับรายได้ตั้งแต่ 15,001 – 20,000 บาทต่อเดือน, ระดับรายได้ตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไป

6.2.10 การใช้ประโยชน์จากน้ำ หมายถึง ประเภทของการนำน้ำไปใช้ประโยชน์ แบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ ใช้ในการเพาะปลูกและใช้ในครัวเรือน ใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว ใช้ในครัวเรือนอย่างเดียว และไม่ใช้ประโยชน์เลย

6.2.11 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง ระดับความรู้ในการจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ ประเภทของแหล่งน้ำ หน่วยงานที่ดูแลแหล่งน้ำ การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ปัญหาใน

การจัดการทรัพยากรน้ำในปัจจุบัน การติดต่อเมื่อต้องการเปิด-ปิดประตูน้ำ แบ่งความรู้ออกเป็น 3 ช่วง คือ มาก ปานกลาง น้อย

6.2.12 การมีตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ หมายถึง การเป็นสมาชิกในคณะกรรมการจัดการน้ำของชุมชน โดยมีบทบาทที่จะต้องประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ และช่วยส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนด้วยความสมัครใจและเต็มใจ

6.2.13 ทักษะคิดต่อการจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง ความคิดความรู้สึกต่อการจัดการทรัพยากรน้ำ หน่วยงานของรัฐหรือชุมชนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ความสำคัญของการจัดการทรัพยากรน้ำ การตระหนักถึงความสำคัญของการมีแหล่งน้ำสำรองในพื้นที่

6.2.14 ความพึงพอใจต่อการจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง ความพึงพอใจของประชาชนต่อเส้นทางของคลองส่งน้ำ ปริมาณน้ำ การจัดการน้ำ และการใช้น้ำ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เพื่อให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเสนอแนะทางการจัดการแหล่งน้ำเพื่อไว้ใช้ประโยชน์ในระยะยาว

7.2 ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการศึกษา สามารถนำมาเสนอเป็นข้อมูล ในการวางแผนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยผู้วิจัยได้อาศัยกรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ข้อมูลศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- 1.2 ข้อมูลอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- 1.3 แผนผังโครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- 1.4 การบริหารจัดการน้ำชลประทานในโครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ
- 1.5 รายละเอียดปริมาณการผันน้ำในระบบเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2. แผนกลยุทธ์และนโยบายน้ำของชาติ

- 2.1 การจัดทำแผนปฏิบัติการ
- 2.2 นโยบายการจัดการน้ำของชาติ

2.3 สรุปนโยบายและแผนปฏิบัติการ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ

- 3.1 ความหมายของการจัดการทรัพยากรน้ำ
- 3.2 การจัดการทรัพยากรน้ำ

4. การมีส่วนร่วม

- 4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
- 4.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม

5. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment)

- 5.1 ความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมของพนักงาน (Employee participation) กับการสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment)

- 5.2 ตัวแบบการสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment model)
6. แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งชุมชน (Community Empowerment)
 - 6.1 ชุมชนเข้มแข็งทางเลือกใหม่ของการพัฒนา
 - 6.2 ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง
 - 6.3 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง
 - 6.4 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง
 - 6.5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
7. แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital) ในบริบทสังคมไทย
 - 7.1 ความหมายของทุนทางสังคม
 - 7.2 องค์ประกอบของทุนทางสังคม
 - 7.3 ประเภทของทุนทางสังคม
 - 7.4 ทุนทางสังคมในมิติบูรณาการ
8. แนวคิดในการจัดการทรัพยากรร่วม
9. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ข้อมูลศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ในเขตพระราชบริเวณนัมฤคทายวัน ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี อันเป็นพื้นที่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้เป็นที่หลวงเมื่อปี 2466 และ 2467 เดิมพื้นที่แห่งนี้มีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์มีสัตว์ป่าประเภทเนื้อทรายอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้ชื่อว่า “ห้วยทราย” ต่อมาราษฎรได้เข้ามาอาศัยทำกินบุกรุกแผ้วถางป่าประกอบอาชีพตามยถากรรมภายในเวลาไม่ถึง 40 ปี ป่าไม้ได้ถูกทำลายโดยสิ้นเชิง ทำให้ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลและมีปริมาณลดน้อยลงจนมีลักษณะเป็นพื้นที่อับฝน ดินขาดการบำรุงรักษาจนเกิดความไม่สมดุลย์ทางธรรมชาติ การพังทลายของผิวดินค่อนข้างสูง ประกอบกับราษฎรส่วนใหญ่ปลูกสับปะรดซึ่งต้องใช้สารเคมีมาก ทำให้คุณภาพของดินตกต่ำลงไปอีก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสว่า “หากปล่อยทิ้งไว้จะกลายเป็นทะเลทรายในที่สุด” เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2526 ได้พระราชทานพระราชดำริกับหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ องค์กรมนตรี และนายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้พัฒนาเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จัดให้ราษฎรที่ทำกินอยู่เดิมมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้

ได้ประโยชน์และไม่ทำลายป่าไม้อีกต่อไป มุ่งหมายที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาเกษตรควบคู่ไปกับการปลูกป่า จัดหาแหล่งน้ำ ศึกษาวิธีการและระบบป้องกันไฟไหม้ป่าใน “ระบบป่าเปียก” ให้ราษฎรสร้างรายได้จากผลิตผลป่าไม้และปลูกพืชชนิดต่างๆ ควบคู่ไปด้วย และให้ราษฎรที่เข้ามาทำกินโดยมิชอบได้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อที่จะได้พระราชทานที่ดินทำกินต่อไป

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2526 เป็นต้นมา มีกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นหน่วยงานหลักประสานการดำเนินงานในพื้นที่

1.1.1 พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ส่วนหนึ่งของพระราชกฤษฎีกาวัน ตั้งอยู่ที่ตำบลสามพระยา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี

1. ขอบเขตพื้นที่โครงการประมาณ 15,880 ไร่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2528 ให้แบ่งพื้นที่การพัฒนาเป็น 6 ส่วน คือ 1) พื้นที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี เนื้อที่ประมาณ 340 ไร่ พัฒนาให้เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” 2) พื้นที่บริเวณท้ายอ่างเก็บน้ำเขากระปุก พัฒนาให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมด้วย 3) พื้นที่ท้ายอ่างเก็บน้ำห้วยตะเป็ด พัฒนาหมู่บ้านอ่างหิน ให้เป็นหมู่บ้านตัวอย่าง 4) พื้นที่อ่างเก็บน้ำห้วยทราย พัฒนาให้เป็นที่ตั้งทดลองกิจกรรมต่างๆ และพัฒนาเป็นกรณีพิเศษสำหรับชาวไทยมุสลิมที่ให้ความร่วมมือ 5) พื้นที่บริเวณหน้าเขาทอง พัฒนาให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อราษฎรให้ความร่วมมือ 6) พื้นที่ปลูกป่า ประกอบด้วยพื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำทั้งหมด พื้นที่บนเขาเหนือระบบส่งน้ำ พื้นที่ป่าสงวนเหนือที่ดินของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี โดยปลูกไม้ 3 อย่าง (ไม้โตเร็ว ไม้ผล และ ไม้ใช้งาน)

ผลงานอันมีค่าในศูนย์ จำนวน 2 หมู่บ้าน

- 2.1 บ้านอ่างเก็บน้ำเขากระปุก (ไทย-พุทธ) หมู่ที่ 7 ตำบลสามพระยา
- 2.2 บ้านท้ายอ่างเก็บน้ำห้วยทราย (ไทย-มุสลิม) หมู่ที่ 8 ตำบลสามพระยา
3. หมู่บ้านบริวารรอบศูนย์ฯ จำนวน 17 หมู่บ้าน ใน อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี
 - 3.1 ตำบลสามพระยา จำนวน 7 หมู่บ้าน บ้านสามพระยาหมู่ที่ 1 บ้านช้าง แทะกระจาดหมู่ที่ 2 บ้านดอนมะกอกหมู่ที่ 3 บ้านหนองข้าวนก หมู่ที่ 4 บ้านหนองโสนหมู่ที่ 5 บ้านอ่างหิน หมู่ที่ 6 และบ้านหนองไทร หมู่ที่ 4
 - 3.2 ตำบลชะอำ จำนวน 5 หมู่บ้าน บ้านหนองคาง บ้านห้วยทรายใต้ บ้านห้วยทรายเหนือ บ้านบางไทรย่อย (บางกรวย) และบ้านบ่อเจียะ

3.3 ตำบลห้วยทรายเหนือ จำนวน 2 หมู่บ้าน บ้านพุทรวาย หมู่ที่ 6 บ้าน
ป้อหลวง หมู่ที่ 4

3.4 ตำบลไร่ใหม่พัฒนา จำนวน 3 หมู่บ้าน บ้านไร่ใหม่พัฒนา หมู่ที่ 8
บ้านหนองเขื่อน หมู่ที่ 4 บ้านรางจิก หมู่ที่ 2

4. ศูนย์สาขา 1 แห่ง คือ โครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

1.1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อฟื้นฟู ปรับปรุงและรักษาป่าให้เกิดความชุ่มชื้นในพื้นที่โครงการและ
บริเวณใกล้เคียงโดยจัดหาน้ำสนับสนุนการปลูกป่าและการเกษตรกรรม

2. เพื่อจัดระเบียบที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน พัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการพัฒนา
อาชีพ และส่งเสริมด้านการตลาดให้แก่ราษฎรในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ และพื้นที่
ใกล้เคียง

3. เพื่อศึกษา ทดลอง วิจัย ฝึกอบรม และเผยแพร่ผลงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนา
ห้วยทรายฯ ให้แก่ประชาชนทั่วไป รวมทั้งขยายผลให้ประชาชนนำไปปฏิบัติเพื่อใช้ทำมาหากินได้
เอง

4. เพื่อประสานแผนการปฏิบัติงานของหน่วยงานหลัก และประชาชนในพื้นที่
ให้ร่วมกันศึกษาทดลองเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ

1.2 ข้อมูลโครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ (อ่างพวง) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน
ไปทรงปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ณ พื้นที่สงวนน้ำห้วยทรายขาว วิทยาลัยเกษตร
และเทคโนโลยีราชบุรี

1. สมควรพิจารณาความเหมาะสม ในการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด ผ่าน
สันตทานบของอ่างพักน้ำเขากระปุก ลงอ่างเก็บน้ำห้วยทราย ซึ่งปัจจุบัน มีสภาพขาดแคลนน้ำมาก
เพื่อให้สามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกของอ่างเก็บน้ำห้วยทราย และบริเวณใกล้เคียงได้ตาม
วัตถุประสงค์โครงการ

2. ควรพิจารณาวางโครงการ และก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ในลำน้ำสาขาของกลุ่มน้ำ
ห้วยตะแปดเพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำเสริมให้อ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด

3. ควรเร่งพิจารณาวางโครงการและก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยไม้ตาย ส่วนพื้นที่ตอนบนของอ่างฯ ควรพิจารณาก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กกระจายในบริเวณต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2535 ณ พระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้พระราชทานพระราชดำริให้กรมชลประทานพิจารณาวางโครงการและก่อสร้างระบบผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำ หรือแหล่งน้ำที่มีศักยภาพที่ดี และมีความเหมาะสม ไปลงอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด ซึ่งมีน้ำไหลลงอ่างเก็บน้ำในแต่ละปีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ทำการเกษตรและอุปโภค – บริโภค ของราษฎรในบริเวณโครงการฯ

เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2539 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชดำเนินทอดพระเนตร ศูนย์ฯ ได้พระราชทานพระราชดำริกับนายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. นายรุ่งเรือง จุลชาติ อธิบดีกรมชลประทาน และนายสุพจน์ รุจิรกุล ผู้อำนวยการสำนักงานกิจกรรมพิเศษ ให้เร่งรัดก่อสร้างโครงการระบบท่อผันน้ำอ่างเก็บน้ำบ้านทุ่งขาม – อ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด

ภาพที่ 2 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จพระราชดำเนินเพื่อทอดพระเนตร โครงการระบบท่อผันน้ำอ่างเก็บน้ำทุ่งขาม-อ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2540

1.2.1. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อจัดหาแหล่งน้ำสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2. เพื่อผันน้ำจากอ่างฯที่มีศักยภาพดีกว่า มาช่วยเหลืออ่างฯ ที่มีศักยภาพน้อยกว่า
3. การกระจายน้ำเข้าสู่ระบบทำให้สามารถช่วยเหลือพื้นที่การเกษตรและการอุปโภค - บริโภค ของเกษตรกรได้เป็นวงกว้างและทั่วถึง
4. เป็นการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพราะปริมาณน้ำที่ผันเข้าสู่ระบบ ส่วนใหญ่จะผันน้ำปริมาณส่วนเกินของอ่างฯ ตัวแม่ ซึ่งจะต้องผันอ่างฯ ที่ลงสู่ลำห้วยออกสู่ทะเลเป็นประจำ (ในปีฝนปกติ)
5. เพื่อนำน้ำมาช่วยเหลือกิจกรรมการศึกษาวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในศูนย์ห้วยทรายฯ รวมทั้งการเพาะปลูกและการอุปโภค - บริโภคของราษฎร ในเขตโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ในเขตจังหวัดเพชรบุรี ที่มีแนวท่อผันน้ำผันให้ได้เพิ่มมากขึ้น

1.2.2. ที่ตั้งห้วงงานโครงการ

1. การคมนาคม

โครงการเครื่องจ่ายอ่างเก็บน้ำ(อ่างพวง)อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ทำการห้วงงาน อยู่ที่อ่างเก็บน้ำห้วยตะแบก ตั้งอยู่ที่ประมาณพิกัด 47 PNQ 970-067 ตามแผนที่มาตราส่วน 1:50,000 ระวัง 4934 II ลำดับชุด L-7018 บริเวณพื้นที่ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี การคมนาคมจากจังหวัดเพชรบุรี ไปสี่แยกถนนเพชรเกษม ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข 4 (เพชรบุรี-ประจวบคีรีขันธ์) ผ่านอำเภอท่ายาง ถึงสามแยกถนนเลียบเมือง ระยะทางประมาณ 85 กิโลเมตร เลี้ยวขวาไปตามถนนเลียบ อ.ชะอำ-อ.ปราณบุรี ถึงสี่แยกทางเข้าอ่างเก็บน้ำห้วยตะแบก ระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร เลี้ยวขวาไปตามถนนลาดยางทางเข้าอ่างเก็บน้ำห้วยตะแบก ถึงทางแยกเข้าโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยตะแบกฯ ระยะทางประมาณ 3.5 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าโครงการ ระยะทางประมาณ 0.5 กิโลเมตร ถึงจุดที่ตั้งโครงการฯ รวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 104 กิโลเมตร

2. สภาพภูมิอากาศ

บริเวณที่ตั้งโครงการ ตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำแม่น้ำเพชรบุรี โดยทั่วไปสภาพอากาศอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีสภาพอากาศแบบเขตร้อนชื้น มีฤดูกาล 3 ฤดู คือ ฤดูหนาว ฤดูร้อน และฤดูฝน

เนื่องจากโครงการนี้พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดเพชรบุรี จึงกำหนดให้ใช้ข้อมูลสถานีตรวจวัดอากาศอำเภอเมืองเพชรบุรี เป็นตัวแทนสภาพภูมิอากาศของโครงการ ซึ่งสรุปค่าเฉลี่ยรายปีของตัวแปรภูมิอากาศที่สำคัญดังนี้

อุณหภูมิเฉลี่ยรายปี	27.7	องศาเซลเซียส
ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยรายปี	76.4	เปอร์เซ็นต์
เมฆปกคลุมเฉลี่ยรายปี	6.0	หน่วย (0-10)
ความเร็วลมเฉลี่ยรายปี	2.9	น็อต
อัตราการระเหยเฉลี่ยรายปี	1,671.3	มิลลิเมตร

1.3 ข้อมูลอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ

1.3.1 อ่างเก็บน้ำห้วยไทรงาม

ที่ตั้ง บ้านวาลัย ต.หนองพลับ อ.ห้วยหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ พิกัด 47 PNP 760-910 ระวัง 4934 III ความจุ 9.50 ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำท่ารายปี ประมาณ 16.70 ล้านลบ.ม.พื้นที่รับน้ำฝน 88.30 ตร.กม. พื้นที่ชลประทาน 5,500 ไร่ ก่อสร้างปี 2546-2549 เชื่อมโยงไปยังอ่างเก็บน้ำห้วยไม้ตาย โดยระบบท่อผันน้ำ

1.3.2 อ่างเก็บน้ำห้วยไม้ตาย

ที่ตั้ง ม.1 ต.ไร่ใหม่พัฒนา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี พิกัด 47 PNP 835-943 ระวัง 4934 II ความจุ 3.70 ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำท่ารายปี ประมาณ 1.50 ล้านลบ.ม.พื้นที่รับน้ำฝน 6.00 ตร.กม. พื้นที่ชลประทาน 4,000 ไร่ ก่อสร้างปี 2536 เชื่อมโยงไปยังอ่างเก็บน้ำทุ่งขาม โดยระบบท่อลอด

1.3.3 อ่างเก็บน้ำทุ่งขาม

ที่ตั้ง ม.1 ต.ไร่ใหม่พัฒนา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี พิกัด 47 PNP 836-968 ระวัง 4934 II ความจุ 8.00 ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำท่ารายปี ประมาณ 6.40 ล้านลบ.ม.พื้นที่รับน้ำฝน 50.00 ตร.กม. พื้นที่ชลประทาน 8,000 ไร่ ก่อสร้างปี 2524 เชื่อมโยงไปยังอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปดและอ่างเก็บน้ำห้วยทรายหุบกะพง โดยระบบท่อผันน้ำ

1.3.4 อ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด

ที่ตั้ง ม.6 ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี พิกัด 47 PNQ 970-060 ระวัง 4934 II ความจุ 4.00 ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำท่ารายปี ประมาณ 4.00 ล้านลบ.ม.พื้นที่รับน้ำฝน 16.00 ตร.กม. พื้นที่ชลประทาน 4,800 ไร่ ก่อสร้างปี 2528 รับการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำทุ่งขามและเชื่อมโยงไปยังบ่อพักน้ำเขาระบุก โดยระบบคลองส่งน้ำและผันต่อไปยังอ่างเก็บน้ำห้วยทรายโดยระบบท่อผันน้ำ

1.3.5 บ่อพักน้ำเขาระปลูก

ที่ตั้ง ม.6 ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี พิกัด 47 PNQ 983-045 ระวัง 4934 II ความจุ 0.312 ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำท่ารายปี ประมาณ 0.300 ล้านลบ.ม.พื้นที่รับน้ำฝน 3.50 ตร.กม.พื้นที่ชลประทาน 300 ไร่ ก่อสร้างปี 2528 รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปดโดยคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา

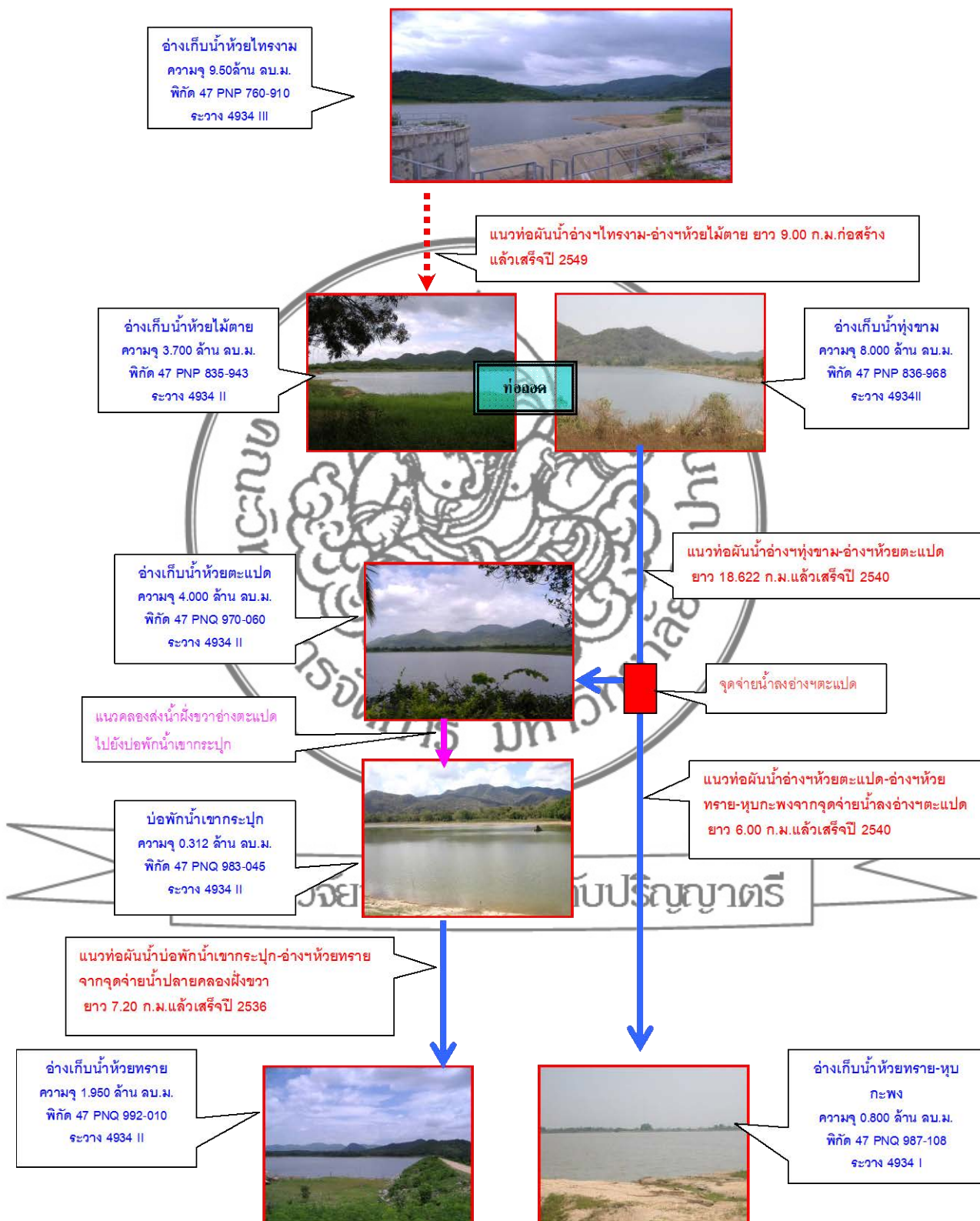
1.3.6 อ่างเก็บน้ำห้วยทราย

ที่ตั้ง ม.8 ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี พิกัด 47 PNQ 992-010 ระวัง 4934 II ความจุ 1.95 ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำท่ารายปี ประมาณ 1.00 ล้านลบ.ม.พื้นที่รับน้ำฝน 4.00 ตร.กม. พื้นที่ชลประทาน 2,500 ไร่ ก่อสร้างปี 2527 รับการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตะแปดบริเวณปลายคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาที่บ่อพักน้ำเขาระปลูกโดยระบบท่อผันน้ำ

1.3.7 อ่างเก็บน้ำห้วยทรายหุบกะพง

ที่ตั้ง ม.10 ต.เขาใหญ่ อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี พิกัด 47 PNQ 987-108 ระวัง 4934 I ความจุ 0.80 ล้าน ลบ.ม. ปริมาณน้ำท่ารายปี ประมาณ 0.738 ล้านลบ.ม.พื้นที่รับน้ำฝน 5.00 ตร.กม. พื้นที่ชลประทาน 1,200 ไร่ ก่อสร้างปี 2524 รับการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำทุ่งขามโดยระบบท่อผันน้ำ

1.4 แผนผังโครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.5 การบริหารจัดการน้ำชลประทานในโครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ

1.5.1 ตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ โครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ อันเนื่องมา จากพระราชดำริ ในส่วน ของกรมชลประทาน

โดยมีการตั้งคณะทำงานระหว่างโครงการชลประทานเพชรบุรี โครงการชลประทานประจวบและสำนักชลประทานที่ 14 โดยให้ผู้เกี่ยวข้องเป็นคณะทำงาน และมีผู้อำนวยการส่วนจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา สำนักชลประทานที่14 เป็นประธาน

1.5.2 ตั้งคณะกรรมการจัดการน้ำโครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองจังหวัด โดยใช้หลายหน่วยราชการมาบูรณาการร่วมกัน

1.5.3 ฟื้นฟูกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีอยู่แล้ว ให้มีความเข้มแข็ง เพื่อช่วยในการจัดสรรน้ำอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด ขณะเดียวกันก็ต้องช่วยกันดูแลบำรุงรักษาอาคารชลประทาน คลองส่งน้ำต่างๆ และได้รับความร่วมมือจาก สกว.(กองทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น) เพื่อทำวิจัยท้องถิ่นพร้อมสนับสนุนในด้านงบประมาณในการวิจัย

1.5.4 ดำเนินการสำรวจข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน โดยใช้แบบฟอร์มที่เป็นแนวทางเดียวกัน

1.5.5 ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาช่วยดำเนินการในการเก็บข้อมูล ในช่วงแรก และจะดำเนินการพัฒนาโปรแกรมเพื่อช่วยประเมินผลและช่วยในการตัดสินใจบริหารจัดการน้ำในโครงการและสามารถเป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการฯ

1.5.6 ดำเนินการจัดทำแผนการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพ ของโครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำฯ

1.6 รายละเอียดปริมาณการผันน้ำในระบบเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ อันเนื่องมาจากพระราช

ดำริ

การดำเนินการผันน้ำในช่วงเวลาที่ผ่านมาน้ำที่ล้นอาคารระบายน้ำล้นอ่างฯ ไทรงาม นั้นมีวิธีการผันน้ำ พิจารณาจากสถิติข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1. ตรวจสอบระดับและปริมาณน้ำในอ่างฯ ไทรงามและอ่างฯทุ่งขาม ช่วงปลายฤดูฝนของปีประมาณเดือนพฤศจิกายน ซึ่งในปีฝนปกติน้ำจะเต็มอ่างฯ เป็นประจำทุกปี โดยจะเริ่มผันน้ำเมื่อมีปริมาณน้ำของอ่างฯ ไทรงามและอ่างฯทุ่งขาม มีปริมาณน้ำเกิน80% ของความจุ และตรวจสอบว่ามีปริมาณน้ำฝนตกต่อเนื่องหรือไม่

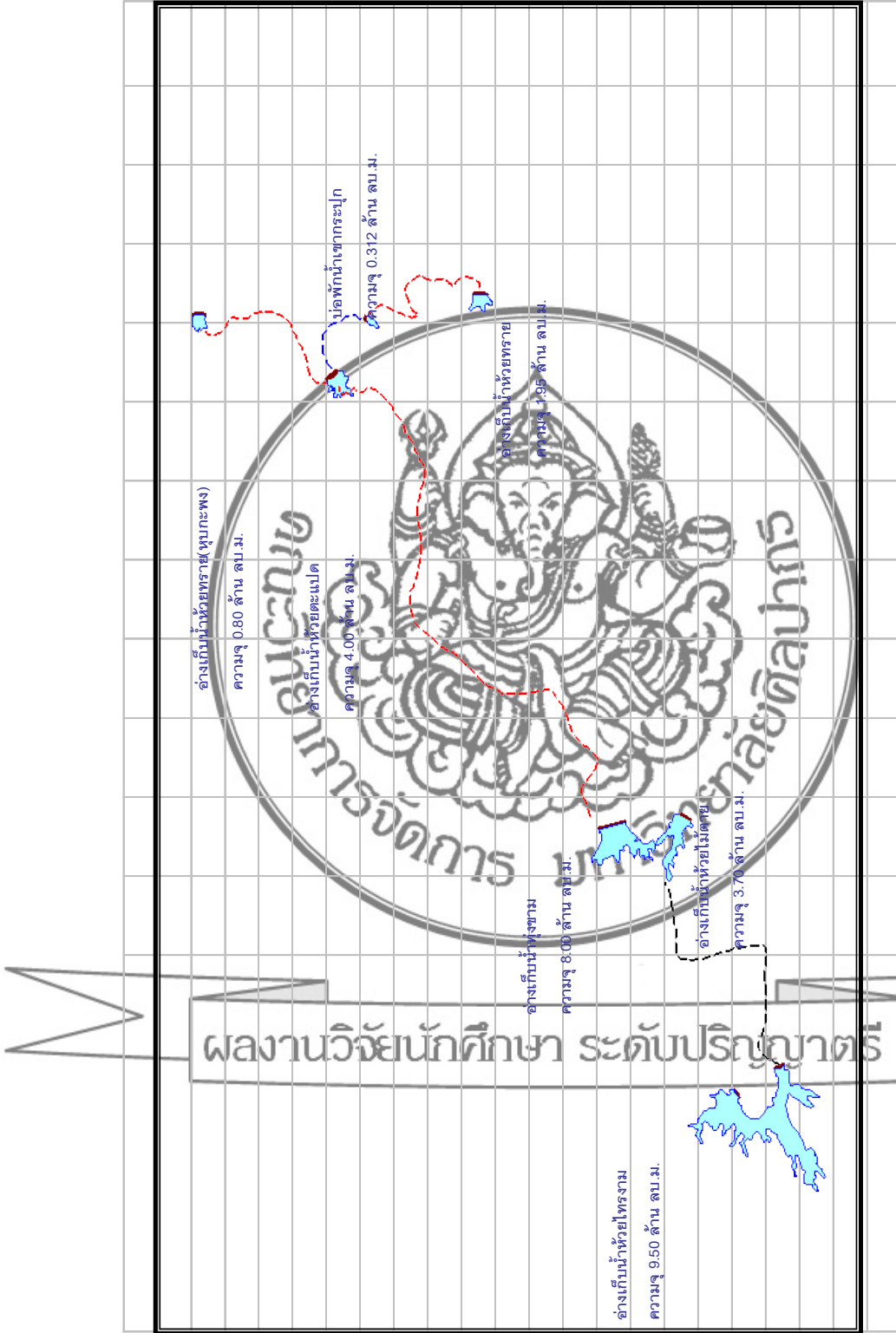
2. ตรวจสอบปริมาณน้ำในอ่างฯ บริเวณต่าง ๆ ทั้งระบบว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด

3. ตรวจสอบแผนการใช้น้ำของแต่ละอ่างฯ ว่ามีปริมาณความต้องการใช้น้ำในแต่ละเดือนเท่าไร
4. เปรียบเทียบปริมาณความต้องการใช้น้ำของอ่างเก็บน้ำบวรในระบอบ ว่าจำเป็นต้องผันน้ำจากอ่างฯ ไทรงามและอ่างฯทุ่งขาม ไปช่วยเหลือเป็นปริมาณเท่าใดและเมื่อไร
5. เมื่อทราบข้อมูลปริมาณที่ต้องผันน้ำแล้ว ก็จะทำการกำหนดตารางการผันน้ำเป็นรายเดือนในแต่ละปี

ปริมาณการผัน จากสถิติข้อมูลการผันน้ำจากอ่างฯ ทุ่งขาม ลงสู่ระบบท่อผันน้ำไปยังอ่างฯ บวร 5 ปีย้อนหลัง (2541 – 2548) จะมีปริมาณดังนี้

ปี 2541	ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ	2.6109	ล้าน ลบ.ม.
ปี 2542	ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ	2.5668	ล้าน ลบ.ม.
ปี 2543	ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ	2.5951	ล้าน ลบ.ม.
ปี 2544	ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ	2.4874	ล้าน ลบ.ม.
ปี 2545	ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ	0.4795	ล้าน ลบ.ม.
ปี 2546	ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ	0.1901	ล้าน ลบ.ม. (เกิดอุทกภัย)
ปี 2547-48	ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ	0.0100	ล้าน ลบ.ม. (ช่วยพื้นที่ตามแนวท่อผันน้ำ)
ปี 2549	ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ	0.0301	ล้าน ลบ.ม.
ปี 2550	ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ	2.5000	ล้าน ลบ.ม. (โดยสามารถผันน้ำได้เต็ม 100%ทุกอ่างฯ)
ปี 2551	ผันน้ำทั้งสิ้นประมาณ	0.920	ล้าน ลบ.ม. (ผันจากไทรงามมาเพิ่มทุ่งขาม และตะแคงไปบ่อพักน้ำเขากระปุก ปริมาณผันรายปีน้อย)

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ภาพที่ 4 แสดงรายตำแหน่งของอ่างเก็บน้ำ
ที่มา : โครงการชลประทานเพชรบุรี, สำนักชลประทานที่14, กรมชลประทาน, สรุปผลการดำเนินงานโครงการเครือข่ายอ่างเก็บน้ำ (อ่างพวง) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2553

2. แผนกลยุทธ์และนโยบายน้ำของชาติ

การประปาส่วนภูมิภาค ได้จัดทำบทความเผยแพร่ในเว็บไซต์ www.pwa.co.th ในหัวข้อบทความทั่วไป เรื่อง “แผนกลยุทธ์นโยบายน้ำของชาติ” โดยสรุปว่า

สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติและกรมชลประทาน และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้ร่วมกันจัดประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นเพื่อจัดทำวิสัยทัศน์เรื่องน้ำของชาติ ซึ่งผลการประชุมได้กำหนด “วิสัยทัศน์เรื่องน้ำของชาติ” ไว้ว่า “ภายในปี พ.ศ. 2568 ประเทศไทยจะมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ โดยมีระบบการบริหารจัดการองค์กรระบบกฎหมายในการใช้ทรัพยากรน้ำที่เป็นธรรม ยั่งยืน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในทุกกระดับ”

จากการประชุมกลุ่มต่าง ๆ ภายในหัวข้อเรื่องการจัดทำแผนปฏิบัติการจากวิสัยทัศน์และนโยบายน้ำของชาติ สรุปได้ดังนี้

2.1 การจัดทำแผนปฏิบัติ

การประชุมได้มีการกำหนดให้มีการแบ่งกลุ่ม เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการจากวิสัยทัศน์ภายใต้แนวทางต่าง ๆ ที่แต่ละกลุ่มรับผิดชอบได้แก่ แนวทางด้านกฎหมายและองค์กร แนวทางการจัดสรรน้ำและค่าน้ำ แนวทางด้านการจัดหาน้ำต้นทุน และสิ่งแวดล้อม และแนวทางการมีส่วนร่วม การให้การศึกษา และสร้างจิตสำนึก ตามลำดับ

2.1.1 แนวทางด้านกฎหมายและองค์กร

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและโครงการ	ระยะเวลา
1. องค์กรต้องเป็นองค์กรที่กำหนดนโยบายและกำกับกรปฏิบัติ	โดยมีพระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรที่กำหนดนโยบายและกำกับกรปฏิบัติซึ่งมีหน้าที่หลัก 3 ประการ 1. พิจารณาและอนุมัติโครงการลงทุน 2. กำหนดนโยบาย ติดตามและประเมินผล 3. เป็นหน่วยงานกลางประสานงานกับ 4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและ โครงการ	ระยะเวลา
2. กฎหมาย	แก้ไขปรับปรุงร่าง พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำให้ครอบคลุม ประเด็นตามวิสัยทัศน์ อาทิเช่น 1. สิทธิการใช้น้ำและหน้าที่ใน การให้ดื่มซึ่งน้ำ และดูแลรักษา และแหล่งน้ำ 2. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน การจัดการ 3. องค์กรผู้ใช้น้ำ		

2.1.2 แนวทางการจัดสรรน้ำ และค่าน้ำ

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและ โครงการ	ระยะเวลา
1. จัดสรรน้ำให้ทั่วถึง และเป็นธรรม ภายใน พ.ศ. 2568	1. จัดลำดับความสำคัญของการ ใช้น้ำแต่ละด้าน	1. ศึกษาต้นทุนของแหล่งน้ำ 2. จัดทำแผนแม่บทการจัดการ ทรัพยากรน้ำในแต่ละลุ่มน้ำ 3. การจัดทำฐานข้อมูล ทรัพยากรน้ำ	
	2. ให้มีองค์กรและกฎหมายอย่าง มีระบบ โดยให้ประชาชนมีส่วน ร่วม	4. พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ 5. จัดตั้งองค์กรบริหารจัดการ น้ำ	
2. จัดสรรน้ำอย่างมี คุณค่ามีประสิทธิภาพ และยั่งยืน	1. ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ และการเงินในการจัดสรรน้ำ การ เก็บค่าน้ำ การสร้างตลาดน้ำ การ จ่ายค่าชดเชย ค่าธรรมเนียมบำบัด น้ำเสียและอื่น ๆ โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพิจารณา	6. ศึกษาความต้องการของการ ใช้น้ำแต่ละบทบาทและราคาค่า น้ำที่เหมาะสม 7. ศึกษาน้ำที่ใช้น้ำแล้วกลับมา ใช้ประโยชน์ 8. ศึกษาความเป็นไปได้ให้ ภาคเอกชนมีส่วนร่วม	
	2. ทำความเข้าใจแก่ผู้ใช้น้ำ โดยตรงให้ความรู้ในเรื่องต้นทุน ค่าใช้จ่ายที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบ	1. รณรงค์ ทำความเข้าใจเรื่อง ต้นทุนน้ำ	
	3. จัดตั้งกองทุนเพื่อการบริหาร ทรัพยากรน้ำ	1. จัดตั้งกองทุนน้ำ	

2.1.3 ด้านการจัดการน้ำต้นทุน และสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและโครงการ	ระยะเวลา
<p>1. ให้มีการจัดน้ำให้เพียงพอในทุกกิจกรรม</p> <p>2. จัดการคุณภาพน้ำให้เหมาะสม</p> <p>3. ให้มีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน</p> <p>4. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ</p> <p>5. ให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม</p> <p>สรุปเป้าหมาย : จัดหาน้ำต้นทุนให้เพียงพอในทุกกิจกรรมควบคู่กับการอนุรักษ์</p>	<p>1. มีแผนแม่บทในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำเป็นระบบลุ่มน้ำเต็มศักยภาพ</p> <p>2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ</p> <p>3. มีองค์กรที่เหมาะสมและเป็นเอกภาพ</p>	<p><u>มาตรการที่ 1</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - แผนพัฒนาน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินอย่างผสมผสาน - แผนอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ - แผนงานบำบัดน้ำเสีย แผนแม่บทการพัฒนาระบบสุขภาพ - แผนเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแหล่งน้ำ - สร้างและพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรน้ำ ดิน และสิ่งแวดล้อม - กำหนดเขตการใช้น้ำตามศักยภาพตามพื้นที่ใช้น้ำและแหล่งน้ำ <p><u>มาตรการที่ 2</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน - การให้มีส่วนร่วมในการจัดการ - การสร้างรูปแบบระหว่างรัฐกับท้องถิ่นในการบริหารจัดการ - การให้ข้อมูลเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนเข้าใจและมีส่วนร่วม <p><u>มาตรการที่ 3</u></p> <p>แผนการจัดตั้งองค์กรระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ระดับชาติ - ระดับลุ่มน้ำ - ระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ 	

2.1.4 ด้านการมีส่วนร่วม การให้การศึกษา และการสร้างจิตสำนึก

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและโครงการ	ระยะเวลา
<p>1. ให้ประชาชนได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง</p>	<p>1. จัดทำระบบข้อมูลให้ถึงประชาชน</p> <p>2. ให้ความรู้ อบรม และประชาสัมพันธ์</p> <p>3. ให้บรรจุไว้ในหลักสูตรภาคบังคับในการศึกษาทุกระดับ</p>		

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและโครงการ	ระยะเวลา
2. ให้ประชาชนมีส่วนร่วม สิทธิหน้าที่ และคุณค่าของน้ำ	1. ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการน้ำในเชิงปริมาณและคุณภาพ 2. กำหนดเป็นกรอบนโยบายการจัดการน้ำที่ชัดเจนในแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3. ออกกฎหมาย กำหนดสิทธิหน้าที่ มาตรการ และแรงจูงใจในการบริหารทรัพยากรน้ำอย่างเข้มงวด 4. ให้ภาคเอกชน NGO และสตรีมีส่วนร่วมดำเนินการและร่วมลงทุน		

2.2 นโยบายน้ำของชาติ

1. ปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2. วิสัยทัศน์เรื่องน้ำของชาติ 3. วัตถุประสงค์และหลักการที่ใช้ในการจัดทำนโยบาย 4. แนวทางที่นำไปสู่ความสำเร็จของนโยบาย และ 5. ตัวอย่างองค์ประกอบของนโยบาย เสนอให้เพิ่มเติมข้อความบางส่วนที่ยังคงขาดอยู่ เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหา ในส่วนของหัวข้อที่ 1 และ 3 ตามลำดับ สรุปได้ดังนี้

หัวข้อที่	ข้อความเพิ่มเติม
1. ปัญหาและสาเหตุของปัญหา	ข้อ 1.1 การท่องเที่ยวและขนบธรรมเนียมประเพณี 1.2 การขาดแคลนแหล่งเก็บกักน้ำผิวดินและใต้ดิน การใช้น้ำใต้ดินเกินศักยภาพ 1.3 พื้นที่ต้นน้ำลำธารถูกทำลาย ความเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดินแหล่งน้ำต้นทุน 1.4 จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 1.5 การขาดแผนการจัดการน้ำในระดับลุ่มน้ำ - การขัดแย้งในการพัฒนาและการอนุรักษ์ - การขัดแย้งในการใช้น้ำระหว่างประเทศ 1.7 ความเสื่อมโทรมของป่าต้นน้ำลำธารที่มีผลต่อปริมาณ และคุณภาพ 1.8 อุทกภัย และการระบายน้ำ - การบุกรุกแหล่งน้ำสาธารณะ

หัวข้อที่	ข้อความเพิ่มเติม
3.วัตถุประสงค์และหลักการที่ใช้ใน การ จัดทำนโยบาย	ข้อ 3.3 คำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม มีความสอดคล้องกับการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 3.6 มีความสอดคล้องกับข้อผูกพันและข้อตกลงระหว่างประเทศ

ผลสรุปการกำหนดนโยบาย

ที่	ด้าน	แนวทางการดำเนินงาน
1	นโยบายด้านกฎหมายและองค์กร	<p>1.ด้านกฎหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้มีกฎหมายคุ้มครองแหล่งน้ำในการจัดหาน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน - ให้มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์แหล่งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน - ให้มีกฎหมายที่มารองรับ บทบาท หน้าที่ ของคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อการใช้ และการจัดสรรน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน - กฎหมายด้านการลดมลพิษทางน้ำ และการปรับปรุงคุณภาพน้ำ <p>มีกฎหมายอยู่แล้ว แต่อยู่ในการดูแลของหน่วยงาน จึงมีปัญหาในเชิงปฏิบัติและการบังคับใช้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้มีมาตรการภาษี เพื่อบรรเทาภัยธรรมชาติที่เกิดจากน้ำ <p>2.ด้านองค์กร</p> <p>เห็นควรให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มน้ำในแต่ละกลุ่มน้ำ</p>
2	นโยบายด้านการจัดสรรน้ำ ค่าน้ำ การบรรเทาภัยธรรมชาติ	<p>1.จัดสรรน้ำให้ทั่วถึงและเป็นธรรม</p> <p>2.จัดสรรน้ำอย่างมีคุณค่ามีประสิทธิภาพ และยั่งยืน</p> <p>3.เพิ่มบทบาทประชาชน สถาบัน และองค์กรให้มีส่วนร่วมในการจัดสรรน้ำ</p> <p>4.ผู้ใช้น้ำต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการได้รับบริการ</p> <p>5.จัดตั้งกองทุนน้ำเพื่อใช้บริหารทรัพยากรน้ำ</p> <p>6.เพิ่มศักยภาพในการบรรเทาภัยธรรมชาติที่เกิดจากน้ำ</p>
3	นโยบายด้านการจัดหาน้ำและสิ่งแวดล้อม	<p>1. ผู้นำของรัฐบาลต้องมีวิสัยทัศน์และความแน่วแน่ในการแก้ปัญหาการพัฒนาแหล่งน้ำ</p> <p>2. ปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งน้ำที่เสื่อมโทรมให้เป็นระบบ</p> <p>3. สนับสนุนให้มีการประสานแผนการพัฒนาและจัดการแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบกลุ่มน้ำ</p> <p>4. จัดหาน้ำที่มีคุณภาพให้เพียงพอโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์</p>

ที่	ด้าน	แนวทางการดำเนินงาน
		<p>สิ่งแวดล้อม ความเป็นธรรมในการกระจายน้ำ การจัดการลุ่มน้ำ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการสนับสนุนจากรัฐ</p> <p>5. มีแผนแม่บทในการจัดหาน้ำต้นทุนและการจัดการน้ำอย่างเป็นระบบในการแต่ละลุ่มน้ำ โดยมีโครงการและแผนงานดำเนินการอย่างเด่นชัด</p> <p>6. ใช้สื่อในการสร้างความเข้าใจของการพัฒนาแหล่งน้ำและการอนุรักษ์</p> <p>7. การบริหารจัดการลุ่มน้ำต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนและข้อผูกพันระหว่างประเทศ</p> <p>8. การจัดหาน้ำต้นทุนและการจัดการน้ำต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีความยั่งยืนโดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรในทุกระดับ มีการจัดสรรน้ำที่มีความเหมาะสมและเป็นธรรม</p> <p>9. หน่วยงานปฏิบัติต้องดำเนินการตามแผนแม่บท โครงการและแผนงานที่วางไว้</p> <p>10. ทามาตรการจัดสรรน้ำและจัดเก็บค่าน้ำอย่างเป็นธรรม</p> <p>11. พื้นฟูสภาพป่าบริเวณต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร</p> <p>12. ระยะสั้น : ต้องใช้น้ำที่มีจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพและมีกฎการใช้ในสภาวะปกติและสภาวะขาดแคลน (ตามหลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง)</p> <p>ระยะกลาง : ปรับปรุงและเพิ่มเติมประสิทธิภาพของแหล่งเก็บกักน้ำที่มีอยู่</p> <p>ระยะยาว : ต้องส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและแผนพัฒนาระดับชาติ</p> <p>13. พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านทรัพยากรน้ำ ดิน และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจ</p>
4	นโยบายด้านการมีส่วนร่วมการให้การศึกษา และสร้างจิตสำนึก	<p>การศึกษา</p> <p>1. ส่งเสริมให้มีการให้ความรู้เรื่องน้ำ ความสำคัญของน้ำ/แหล่งน้ำ การจัดการน้ำ และสิ่งแวดล้อมในทุกระดับการศึกษา (Formal Education)</p> <p>2. ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาและจัดการแหล่งน้ำจัดสรรงบประมาณด้านประชาสัมพันธ์ ศึกษา วิจัย และให้ความรู้ต่อสาธารณะ</p> <p>3. สนับสนุนการอบรม ศึกษา วิจัย การบริหาร เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ</p>

ที่	ด้าน	แนวทางการดำเนินงาน
		<p>และต่อเนื่อง (Continued Education)</p> <p>4. สนับสนุนงานอบรม ศึกษา วิจัย การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อสร้างบุคลากรและจัดหาข้อมูลสำหรับการจัดการน้ำ/แหล่งน้ำ อย่างสอดคล้องกลมกลืนกับทรัพยากรด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับน้ำ</p> <p>(Man Power)</p> <p>การมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึก</p> <p>1. กำหนดรูปแบบในการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนพัฒนา จัดการ และบำรุงรักษา พร้อมทั้งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วม</p> <p>2. ให้ความสำคัญส่งเสริมให้เอกชน สาธารณฯ กลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง</p> <p>3. ให้มีการจัดการน้ำที่ชัดเจนไว้ในแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p>

2.3 สรุปนโยบายและแผนปฏิบัติการ

1. นโยบายน้ำของชาติ

แนวทางการดำเนินงานในแต่ละและประเด็นหลักที่ได้จากผลการประชุมในแต่ละกลุ่มย่อย อาทิเช่นด้านกฎหมาย และองค์กร การจัดสรรน้ำแล้วค่าน้ำ การจัดหาเงินทุนและสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วม การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก ปรากฏแนวทางที่แตกต่างและหลากหลาย ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาจัดกลุ่มแนวทางดังกล่าวแล้ว สามารถกำหนดเป็นกรอบนโยบายน้ำของชาติ ได้ดังนี้

ให้มีพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ให้มีองค์กรที่มีกฎหมายรองรับเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำใน ระดับชาติและระดับลุ่มน้ำ

จัดสรรน้ำให้ทั่วถึงและเป็นธรรม ใช้น้ำอย่างมีคุณค่ามีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยผู้ใช้น้ำต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการได้รับบริการ

กำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน และมีความแน่วแน่ในการ จัดหาน้ำ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

บรรจุหลักสูตรความรู้เรื่องน้ำในทุกระดับการศึกษา

จัดงบประมาณสนับสนุนการ วิจัย การประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องน้ำต่อสาธารณชน แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

สนับสนุนและกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนสถาบัน และองค์กร พร้อมทั้งกำหนดคสิทธิและหน้าที่ที่ชัดเจน

2. แผนปฏิบัติการ

นโยบายน้ำของชาติในแต่ละนโยบาย ได้กำหนดเป้าหมาย มาตรการ และแผนงานโครงการ เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้วิสัยทัศน์เรื่องน้ำของชาติสรุปได้ดังนี้

นโยบาย ให้มี พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำเป็นกฎหมายหลักเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและ โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	กำหนดระยะเวลา
ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเดิมที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องเพื่อใช้เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ	1. ทบทวนและปรับปรุงร่าง พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำเดิม 2. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเดิมที่เกี่ยวข้อง	1. ตั้งคณะทำงานทบทวนและปรับปรุงร่าง พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ 2. ประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง 3. นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา 4. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	สทช. สทช. สทช. สทช.และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ธ.ค. 2543 มี.ค.2544 มิ.ย. 2544 เริ่ม 2544

นโยบาย ให้มีองค์กรที่มีกฎหมายรับรองเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับชาติและระดับลุ่มน้ำ

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและ โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	กำหนดระยะเวลา
จัดตั้งองค์กรระดับชาติที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านน้ำ และ	1. ยกร่าง พ.ร.บ. จัดตั้งองค์กรระดับชาติ โดยมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและกำกับการ	1. ศึกษากำหนดบทบาทและโครงสร้างที่เหมาะสมขององค์กรระดับชาติและองค์กรระดับลุ่มน้ำเพื่อใช้ในการยกร่างพ.ร.บ.เสนอต่อรัฐบาล	สทช.ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ธ.ค. 2543

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและ โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	กำหนด ระยะเวลา
จัดตั้งองค์กรระดับ ลุ่มน้ำโดยมีกฎหมาย รองรับ	ปฏิบัติงานเกี่ยวกับ ด้านน้ำและจัดตั้ง องค์กรระดับลุ่มน้ำ 2.ให้ประชาชนจาก กลุ่มต่างๆ มีส่วน ร่วมในการจัดสรร การใช้น้ำและการ บริหารจัดการน้ำใน ระดับลุ่มน้ำ	2.จัดตั้งองค์กรระดับลุ่มน้ำเพื่อทำ หน้าที่จัดทำแผนการพัฒนา ระบบลุ่ม น้ำในทุกลุ่มน้ำ	สทช.	2544 - 2548

นโยบาย จัดสรรน้ำให้ทั่วถึงและเป็นธรรม ใช้น้ำอย่างมีคุณค่า มีประสิทธิภาพและ
ยั่งยืน โดยผู้ใช้น้ำต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการได้รับบริการ

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและ โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	กำหนด ระยะเวลา
1.มีการจัดสรรน้ำ ที่เหมาะสมสำหรับ การใช้น้ำด้านต่างๆ ทั้งในระดับชาติและ ระดับลุ่มน้ำ	1.จัดลำดับ ความสำคัญของการ ใช้น้ำในแต่ละด้าน เช่น การเกษตร การ อุปโภคบริโภค การ อุตสาหกรรม การ รักษาระบบนิเวศน์ และอื่นๆ 2.กำหนดกรอบ การใช้น้ำแต่ละด้าน ตั้งแต่ระดับชาติ จนถึงระดับชาติ จนถึงระดับลุ่มน้ำ	- ศึกษาและรวบรวมข้อมูลความ ต้องการ ใช้น้ำของแต่ละกิจกรรม พร้อมทั้งประเมินแนวโน้มความ ต้องการ	สทช.ร่วมกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	2544 - 2545
2.ขยายการ ให้บริการน้ำสะอาด ให้ครอบคลุมชุมชน และหมู่บ้านทั่ว ประเทศ	1.เร่งรัดการ ก่อสร้างโครงการ ระบบประปา สำหรับชุมชนและ หมู่บ้าน	- ศึกษาศักยภาพของน้ำต้นทุนที่มีอยู่ พร้อมกับแผนการบริหารจัดการลุ่มน้ำ เพื่อกำหนดกรอบการจัดสรรน้ำใน กิจกรรมด้านต่างๆ	สทช.ร่วมกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	2544 - 2548
		- <u>ระยะสั้น</u> จัดหาและก่อสร้าง ระบบน้ำประปาให้ครอบคลุมชุมชน และหมู่บ้าน ร้อยละ 70 - <u>ระยะยาว</u> จัดหาและก่อสร้างระบบ น้ำประปาให้ครอบคลุมชุมชนและ หมู่บ้านให้ครบร้อยละ 95	อบต. กรม อนามัย กปภ. และ เอกชน	2544 - 2546 2547 - 2549

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและ โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	กำหนด ระยะเวลา
3.เพิ่ม ประสิทธิภาพในการ ใช้น้ำ	1.ใช้เครื่องมือทาง เศรษฐศาสตร์และ การเงินในการ จัดสรรน้ำ การเก็บ ค่าน้ำ การสร้าง ตลาดน้ำ การจ่าย ค่าชดเชย ค่าธรรมเนียม และ	1.ศึกษาเพื่อกำหนดราคาค่าน้ำที่ เหมาะสมสำหรับแต่ละด้าน 2.ศึกษาความเป็นไปได้และกำหนด หลักเกณฑ์ให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วม ในการให้บริการ	สทช.ร่วมกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง สทช.ร่วมกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	2545 2545
	ให้ผู้ใช้น้ำที่มีส่วน ร่วมรับผิดชอบใน การได้รับการบริการ บำบัดน้ำเสียและ อื่นๆ โดยให้ ประชาชนมีส่วน ร่วมในการพิจารณา 2.รณรงค์ให้ผู้ใช้น้ำ มีความเข้าใจเรื่อง ต้นทุน ค่าใช้จ่ายที่ ต้องร่วมกัน รับผิดชอบ ตลอดจนการใช้น้ำที่ ถูกวิธีและมี ประสิทธิภาพ	1.ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ตระหนักถึงความรับผิดชอบในการ จ่ายค่าบริการและการใช้น้ำถูกวิธี	สทช.ร่วมกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	เริ่ม 2544
	3.จัดตั้งกองทุนเพื่อ การบริหาร ทรัพยากรน้ำ	1.โครงการนำร่องเพื่อจัดตั้งกองทุน ในการบริหารจัดการ โครงการ	สทช.ร่วมกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	เริ่ม 2544
4. เพิ่ม ประสิทธิภาพในการ บริหารน้ำ	1.ปรับปรุงระบบ โครงสร้างพื้นฐาน	1.ปรับปรุงระบบส่งน้ำและอาคาร ควบคุมน้ำเพื่อลดการสูญเสีย 2.ปรับปรุงวิธีการควบคุมการส่งน้ำ ให้ทันสมัย	หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและ ภาคเอกชน หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและ ภาคเอกชน	เริ่ม 2544 เริ่ม 2544

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและ โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	กำหนด ระยะเวลา
	2.ปรับปรุงระบบ บริหารจัดการ 3.นำน้ำที่ใช่แล้ว กลับมาใช้ใหม่	1.ปรับปรุงองค์กรและพัฒนา บุคลากรในด้านการบริหารจัดการน้ำ 1.ศึกษาพัฒนารูปแบบการนำน้ำ กลับมาใช้ 2.สร้างแรงจูงใจเพื่อสนับสนุนการ ใช้น้ำที่ใช่แล้ว	หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและ ภาคเอกชน หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและ ภาคเอกชน	เริ่ม 2544 เริ่ม 2544 เริ่ม 2544

นโยบาย กำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน และมีความแน่วแน่ในการจัดหาน้ำ โดย
คำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและ โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	กำหนด ระยะเวลา
1.มีทิศทางและ ความแน่นอนใน การจัดหาน้ำ	ให้ผู้มีอำนาจ ตัดสินใจตระหนัก ในปัญหาและ ความสำคัญในการ จัดหาน้ำ	ให้ข้อมูลและความรู้ในการแก้ไข ปัญหาแก่ผู้มีอำนาจตัดสินใจ	สทช.	เริ่ม 2544
2.จัดหาน้ำต้นทุน ให้มีปริมาณ พอเพียง และ คุณภาพที่เหมาะสม ในทุกกิจกรรมโดย คำนึงถึงการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	มีแผนแม่บทในการ จัดการและพัฒนา ทรัพยากรน้ำแบบ ผสมผสานเป็น ระบบลุ่มน้ำ	1.จัดทำแผนพัฒนา อนุรักษ์และฟื้นฟู แหล่งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินอย่าง ผสมผสาน 2.จัดทำแผนแม่บทการพัฒนา ระบบ ลุ่มน้ำและแผนงานป่าต้นน้ำสีเขียว	สทช.ร่วมกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง สผ. กรม ควบคุม	2544 - 2549 2545
		3.สร้างและพัฒนาระบบฐานข้อมูล ทรัพยากรน้ำ ดิน ป่าไม้ และ สิ่งแวดล้อม	มลพิษ กรม โยธาธิการ กรมอนามัย และอบต. สทช.ร่วมกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	2549

นโยบาย บรรจุหลักสูตรความรู้เรื่องน้ำในทุกระดับการศึกษา

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและโครงการ	ผู้รับผิดชอบ	กำหนด ระยะเวลา
ให้ประชาชน ตระหนักถึง ความสำคัญของ แหล่งน้ำและการใช้ น้ำอย่างมี ประสิทธิภาพ	บรรจุหลักสูตร ความรู้เรื่องน้ำใน ทุกระดับการศึกษา	จัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ สำหรับทุกระดับการศึกษา	สทช. ร่วมกับ กระทรวง ศึกษาและ ทบวงมหา วิทยาลัย	2546

นโยบาย จัดงบประมาณสนับสนุนการวิจัย การประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้ข้อมูล
ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องน้ำต่อสาธารณชนแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและโครงการ	ผู้รับผิดชอบ	กำหนด ระยะเวลา
1. เพื่อ ประชาสัมพันธ์ แผนงานและ โครงการของหน่วย ราชการให้ ประชาชนรับทราบ และให้การ สนับสนุน	จัดงบประมาณ สำหรับการ ประชาสัมพันธ์ การ ให้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารให้กับ หน่วยงานเจ้าของ โครงการ	1. ศึกษา วิจัยรูปแบบการ ประชาสัมพันธ์และพัฒนาสื่อ สำหรับเป็นแนวปฏิบัติของ หน่วยงาน 2. ฝึกอบรมและจัดสรรบุคลากร ด้านการประชาสัมพันธ์ภายใน หน่วยงาน	สทช.ร่วมกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง หน่วยงานปฏิบัติ	เริ่ม 2544 เริ่ม 2544
2. พัฒนาบุคลากร ที่มีคุณภาพเพื่อการ บริหารจัดการน้ำ	ส่งเสริมการวิจัย และการถ่ายทอด เทคโนโลยีให้กับ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง	1. จัดทำแผนแม่บทงานวิจัยเพื่อ การบริหารจัดการน้ำ 2. ทำการวิจัย ฝึกอบรม และ ถ่ายทอดเทคโนโลยี	สทช. ร่วมกับ สถาบันการศึกษา สทช. ร่วมกับ สถาบันการศึกษา	เริ่ม 2544 เริ่ม 2545

นโยบาย สนับสนุนและกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ของประชาชนสถาบัน และองค์กร พร้อมทั้งกำหนดสิทธิและหน้าที่ที่ชัดเจน

เป้าหมาย	มาตรการ	แผนงานและ โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	กำหนด ระยะเวลา
ให้ประชาชนมี ส่วนร่วมในการ บริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำและ รับรู้สิทธิและหน้าที่ ในการใช้การดูแล อนุรักษ์แหล่งน้ำและ สิ่งแวดล้อม	1.ส่งเสริมให้ ประชาชนมีส่วนร่วม ในทุก กระบวนการ บริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ 2.รณรงค์ให้ ประชาชนตระหนัก ถึงสิทธิและหน้าที่ ในการดูแล อนุรักษ์แหล่งน้ำ และสิ่งแวดล้อม	1.ศึกษา กำหนดรูปแบบและขอบเขต การมีส่วนร่วมของประชาชน 1.ศึกษาและกำหนดสิทธิหน้าที่ของ ประชาชนโดยจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ ให้ประชาชนรับรู้	สทช.ร่วมกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง สทช.ร่วมกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	2544 2544 - 2546

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ

3.1 ความหมายของการจัดการทรัพยากรน้ำ

ความหมายของคำว่า “การจัดการ” (Management) หมายถึง การดำเนินการอย่างใด
อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันอย่างเป็นระบบสัมพันธ์กัน เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประโยชน์
สูงสุด ส่วนคำว่า “การจัดการน้ำ” (Water Management) จะมีความหมายครอบคลุมกว้างมากทุก
กิจกรรม หลายๆ กิจกรรมรวมอยู่ด้วยกัน ไม่ใช่เฉพาะการส่งน้ำ หรือเอาน้ำไปแจก แต่เป็นการ
ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกันอย่างเป็นระบบสัมพันธ์กันเพื่อที่จะแก้ไขปัญหา
เรื่องน้ำ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาน้ำเสีย (ปราโมทย์ ไม้กัณฑ์ 2525)

เดสแมน (อ้างถึงใน เกษม จันทรแก้ว 2537) บรรยายการอนุรักษ์ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Conservation หมายถึง “การใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด” หรืออาจมีความหมายอีก
ประเด็นหนึ่งก็คือ “การใช้ทรัพยากรอย่างสมเหตุสมผล (Rational Use)” กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “ใช้
ทรัพยากรวันนี้ต้องคิดถึงวันข้างหน้าต้องมีใช้ด้วย” และอาจรวมความได้ว่า การอนุรักษ์นั้นเป็น
แนวทางการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามหลักวิชาการ เพื่อการมีไว้ใช้ใน
อนาคต

การจัดการทรัพยากรน้ำ จะต้องประกอบด้วยงานและกิจกรรมต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ (ปราโมทย์ ไม้กลัด 2548 : 1 – 2)

1. การพัฒนาแหล่งน้ำหรือจัดหาน้ำเพื่อประโยชน์ต่างๆ

ในปัจจุบันเราประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง จึงต้องมีระบบการจัดหาน้ำจากแหล่งบาดาล และพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินเพื่อเก็บกักน้ำในพื้นที่ต่างๆ กระจายไปให้ทั่วทุกชุมชนระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เพื่อให้มีแหล่งน้ำใช้ในหน้าแล้งอย่างเพียงพอในทุกพื้นที่ลุ่มน้ำในแต่ละพื้นที่ที่เหมาะสม มีศักยภาพในการจัดทำแหล่งเก็บกักน้ำ ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพภูมิประเทศที่สามารถพัฒนาได้ โดยเมื่อพัฒนาแล้วต้องไม่เกิดผลกระทบทำความเสียหายในด้านอื่นจนยอมรับไม่ได้ จึงจะสามารถมีน้ำใช้ได้ อย่างยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ นี่คือกิจกรรมหลักที่จำเป็นต้องดำเนินการให้เหมาะสมในทุกลุ่มน้ำ เพื่อให้ประชาชนทุกพื้นที่มีน้ำใช้ในกิจกรรมต่างๆ อย่างเพียงพอในทุกฤดูกาล

2. การจัดสรรน้ำใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยุติธรรม

ในแต่ละพื้นที่น้ำตามธรรมชาติหรือน้ำจากแหล่งน้ำต่างๆ ที่พัฒนาไว้ จะต้องมีการบริหารจัดการ เพื่อนำน้ำที่มีอยู่ในแต่ละสถานะไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ด้วยความยุติธรรม กระบวนการที่จะดำเนินการจัดสรร ความคลุม กำกับการใช้น้ำในแต่ละลุ่มน้ำต้องมีความชัดเจน เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศและชุมชน ซึ่งในด้านเทคนิควิธีการจะต้องมีการศึกษา วิเคราะห์ และวางรูปแบบกำหนดมาตรการโดยประชาชนมีส่วนร่วมให้ชัดเจน เพื่อให้กระบวนการจัดสรรและใช้น้ำมีประสิทธิภาพและยุติธรรม

3. การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำ

การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ทรัพยากรน้ำ และแหล่งน้ำ หมายถึง การดูแลรักษา และฟื้นฟูต้นน้ำลำธาร ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ไม่ให้มีสภาพเสื่อมโทรมลงตามธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ เพื่อให้ต้นน้ำลำธาร และทรัพยากรแหล่งน้ำมีสภาพการใช้งานได้ยาวนาน เริ่มตั้งแต่ต้องมีการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ต้องรักษาหรือหยุดยั้งไม่ให้เกิดการทำลายระบบนิเวศน์ เพื่อควบคุมหรือรักษาให้พื้นที่ต้นน้ำลำธารที่เป็นอ่างเก็บน้ำตามธรรมชาติสามารถรักษาสภาพการเป็นอ่างเก็บน้ำธรรมชาติให้ได้ ต้นน้ำลำธารหรือพื้นที่ที่มีป่าอุดมสมบูรณ์จะเป็นแหล่งเก็บรวบรวมน้ำในฤดูฝนไว้ในช่องว่างของดินแล้วค่อยๆ ระบายลงสู่ต้นน้ำลำธารต่างๆ ให้เกิดมีน้ำใช้เองตามธรรมชาติ ส่วนการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และแหล่งน้ำต้องดูแลรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติและที่สร้างไว้ทั่วทุกภูมิภาคมิให้ถูกบุกรุกหรือมีสภาพชำรุดทรุดโทรม และสิ้นเงิน ป้องกันและกำจัดวัชพืชให้หมดไปจากแม่น้ำลำคลองต่างๆ ทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นเพื่อการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร และแหล่งน้ำให้คงอยู่ตามสภาพธรรมชาติให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. การแก้ไขปัญหาทั่วม

ประเทศไทยมีปัญหาทั่วม น้ำท่วมที่เป็นอุทกภัยทั้งในพื้นที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และโดยที่มนุษย์เป็นเหตุทำให้เกิดขึ้น ในลุ่มน้ำใดที่เกิดปัญหานี้จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์กำหนดวิธีการจัดทำแผนแม่บทและดำเนินการแก้ไขให้บรรเทาจนกว่าปัญหาจะสิ้นสุด

5. การแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ

ในปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพน้ำทั้งโดยธรรมชาติ และที่มนุษย์ทำขึ้น ได้แก่ น้ำเปรี้ยว น้ำเค็ม และน้ำเสีย ในทุกลุ่มน้ำจึงต้องมีกระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาด้านนี้ให้ครบถ้วน โดยนำเทคนิคหรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมมาดำเนินการแก้ไขปัญหาค้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยข้อเท็จจริงแต่ละลุ่มน้ำซึ่งทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรอื่นส่วนใหญ่มักมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้หลายสาขาวิชาเข้ามาช่วยจัดการ เช่น ด้านวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมวิทยา และมนุษยวิทยา และในความหลากหลายของความรู้ต่าง ๆ นั้น การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จะต้องเป็นไปอย่างมีเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อีกทั้งนโยบายการบริหารจัดการดังกล่าวทุกฝ่ายในสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ทุกส่วนของสังคมรู้สึกถึงคุณค่าของน้ำ มีทรัพยากรน้ำใช้อย่างเพียงพอ ทั่วถึง เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ และมีความสมดุลระหว่างอุปสงค์ และอุปทาน ซึ่งการพัฒนาแหล่งน้ำและจัดหาน้ำใช้เพื่อกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ก็ต้องเป็นไปในลักษณะควบคู่กับการอนุรักษ์อย่างแท้จริงด้วย

3.2 การจัดการทรัพยากรน้ำ

วิชัย เทียนน้อย (2539) ได้กล่าวถึงการจัดการทรัพยากรน้ำว่า หมายถึงการนำทรัพยากรน้ำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยืดอายุการใช้งานให้นานที่สุด โดยมีหลักสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำหลายประการคือ

1. การถนอม เป็นการอนุรักษ์เพื่อพยายามคงสภาพทั้งปริมาณ และคุณภาพเอาไว้ เช่นการสร้างอ่างเก็บน้ำ นอกจากจะใช้เพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้าและการชลประทาน ยังสามารถใช้ประโยชน์ด้านการขยายพันธุ์สัตว์น้ำอีกด้วย
2. การบูรณะฟื้นฟู ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากสาเหตุต่างๆ ให้คืนสู่สภาพเดิมหรือเกือบคงเดิม เช่น การขุดลอกแหล่งน้ำ
3. การนำมาใช้ใหม่ ซึ่งต้องมีการวางแผนที่ดี

4. การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งาน เช่น น้ำที่ไม่ไหลลงมาตามลำน้ำ หากสร้างเขื่อนขวางลำน้ำเพื่อยกระดับของน้ำเหนือเขื่อนให้สูงขึ้น สามารถผลิตพลังงานไฟฟ้าได้

5. การสำรวจแหล่งทรัพยากรน้ำเพิ่มเติม อีกทั้งยังเสนอแนวทางการดำเนินการเพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำ ดังต่อไปนี้

5.1 จัดตั้งกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

5.2 ออกกฎหมายควบคุมการใช้น้ำ

5.3 การให้การศึกษาแก่ประชาชน ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา ในรูปของการประชาสัมพันธ์ เป็นเอกสาร แผ่นพับ รูปภาพต่างๆ นอกจากนี้ ยังส่งผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ได้อีก

5.4 การจัดตั้งหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบ

5.5 การรักษาสภาพแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยการขุดลอกแหล่งน้ำ ปลุกพืชป้องกันกาพังทลายของดินรอบแหล่งน้ำ

4. การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเรา สามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน เริ่มจากการมีส่วนร่วมในครอบครัว ในโรงเรียน ในที่ทำงาน เช่น การร่วมกันทำความสะอาดบ้าน ร่วมเก็บขยะในโรงเรียน การเข้าร่วมประชุมในการทำงาน เป็นต้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งที่จะสามารถทำให้ผู้คนหรือประชาชนเสียสละเวลา เสียสละแรงกาย เพื่อปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในสังคมหรือชุมชนและมีความสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนได้

4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ที่ประชาชนพัฒนาความสามารถในการจัดการควบคุมการผลิต เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้ประชาชนพัฒนาความรู้ สติปัญญาความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง

ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ได้มีการยอมรับในการปฏิบัติพัฒนา กระบวนการมีส่วนร่วมจะสำเร็จขึ้นอยู่กับประชาชนต้องมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ชัดเจน

ความหมายของการมีส่วนร่วมมีความหมายหลากหลายแตกต่างกันไป ดังที่นเรศ สงเคราะห์สุข (2541) และยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนจบ ได้แก่ การวิจัย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ บริหารการติดตาม และการประเมินผล

เออร์วิน (Erwin 1976:138) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ ความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และ สนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สหประชาชาติ (United Nations 1978 : 4) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็น กระบวนการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการต่างๆ คือ

1. กระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายทางสังคม และการจัดสรรทรัพยากร ในการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย

2. กระบวนการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่างๆ โดยสมัครใจ กระบวนการนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของเฮย์ (Hay 1951:285-294) ที่นิยมเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกัน กลุ่มต่อกลุ่ม อันเป็นส่วนประกอบของ กิจกรรมของกลุ่มอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

ไวท์ (White 1982:18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าประกอบไปด้วย 3 มิติคือ

มิติที่ 1 คือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรทำหรือทำอะไร

มิติที่ 2 คือ มีส่วนเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ

มิติที่ 3 คือ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินการ

ซึ่งคล้ายคลึงกับ Alastair (ขวัญชัย วงศ์นิติกร 2532 : 18 อ้างอิงจาก Alastair) ซึ่งได้ให้ คำจำกัดความว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติด้วยกันคือ มิติที่หนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรทำอะไร มิติที่สอง การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติการ ตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่สาม คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานและการประเมินผล

นิรันดร์ จงวุฒิเศษย์ (2527 : 183-186) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งใน สถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าให้กระทำ (Contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทั้งยังให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกลับกลุ่มนั้น ด้วย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมว่ามีอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

ทวิวงค์ ศรีบุรี (2539 :100) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้หน่วยงานของภาครัฐบาล ภาคเอกชน องค์กรเอกชน กลุ่มประชาชนได้มีโอกาสร่วมรับรู้ ข่าวสาร รับฟัง และร่วมแสดงความคิดเห็นในรูปแบบต่างๆ ต่อการเตรียมการ โครงการหรือกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น”

การมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม ซึ่งมีความหมายทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ดังนั้น จึงสามารถสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า “การมีส่วนร่วม” หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรปกครองท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น องค์กรอิสระได้เข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วยความสมัครใจในการแสดงความรู้สึกร่วม ความต้องการรวมทั้งประสานสิ่งเหล่านี้ในการวางแผนและดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมปฏิบัติในกิจกรรมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การใช้ประโยชน์ การติดตามและประเมินผล ตลอดจนการบำรุงรักษา

4.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการพัฒนาต่างๆ รวมทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ประเทศต่างๆ ได้ดำเนินการ สามารถสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมออกได้เป็น 5 รูปแบบคือ (ปาริชาติ โชติยะ และคณะ 2539 : 11-13)

1. การรับรู้อาสา (Public Information)

การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation)

เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือ ระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม โดยหลักการของการจัดให้มีการหารือ จะต้องมีการดำเนินการก่อนที่จะมีการเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การปรึกษาหารือยังเป็นช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการมากขึ้น และหารือเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะ เพื่อประกอบทางเลือกในการพิจารณาตัดสินใจ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น

เป็นรูปแบบที่พบเห็นได้บ่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คือผู้ที่ได้รับผลกระทบผู้ที่อาจได้รับผลกระทบหากมีการดำเนินโครงการ หน่วยงานเจ้าของโครงการและผู้มีอำนาจตัดสินใจได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินการโครงการหรือไม่ ดำเนินโครงการในพื้นที่นั้นๆ การประชุมรับฟังความคิดเห็นอาจมีการดำเนินการได้หลายรูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและประเด็นที่ต้องการหารือกัน รูปแบบที่พบเห็นได้บ่อยในหลายประเทศได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting)

การจัดประชุมในลักษณะนี้ จะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการจะส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งหลังจากนั้นก็จะเป็นเรื่องของคำถามของผู้เข้าร่วมในประเด็นปัญหาข้อสงสัยต่างๆ แต่อย่างไรก็ดีการประชุมในระดับชุมชนนี้อาจจัดเป็นเฉพาะจุดในระดับชุมชนย่อย ซึ่งในโครงการอาจมีชุมชนย่อยที่ได้รับผลกระทบหลายชุมชน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่อาจมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับที่กว้างขึ้นรวมหลายๆ ชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing)

บางโครงการอาจมีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จึงจำเป็นต้องมีการจัดประชุมเชิงเทคนิควิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกช่วยอธิบายคำถามและให้ความเห็น ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การประชุมและสาธารณะชนอีกทางหนึ่ง การประชุมจึงอาจจัดขึ้นในที่สาธารณะทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญทั้งของโครงการและภาครัฐก็จะเข้าร่วมในการหารือนี้ ผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะและผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชุมประชาพิจารณ์ (Public Hearing)

การประชุมในลักษณะนี้ จะมีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้นและเป็นเวทีในการเสนอข้อมูลจาก 2 ฝ่าย คือเจ้าของโครงการและผู้ได้รับผลกระทบ การประชุมจะต้องเปิดกว้าง และเจ้าของโครงการจะต้องเปิดเผยข้อมูล อย่างไม่มีการปิดบังการประชุม และคณะกรรมการจัดการประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับกันได้ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน ซึ่งอาจมากจากการร่วมกันกำหนดขึ้น ทั้งนี้รูปแบบการประชุมนั้น ควรเป็นในลักษณะไม่เป็นทางการมากนัก และไม่เกี่ยวข้องกับนัยของกฎหมายที่จะต้องมีการชี้ขาดเหมือนการตัดสินใจในทางกฎหมาย การประชุมจึงอาจจัดในเวลาหลายวันและไม่จำเป็นต้องจัดเพียงครั้งเดียวและสถานที่เดียวตลอดไป สามารถเปลี่ยนไปตามพื้นที่โครงการได้ตามความเหมาะสม

4. การร่วมตัดสินใจ (Decision Making)

ถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ไม่ใช่เรื่องที่จะดำเนินการได้ง่ายๆ อย่างแน่นอน อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งยังคณะกรรมการคณะใดคณะหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้นๆ

5. การใช้กลไกทางกฎหมาย

อาจไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงการป้องกันแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องสิทธิของตนอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งมักใช้เมื่อหมดช่องทางอื่นในการต่อสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองคิดว่าควรจะได้รับหรือเพื่อพิทักษ์สิทธิโดยอาศัยมาตรการทางกฎหมาย การใช้วิธีนี้ ย่อมจะทำให้เกิดความยึดถือต่อการดำเนินโครงการหรือยุติโครงการ ซึ่งประชาชนบางครั้งก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะดำเนินการฟ้องร้องเพราะนอกจากจะเสียเวลาแล้ว ยังต้องมีภาระค่าใช้จ่ายรวมทั้งมีภาระในการแสวงหาข้อมูลนอกเหนือจากในการฟังฟังทางกฎหมายแล้วประชาชนอาจดำเนินการในรูปแบบกึ่งกฎหมาย ซึ่งหมายถึงว่าหากประเทศนั้นมีกลไกการรับรู้เรื่องราวร้องทุกข์ในระดับที่อาจตัดสินใจพิพากษาได้เบ็ดเสร็จที่รัฐบาลอาจตั้งขึ้นโดยชั่วคราวหรือถาวร และเป็นที่ยอมรับกันทุกฝ่าย ประชาชนจึงอาจทำการเรียกร้องโดยตรงไปยังคณะกรรมการที่วางนี้ได้

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปหรือสาธารณะชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการ การแก้ปัญหา รวมไปถึงจนถึงการดูแลรักษา โดยลักษณะการมีส่วนร่วมจะมีหลายรูปแบบแตกต่างกัน คือ ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นสนับสนุนหรือคัดค้าน การปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น จึงถึงการรวมในการตัดสินใจ

ปัจจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาจะต้องมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมีส่วนให้แก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยนักพัฒนาต้องมีความเข้าใจในเนื้อหากระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และประชาชนต้องเป็นผู้ตัดสินใจเริ่มกิจกรรมของตนเอง การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกในด้านต่างๆ เช่น เทคนิควิทยากร ข้อมูลข่าวสารการประสานงาน และอุปกรณ์ที่จำเป็น

ปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ระบบการเอง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เป็นเงื่อนไขสำคัญ เป็นโครงสร้างระดับใหญ่ในสังคม คือการให้สิทธิในความเป็นพลเมืองไทย ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา สภาพ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชนในการกำหนดกิจกรรมพัฒนา

เมื่อประชาชนได้เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทางกาย ทางความคิด ทางอารมณ์และความเป็นเจ้าของแล้ว จะเกิดเป็นพลังของประชาชนขึ้นมา ตามแนวความคิดเรื่อง ของพลังพนักงาน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้กับประชาชนในการศึกษาครั้งนี้

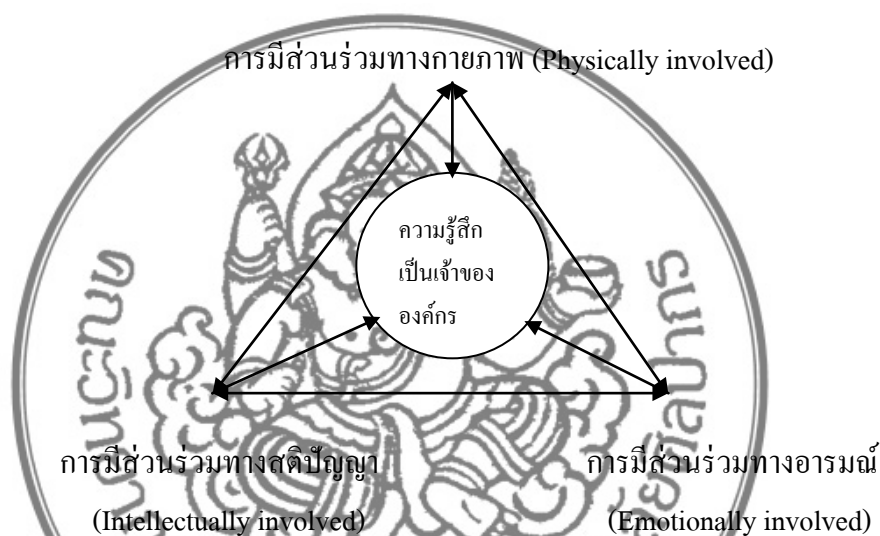
5. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพลังพนักงาน (employee empowerment)

5.1 ความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมของพนักงาน (employee participation) กับการสร้างพลังพนักงาน (employee empowerment)

การมีส่วนร่วมและการสร้างพลังพนักงาน ต่างมีความหมายคล้ายๆกัน แต่ก็ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมหมายถึง การร่วมกันตัดสินใจและร่วมกันทำงาน ตลอดจนร่วมกัน ได้รับประโยชน์ ส่วนการสร้างพลังพนักงาน เป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งทางกายหรือเรียกว่า การร่วมกระทำ ทางสติปัญญาหรือเรียกว่าการร่วมคิด และทางอารมณ์หรือเรียกว่าการร่วมรู้สึก กับ ปัญหาและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันอย่างแท้จริง (David L. Goetsch and Stanley B. David 2006 : 231, อ้างถึงในสุธรรม รัตนโชติ, ผู้แปล 2550 : 1) การมีส่วนร่วมเป็นเพียงการมีส่วนร่วมใน กระบวนการผลิตทั้งในการกำหนดสิ่งนำเข้า (input) การมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต (process) และการมีส่วนร่วมในการได้รับผล (result) แต่การสร้างพลังพนักงาน (employee empowerment) เป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of ownership)

Dr. Isobel Pleiffer และ Dr. Jane Dunlop แห่ง University of Georgia (สุธรรม รัตนโชติ ผู้แปล 2550 : 3) กล่าวว่า การสร้างพลังพนักงานเป็นคุณเจนาไปสู่แรงจูงใจและการเพิ่มผลผลิต พนักงานที่รู้สึกว่าคุณค่าและสามารถทำอะไรกับบริษัทได้ พร้อมทั้งจะช่วยบริษัทและตัวเองมีความเจริญก้าวหน้า พนักงานที่มีความเข้มแข็ง จะมีการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นมืออาชีพ และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่บางครั้งฝ่ายบริหารที่มีประสบการณ์มองว่า การสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment) ไม่แตกต่างไปจากการบริหารแบบมีส่วนร่วม (participatory management, PM) แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory management, PM) เกี่ยวข้องกับการที่ผู้บริหารและผู้ควบคุมงานขอให้ผู้ใต้บังคับบัญชาช่วยทำงาน

ให้เสร็จ หรือให้ความช่วยเหลือเพื่อทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรและตัวเอง แต่ การสร้างพลังพนักงาน(employee empowerment) หมายถึง การทำให้พนักงานสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของตนเองและองค์กร เป็นการช่วยให้พนักงานได้ทำงานตามแรงจูงใจของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยให้พนักงานมี “ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of ownership) ในงานหรือกิจกรรมที่ทำอยู่ การสร้างพลังพนักงานจะทำให้พนักงานเป็นส่วนหนึ่ง ที่จะตัดสินใจในการทำงานและการประกอบกิจการ และยอมรับความเสี่ยงของกิจการอีกด้วย

ภาพที่ 5 ตัวแบบการสร้างพลังพนักงาน (employee empowerment model)

ที่มา : สุธรรม รัตนโชติ, การสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment). (เพชรบุรี : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี, 2550), 2.

จากภาพที่ 5 ตัวแบบการสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment model)

ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

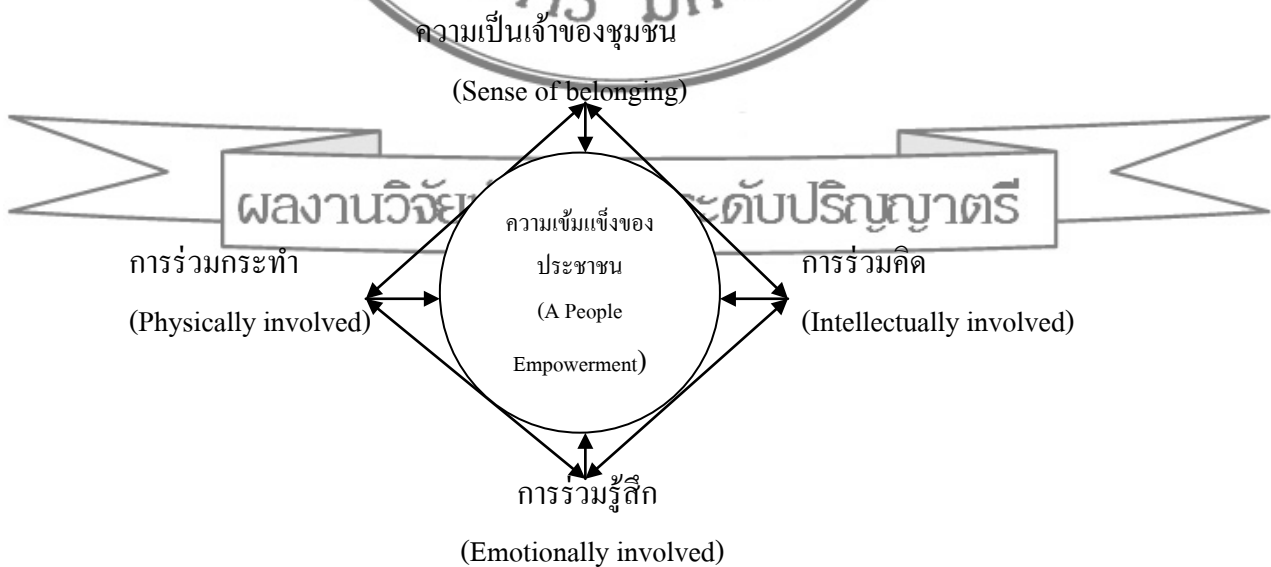
1. การมีส่วนร่วมทางกายภาพ (Physically involved) หมายถึง การร่วมกันทำงานโดยใช้กำลังกาย เช่น ร่วมกันจำแนกสินค้าด้วยคุณภาพออกจากสินค้าที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน ร่วมกันจัดกิจกรรม 5ส ร่วมกันนำสินค้าเข้าโกดัง เหล่านี้เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectually involved) หมายถึง การร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ตลอดจนร่วมในการมีวิสัยทัศน์ (Shared vision)

3. การมีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotionally involved) หมายถึง การมีความรัก ความผูกพันต่อเพื่อนร่วมงานและองค์กร ร่วมรู้สึกโกรธเมื่อเพื่อนร่วมงานหรือองค์กรได้รับความลำบาก และร่วมกันยินดีเมื่อเพื่อนหรือองค์กรประสบผลสำเร็จ

4. ความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร (Sense of ownership) หมายถึง ความรู้สึกว่าจะต้องมีส่วนร่วมทางกาย ทางสติปัญญา และทางอารมณ์ ประกอบกันจนทำให้รู้สึกว่าเป็นเจ้าขององค์กร โดยตนเอง จะต้องรับทั้งความดีและความความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ตนเองจะต้องรับทั้งประโยชน์และโทษที่เกิดขึ้น เหล่านี้เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดการสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment) ของ David L. Goetsch and Stanley B. David (สุธรรม รัตนโชติ ผู้แปล 2550 : 1-4) ดังกล่าว พบว่า การสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment) เป็นหลักการพื้นฐานของการบริหารธุรกิจที่ดี ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงได้นำแนวคิดนี้ มาเป็นต้นแบบ (Model) เพื่อวิเคราะห์ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ เนื่องจาก ประการแรก ในฐานะที่เป็นผู้ใช้น้ำประชาชนจะต้องดูแลรักษาแหล่งน้ำ มีความหวงแหน และต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็แหล่งน้ำ เส้นทางการส่งน้ำ การบริหารจัดการน้ำอย่างพอเพียง ประการที่สอง การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถวัดได้จากที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นเกี่ยวกับการจัดการน้ำของชุมชนด้วยความเต็มใจหรือสมัครใจ โดยมีทั้งการให้ความร่วมมืออย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการอยู่เสมอ (Work empowerment) ครอบคลุมที่ประชาชนผู้นั้นยังอาศัยอยู่ในชุมชน

ภาพที่ 6 ตัวแบบการสร้างความเข้มแข็งของประชาชน (A People Empowerment model)

จากภาพที่ 6 ตัวแบบการสร้างความเข้มแข็งของประชาชน (A People Empowerment model) สามารถอธิบายองค์ประกอบของความเข้มแข็งของประชาชน (A People Empowerment model) ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน (A People Empowerment In Water Resource Management) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการที่ประชาชน มีความตระหนักถึงความสำคัญ ในการจัดการทรัพยากรน้ำ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของ ประชาชน (People involvement) ในการเป็นส่วนหนึ่งที่จะจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน สามารถ วัดได้จากองค์ประกอบ 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) ด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) 2) ด้านการ ร่วมคิด (Intellectually involved) 3) ด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) 4) ด้านความเป็น เจ้าของชุมชน (Sense of belonging)

การร่วมกระทำ (Physically involved) หมายถึง การที่ประชาชน ได้เข้าร่วมการประชุม แก้ไขปัญหาน้ำ ในยามที่น้ำขาดแคลน หรือร่วมทำงานร่วมกับชุมชน เช่น การแจ้งการเปิด-ปิด ประตูน้ำ การร่วมกันใช้น้ำอย่างประหยัด เป็นต้น

การร่วมคิด (Intellectually involved) หมายถึง การที่ประชาชนคิดวิธีที่จะพัฒนาแหล่ง น้ำ การวางแผนเพื่อจัดทำแหล่งน้ำสำรอง หรือการกำหนดบทลงโทษให้กับผู้ที่กระทำความผิดหรือ เอาเปรียบผู้อื่นในการนำน้ำไปใช้อย่างไม่ถูกต้อง รวมไปถึงการคิดที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มดูแลน้ำ

การร่วมรู้สึก (Emotionally involved) หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อปัญหาใน การจัดการน้ำที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ความรู้สึกพอใจและหวงแหนแหล่งน้ำ ความรู้สึกต่อการ กระทำของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างเหมาะสม หรือ ความเต็มใจและความยินดีของ ประชาชนในการให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาน้ำขาดแคลน เป็นต้น

ความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) หมายถึง ความรู้สึกของประชาชน ที่มี ความรู้สึกกว่าตนเอง คือ ส่วนหนึ่งของชุมชน ที่มีบทบาทในการร่วมรับผิดชอบในการแก้ไข้ปัญหา ต่างๆของชุมชน และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือชุมชน อย่างไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยเห็นแก่ ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ มีความพร้อมที่จะให้การปกป้องรักษาและพัฒนาสังคมอยู่เสมอ มี ความพร้อมที่จะเข้าไปรับผิดชอบในความผิดพลาด ที่เกิดขึ้นจากผลกระทบที่ตนเองไม่ได้ก่อ ขึ้น พร้อมที่จะยอมรับทั้งประโยชน์และโทษที่เกิดขึ้น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตัวของ ตนเอง

รศ.สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ ได้อธิบายรูปแบบของ EMPOWERMENT ผ่านการเขียนบทความ เรื่อง มาเป็น “ผู้นำที่ EMPOWERMENT” กันเถอะ ในเว็บไซต์ <http://suthep.ricr.ac.th> ดังนี้

ฐานความเชื่อเบื้องต้น (Basic Assumptions)

การได้เป็นผู้มีอำนาจเป็นขอยุติการของมนุษย์โดยธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นการที่ท้ายทายต่อความสามารถและทำให้ได้ใช้ศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ได้อย่างเต็มที่ ได้ลงมือทำในสิ่งที่เคยคาดฝันไว้ ได้เป็นผู้ที่สร้างเกมรุก (Proactive) เพื่อให้คนอื่นที่ร่วมงานต้องทำตาม (Reactive) ยิ่งผู้นำประเภทที่มีแรงจูงใจเชิงจิตวิทยาอยู่ลึกๆ ในใจที่ชอบใช้อำนาจ (Need for power) ด้วยแล้ว ก็จะมองว่าโอกาสของตนที่จะได้ใช้อำนาจที่ติดมากับตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งนั้น บัดนี้ได้มาถึงแล้ว ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยาส่วนบุคคล การมีมุมมองเช่นนี้จะมีผลต่อพฤติกรรมและการใช้แบบการเป็นผู้นำ (Leadership Style) ของผู้บริหารคนนั้น โดยส่งผลกระทบต่อทั้งองค์กรและทีมงาน ต่อผู้ร่วมงานและต่อผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) มากกว่าเกิดผลดีเชิงบวก โดยมีผลการวิจัยจำนวนมากเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่พบว่า แม้ผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารแบบนี้จะประสบความสำเร็จได้ก็ตาม แต่ก็จะเป็นเพียงระยะเริ่มต้นงานช่วงสั้นๆ เท่านั้น ผู้บริหารมักมีพฤติกรรมของผู้นำแบบอัตตนิยม (Autocratic) ที่มักจะสร้างความทุกข์ใจในการทำงานแก่ลูกน้อง ยิ่งถ้าผู้นำมีนิสัยขยันงานด้วยแล้ว ก็จะเข้าทำนองเป็นผู้บริหารที่ “Work Hard But Not Smart” เสียมากกว่า

แต่ในทางตรงข้ามก็มีผู้นำอีกประเภทหนึ่งที่มีความเชื่อว่า การได้รับตำแหน่งเป็นผู้บริหารนั้น ถือเป็นเกียรติที่ได้รับโอกาสและความไว้วางใจให้ได้มารับผิดชอบต่อการทำงานเพื่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้น และถือว่าเป็นโจทย์ที่มีความท้าทายสูงต่อความสามารถที่ตนเองจะต้องหาคำตอบคือความสำเร็จของงานให้จงได้ จะต้องใช้สติปัญญาเพื่อค้นหาวิธีการหรือกลยุทธ์ต่างๆ ของการทำงานเพื่อป้องกันเกิดผลเช่นว่านั้น ผู้บริหารประเภทนี้จึงมักเชื่อว่าแท้จริงแล้ว “งานรับผิดชอบอันสำคัญของตนจะสำเร็จลงได้ก็ด้วยการต้องอาศัยผู้อื่น” การมีมุมมองเช่นนี้ทำให้พฤติกรรมและการใช้แบบการเป็นผู้นำ (Leadership Style) ของผู้บริหารเปลี่ยนไปคือเห็นความสำคัญและคุณค่าของผู้ร่วมงานตลอดบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องที่ตนเองจะต้องทำให้เกิดความเต็มใจและอาสาเข้ามาร่วมการทำงานอย่างเต็มความสามารถและมีความสุขจากการได้ทำงานนั้น ผู้บริหารแบบนี้จะมองผู้ปฏิบัติงานว่าเป็น “เพื่อนร่วมงาน (Colleagues) มากกว่าเป็น ลูกน้อง (Subordinates) “จะพยายามชักชวนเพื่อนร่วมงานของตนมาร่วมคิดกันว่า หน่วยงานของเราจะเดินทางไปที่ไหนในอนาคตและไปถึงจุดนั้นได้อย่างไร (Vision and Strategies) และพยายามทำให้คนเหล่านี้ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวต่อคำตอบที่ได้นั้น (Envisioning = E₁ = Shared Vision หรือสร้างวิสัยทัศน์ร่วม) จะพยายามเตรียมความพร้อมของเพื่อนร่วมงานเหล่านั้นด้วยการช่วยเหลือพัฒนาศักยภาพและหาทรัพยากรที่จำเป็นต่อการทำงานให้

เพียงพอ (**Enabling = E₂**) จากนั้นก็คอยประทับประคองให้กำลังใจเมื่อคนเหล่านี้อ่อนล้า ซึ่งเป็น การชาร์จไฟให้เกิดความกระตือรือร้นและควมมีชีวิตชีวาในการทำงานขึ้นมาใหม่ (**Energizing = E₃**) แล้วจึงสังเกตดูความคืบหน้าของงานอย่างมีศิลปะ ว่างานคืบหน้าหรือมีปัญหาอุปสรรคทำให้เกิดขงกันอะไรบ้าง จะได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือได้ทันการ เพื่อสร้างความมั่นใจได้ว่า งาน จะต้องสำเร็จตรงเป้าหมายได้อย่างแน่นอน (**Ensuring = E₄**) ผู้เขียนมีความเชื่อส่วนตัวว่าการมอบ อำนาจการตัดสินใจ หรือ Empowerment ที่จะกล่าวต่อไปนั้น จะขาดกระบวนการตั้งแต่ E₁-E₄ ดังกล่าวเสียมิได้

นอกจากนี้ การมอบอำนาจการตัดสินใจ หรือ Empowerment ยังควรตั้งอยู่บนฐาน ความเชื่อเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำหรือการเป็นผู้นำ นั้นเป็น เรื่องของ “กระบวนการ (Process) มากกว่าเน้น เรื่อง โดยตำแหน่ง (By Position)” พูดงๆ ก็คือ ผู้ปฏิบัติงานที่มีใจไม่มีตำแหน่งผู้บริหารก็สามารถที่จะเป็นผู้นำได้

2. การเป็นผู้นำ (Leadership) เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นการ Empowerment น่าจะ เป็นวิธีการที่ดีวิธีหนึ่ง ในการสร้างผู้นำใหม่ให้แก่องค์กร และจะสร้างขึ้นจำนวนมากเท่าไร ก็ สามารถทำได้ แม้กระทั่งในที่สุดเกิดผู้นำขึ้นมาใหม่ ทั้งทั้งองค์กร ที่เรียกว่า Organization-full leaders ก็ย่อมได้ (ไม่จำเป็นต้องง้อหรือเรียกร้อง ก.พ. ในตั้งอัตราใหม่ของตำแหน่งผู้บริหารเพิ่มแต่ ประการใด หมายเหตุ : ทิศนะผู้เขียน)

3. การเป็นผู้นำที่เกิดจากการสร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการ Empowerment ดังกล่าว จะ ก่อให้เกิดความไว้วางใจ(Trust)และการทำงานแบบมีความร่วมมือร่วมใจ (Collaborative)ต่อกันขึ้น เป็นการสร้างพลังเพิ่มให้มากขึ้นกว่าภาวะปกติ หรือที่เรียกว่า Synergy ซึ่งทำให้ศักยภาพหรือระดับ จิตความสามารถโดยรวมขององค์กรสูงขึ้น—จึงน่าจะทำให้เกิดการเพิ่มผลผลิตและประสิทธิผลของ องค์กรมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

การมอบอำนาจการตัดสินใจดีหรือไม่ดี อย่างไร? (Consequences of Empowerment)

นอกจากการ Empowerment จะก่อให้เกิดแรงจูงใจขึ้นในตัวผู้ปฏิบัติงานสูงขึ้นและทำ ให้ผู้นั้นเกิดความมั่นใจสูงถึงความสามารถของตนที่จะทำให้งานสำเร็จแล้ว ผลงานวิจัยยังค้นพบถึง ข้อดีของการมอบอำนาจการตัดสินใจอีกหลายประการ ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดความรักผูกพันต่องาน สูงขึ้น 2) มีความคิดริเริ่มใหม่ๆ มากขึ้นต่องานในบทบาทที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ 3) มีความ มั่นคงแน่วแน่มากขึ้นยามที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคในการทำงานหรือเมื่องานเกิดภาวะชะงักงันขึ้น 4) สามารถเกิดการคิดสิ่งใหม่ วิธีการใหม่ และต้องพยายามหาทางทำให้สำเร็จให้งงได้ 6) มีระดับความ

พึงพอใจในงานสูงขึ้น 7) มีความผูกพันต่อองค์กรสูงขึ้น และ 8) มีจำนวนผู้ลาออกจากงานลดลง (P.Block 1987 ; Howard 1998 ; K.W.Thomas & Velthouse 1990.)

อย่างไรก็ตาม การมอบอำนาจการตัดสินใจ หรือ Empowerment ต่อผู้ปฏิบัติงานนั้น ก็พบว่ายังมีจุดอ่อนที่ควรคำนึงถึงเช่นกัน ได้แก่ 1) สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการคัดเลือกบุคคลและให้การฝึกอบรม 2) ต้องสิ้นเปลืองแรงงานของบุคลากรประเภทที่มีความสามารถทำงานที่ต้องใช้ความรู้สูงไปมากกว่าปกติ 3) คุณภาพของงานให้บริการขาดความสม่ำเสมอ 4) ถ้ามีพนักงานบางคนที่ตัดสินใจผิดพลาด หรือทำงานกลางคันจะก่อให้เกิดความเสียหายด้านงบประมาณมาก 5) ลูกจ้างอาจเกิดความรู้สึกว่าได้ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน 6) ผู้บริหารระดับกลางมักจะต่อต้าน เนื่องจากเชื่อว่าตนเองอาจสูญเสียอำนาจและถูกคุกคามจากการใช้แนวคิดดังกล่าว 7) อาจเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ เนื่องจากบางครั้งพนักงานอยากได้รับอำนาจการตัดสินใจมากกว่าที่บริหารระดับสูงเต็มใจจะมอบให้ เป็นต้น

จากการศึกษาพลังพนักงานแล้วจะเห็นได้ว่า การสร้างพลังพนักงานนั้นสามารถทำให้เกิดการจงรักภักดีต่อองค์กร ที่จะสามารถทำให้พนักงานรู้สึกอยากทำงานในองค์กรจนเกษียณอายุ ในด้านของชุมชนพลังของประชาชนจะทำให้เกิดความรักบ้านเกิด รักท้องถิ่น รู้สึกหวงแหน จนพัฒนาไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง ดังที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเป็นเรื่องต่อไป

6. แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน (Community Empowerment)

6.1 ชุมชนเข้มแข็งทางเลือกใหม่ของการพัฒนา

จากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศที่เริ่มขึ้นในปลายปี 2539 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ ส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกชนชั้นและทุกภาคส่วนของสังคม ประเด็นเรื่องชุมชนเข้มแข็ง จึงได้รับการหยิบยกขึ้นมา กล่าวถึงเป็นอันมาก ในฐานะที่เป็นทางเลือกที่สำคัญของการพัฒนา เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้น มีอาจแก้ไขได้เพียงลำพัง ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจึงต้องเข้ามาแก้ไขปัญหา ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง ตามหลักปรัชญาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยการเพิ่มศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็ง มีความพร้อมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ความเข้มแข็งของชุมชนจึงเป็นฐานสำคัญในการลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการสร้างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ยั่งยืนในอนาคต ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่ง ต่อเนื่องมาถึง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนเพชรบุรี 2552 : 31)

6.2 ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน จึงต้องเริ่มจากการใช้จุดแข็งในสังคม และทุนทางสังคมที่มีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้มีการให้แนวคิด, ความหมายของชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาไว้ดังนี้

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน และมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกัน อย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันหรือมีอาชีพร่วมกันหรือประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือการมีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, อ้างถึงใน ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนเพชรบุรี 2552 : 31) โดยความเป็นชุมชน อาจหมายถึงการที่คนจำนวนหนึ่ง จำนวนใดก็ได้ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำ มีการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน (ศ.นพ.ประเวศ วะสี, อ้างถึงใน ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนเพชรบุรี 2552 : 31)

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนเพชรบุรี (2552 : 31) กล่าวว่า ชุมชนมีความหมายมากกว่าการที่คนแต่ละคนมาอยู่ร่วมกัน แต่ได้สร้างความสัมพันธ์กันโดยมีหลักการ เงื่อนไข กติกา ซึ่งเราเรียกโดยรวมว่าระเบียบบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกัน ชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก และสามารถช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆที่มีอยู่ร่วมกันได้

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนเพชรบุรี (2552 : 32) ได้ให้ความหมายของความเข้มแข็งของชุมชนว่า ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนแล้ว ถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกองค์กรชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่าย หรืออื่นๆที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกัน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ ในสังคมด้วย

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน

6.3 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

จากการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนเพชรบุรี 2552 : 32) ได้กำหนดองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า จะต้องประกอบด้วย

1. มีบุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม
2. มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์ของสาธารณะและของสมาชิก
3. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษาความเอื้ออาทรกัน และมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน
4. มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกระทำ และร่วมรับผิดชอบ
5. มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
6. มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่าย และติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ
7. มีการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
8. มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
9. มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

6.4 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนเพชรบุรี (2552 : 33) กล่าวว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้คือ

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชน ในการที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

- 2 สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
- 3 มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง จนเป็นวิถีชีวิตของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมด เข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ
- 4 สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการแก้ปัญหาการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน
- 5 สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
- 6 มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
- 7 การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป
- 8 มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

6.5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

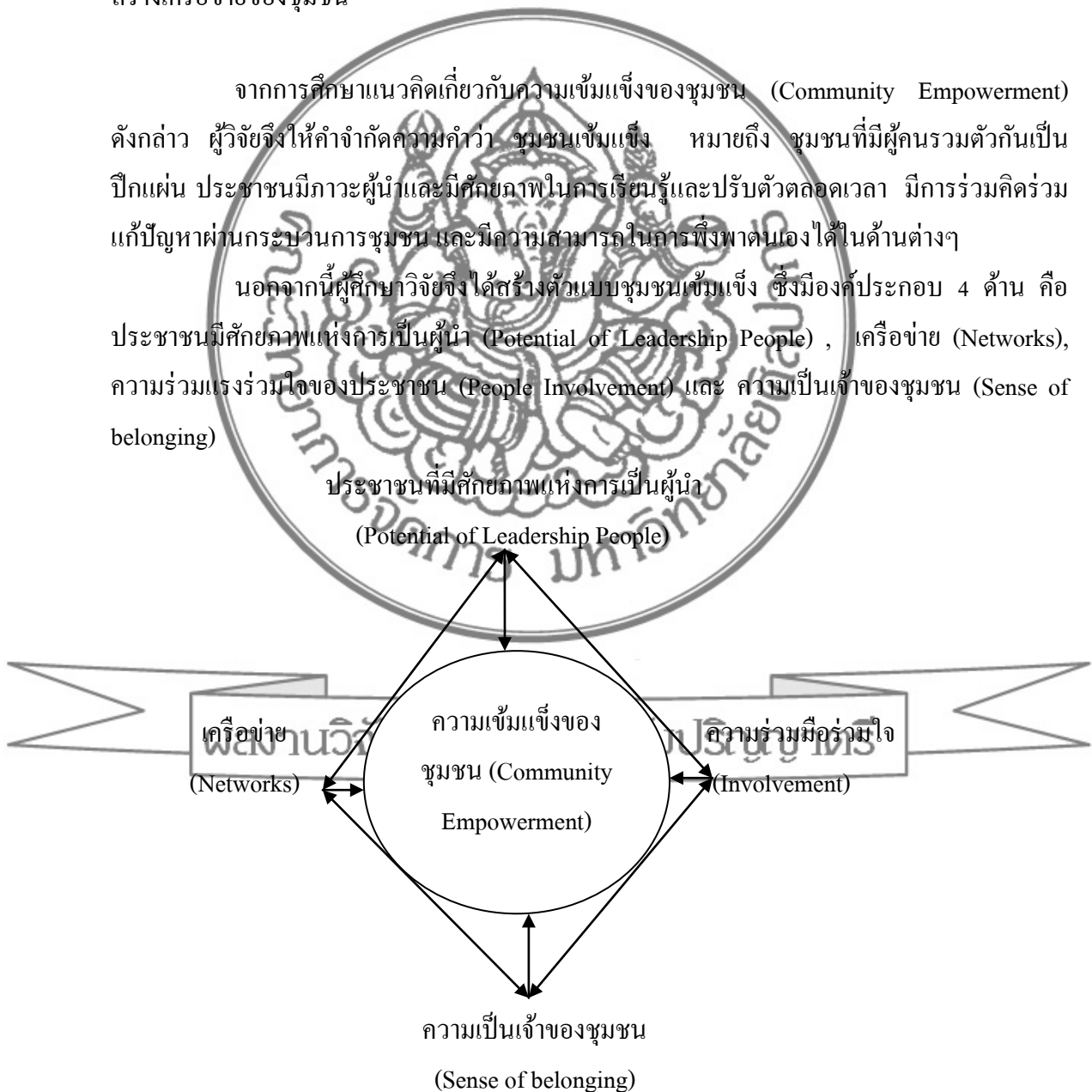
ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนเพชรบุรี (2552 : 33) กล่าวว่า ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมกันทุกด้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงต้องผนึกกำลังดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และมี การเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

- 1 การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีทำงานของบุคลากรภาครัฐ จากการทำผู้สั่งการ เป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

2 การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนให้ได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟู อนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน (Community Empowerment) ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงให้คำจำกัดความคำว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีผู้คนรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น ประชาชนมีภาวะผู้นำและมีศักยภาพในการเรียนรู้และปรับตัวตลอดเวลา มีการร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาผ่านกระบวนการชุมชน และมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ในด้านต่างๆ

นอกจากนี้ผู้ศึกษาวิจัยจึงได้สร้างตัวแบบชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ประชาชนมีศักยภาพแห่งการเป็นผู้นำ (Potential of Leadership People) , เครือข่าย (Networks), ความร่วมแรงร่วมใจของประชาชน (People Involvement) และ ความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging)

ภาพที่ 7 ตัวแบบความเข้มแข็งของชุมชน (Community Empowerment model)

จากภาพที่ 7 ตัวแบบความเข้มแข็งของชุมชน (Community Empowerment model) สามารถอธิบายได้ว่า ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จำเป็นต้องพัฒนาจากรากเป็นสำคัญ โดยองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน จะเป็นตัวขับเคลื่อนก่อให้เกิดพลังในการพึ่งตนเอง เกิดการจัดองค์กรแบบใหม่ เป็นองค์กรโดยธรรม ซึ่งสามารถปฏิรูปได้จากการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติจริง โดยที่ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง สามารถเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน จนกระทั่งความเจริญและพัฒนาอย่างแท้จริงและยั่งยืน เนื่องจากการพัฒนาจากกระบวนการชุมชนอย่างรอบด้านด้วยตัวประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเอง โดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน อาทิเช่นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจชุมชน, การพัฒนาและขจัดปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงทางสังคมภายในชุมชน, การสืบสานและถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรม, การสร้างเสริมสุขภาพให้กับคนในชุมชน และ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ต่อไปนี้ผู้ศึกษาวิจัยขอเสนอแนะ องค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

1. ประชาชนที่มีศักยภาพแห่งการเป็นผู้นำ (Potential of Leadership People) หมายถึง ประชาชนมีลักษณะของความเป็นผู้นำในการพัฒนา ในที่นี้ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดคุณลักษณะความเป็นผู้นำตามหลักเกณฑ์ของการเป็นผู้นำ ซึ่งมี 11 ประการ ดังนี้ (อ้างจาก หนังสือ Military Leadership 1973, อ้างถึงใน ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนเพชรบุรี 2552 : 11)

1. รู้จักตนเองและค้นหาการพัฒนาปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
2. มีทักษะความสามารถ
3. ค้นหาความรับผิดชอบ และรับผิดชอบการกระทำของตน
4. ตัดสินใจในจังหวะเวลาที่เหมาะสม
5. แสดงตัวอย่าง
6. รู้จักบุคลาการของตนและคอยดูแลความเป็นอยู่ของเขา
7. สามารถประสานงาน ให้ข้อมูลหรือถ่ายทอดความรู้ ในสิ่งที่ควรถ่ายทอดให้กับผู้อื่นอยู่เสมอ
8. สามารถจูงใจและสร้างความรู้สึกรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับบุคคลรอบข้างได้

9. สามารถสร้างความมั่นใจในสายตาผู้อื่น ได้ว่างานที่ตนได้รับมอบหมายมีความชัดเจน มีผู้รับผิดชอบดูแล และสามารถทำให้สำเร็จลุล่วงได้

10. มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม เป็นกลุ่ม หรือหมู่คณะได้

11. ใช้ศักยภาพและความสามารถขององค์กรอย่างเต็มกำลัง

2. เครือข่าย (Networks) หมายถึง เครือข่ายความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนอย่างจริงจัง โดยเครือข่ายความร่วมมือเหล่านี้จะมีบทบาทในการเป็นผู้ให้การสนับสนุนและสืบทอดภูมิปัญญาร่วมกันกับประชาชน เช่น การให้การส่งเสริมสนับสนุน และให้คำปรึกษา ด้านการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้และจัดหาทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเงิน, วัสดุสิ่งของ และเทคโนโลยีต่างๆ รวมทั้งการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนที่เข้าร่วมทุกคนมีส่วนร่วมในลักษณะความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน เพื่อประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผล การแก้ปัญหาในการพัฒนาผ่านกระบวนการชุมชน การดำเนินการพัฒนาชุมชนในลักษณะนี้จะเป็นการให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

3. ความร่วมมือร่วมใจของประชาชน (People Involvement) หมายถึง ประชาชนเกิดการรวมตัวกันอย่างเป็นปึกแผ่น เพื่อร่วมมือกันจัดกิจกรรมหรือ โครงการขึ้นเองอย่างไม่เป็นทางการ การตระหนักถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทั้งตนเองและผู้อื่น เกิดความพร้อมใจกันทำงานอย่างเต็มที่ และเต็มความสามารถ ด้วยความเต็มใจ อย่างเสมอภาคและเป็นธรรมต่อทุกคน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขสถานการณ์ต่างๆร่วมกัน มีการร่วมคิด ร่วมทำ ตลอดจนร่วมรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจในปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันอีกด้วย

4. ความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of Belonging) หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนที่มีความรู้สึกว่าตนเอง คือ ส่วนหนึ่งของชุมชน ที่มีบทบาทสำคัญในการร่วมรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือชุมชน อย่างไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ มีความพร้อมที่จะให้การปกป้องรักษาและพัฒนาสังคมอยู่เสมอ มีความพร้อมที่จะเข้าไปรับผิดชอบในความผิดพลาด ที่เกิดขึ้นจากผลกระทบที่ตนเองไม่ได้ก่อขึ้น พร้อมที่จะยอมรับทั้งประโยชน์และโทษที่เกิดขึ้น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตัวของตนเอง

ตามความหมายและตัวแบบความเข้มแข็งของชุมชนและองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน จะเห็นว่าเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งก็จะสามารถพึ่งตนเองได้ จนกล่าวได้ว่าความเข้มแข็งเป็นหัวใจของการบูรณาการต่างๆ ในชุมชน เมื่อประชาชนในชุมชนมีความเป็นปึกแผ่นมีความเข้มแข็ง ก้าวต่อไปจะไปสู่เกิดทุนทางสังคม อันเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มศักยภาพของประชาชนและชุมชนในการจัดการเรื่องต่างๆ ในชุมชน รวมถึงเรื่องของการจัดการทรัพยากรน้ำด้วย

7. แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital) ในบริบทสังคมไทย

ในบริบทสังคมไทย ทุนทางสังคมถือเป็นทุนสำคัญที่เสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีงามของคนในสังคม และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการปกครองของประเทศมาช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริการและกระบวนการผลิตในภาคเศรษฐกิจ การบรรเทาความรุนแรงและปัญหาในยามที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางเศรษฐกิจมีข้อจำกัด การแก้ปัญหาและฟื้นฟูให้คนไทยและสังคมไทยกลับมาดำรงสถานะเดิมได้ จำเป็นต้องอาศัยทุนทางสังคมช่วยสนับสนุน ยกตัวอย่างในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 ได้มีนักคิดและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านประเมินว่า การที่สังคมไทยยังดำรงอยู่ได้ เนื่องจากมีทุนทางสังคมมากมายเป็นตาข่ายรองรับที่มีความเชื่อมโยงอย่างแน่นหนา อยู่บนพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็นไทย ที่มีจุดเด่นหลายประการ อาทิ การมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ มีระบบเครือญาติและชุมชนที่เข้มแข็งบนพื้นฐานวัฒนธรรมที่เอื้อเพื่อเอื้อแก่ มีน้ำใจไมตรี ดังนั้นถ้าประเทศไทยสามารถนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ มาอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาและต่อยอด ใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม จะสามารถพัฒนาคนในชาติให้มีความสุข ประเทศชาติมีความสมดุล และเกิดความยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2551 : 1)

7.1 ความหมายของทุนทางสังคม

ประเวศ วะสี (2541 : 27-28) ได้ให้ความหมายทุนทางสังคม คือ ความเป็นกลุ่มก้อนทางสังคม การมีการศึกษาดี การมีวัฒนธรรม การมีความซื่อสัตย์สุจริต การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีประสิทธิภาพในการทำงาน การมีการเมือง และระบบราชการที่ดี

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2542, อ้างถึงใน สุพรรณิ ไชยอำพร 2547 : 87) ได้ให้ความหมายทุนทางสังคม คือ ความเข้มแข็งของชุมชน ท้องถิ่น ความสามัคคี รวมพลัง มีหน่วยงานที่จะจัดการ จัดระบบต่างๆ ของชุมชน มีศิลปวัฒนธรรม มีจิตรวมใจ มีศีลธรรม มีจิตวิญญาณสังคม

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2543, อ้างถึงใน สุพรรณิ ไชยอำพร 2547 : 86) ได้ให้ความหมายทุนทางสังคม คือ สถาบันทางสังคม และรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนชนบท ทำหน้าที่ จัดระเบียบความสัมพันธ์ให้ความชอบธรรมแก่แบบแผนของการจัดสรร แลกเปลี่ยนทรัพยากร

อัมมาร สยามวาลา (ฐวีส ฤกษ์ศิริสุข 2543 : 16-17) มองเรื่องทุนทางสังคมที่เป็นความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความไว้วางใจและกลไกที่เป็นบรรทัดฐานการอยู่ร่วมกัน โดยยกตัวอย่าง นักมานุษยวิทยาที่ทำการวิจัยเรื่องผีบ้านผีเมืองต่างๆ ก็พบว่าเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่สร้างวินัยในชุมชนทำให้เกิดกิจกรรมร่วมกันเป็นระยะเวลานาน ทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่เพิ่มขีดความสามารถให้ชุมชน ซึ่งเพิ่มหรือลดได้ และมีสิ่งที่ดีเสมอไป ทุนทางสังคมที่ไม่ดี เช่น ระบบอุปถัมภ์ ที่เป็นสิ่งที่อยู่บนฐานความไม่เสมอภาคที่ต้องมีผู้มีอำนาจและผู้พึ่งพิงอยู่ ซึ่งต่างจากกลไกชุมชนที่เกิดขึ้นบนฐานความเท่าเทียมกันต่างเชื้ออาศัยกัน อัมมารให้ความเห็นว่า ทุนทางสังคมของประเทศไทยนั้นมีในระดับเล็ก เราจะต้องค่อยๆ สร้างทุนทางสังคมให้เหนือขึ้นไปจากระดับชุมชนให้เกิดขึ้น

เสรี พงศ์พิศ (2544 : 257-258) ได้มองว่า การมีกองทุนหมู่บ้านเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดทุนทางสังคมเพิ่มมากขึ้น โดยเงินไม่ใช่เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ชาวบ้านมีการรวมตัวกัน แต่ทว่ามิลักษณะเป็นผลพลอยได้มากกว่า สิ่งที่เกิดจากการมีกองทุนหมู่บ้านทำให้กองทุนนี้แตกต่างจากสถาบันอื่น คือทุนทางสังคม โดยเห็นว่า ทุนทางสังคม ก็คือ ความสัมพันธ์ของผู้คนในหมู่บ้านสัมพันธ์กันแบบพี่น้องที่ต้องการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไว้วางใจกัน เคารพนับถือให้เกียรติกัน มีความเสมอภาคในศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกันในทรัพยากรที่เป็นส่วนรวม ความสัมพันธ์ของคนกับคน และกับป่า ดิน น้ำ ธรรมชาติรอบตัว กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ผสมกลมกลืนกลายเป็นเนื้อเดียวกันในความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม

อเนก นากะบุตร และเพื่อนร่วมงาน (2545) ได้ค้นคว้าศึกษาทุนทางสังคมจากความคิดและประสบการณ์ที่ได้รับรวบรวมจากการทำงานกับชุมชน และเห็นว่าทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่มิได้อยู่แล้วในสังคมไทย ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ และให้ความหมายทุนทางสังคมว่า เป็นพลังที่มีอยู่ในระบบจิตวิญญาณ ความเชื่อ ภูมิปัญญา ความรักชาติ การมีทรัพยากรมนุษย์ที่ทำงานเพื่อสังคม ที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าธนาคารโลกจะมีบทบาทต่อการรับแนวคิดทุนทางสังคมของกองทุนฯ แต่อเนกก็ได้ปฏิเสธแนวทางการให้คำนิยามความหมายของทุนทางสังคมตามธนาคารโลก โดยเห็นว่าแนวคิดทุนทางสังคมที่มีอยู่นี้ เป็นแนวคิดก่อนที่จะรับมาจากธนาคารโลก

อเนก นากะบุตร (2545: 16-19) ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ในสังคมไทย 5 รูปแบบ ที่เป็นมรดกตกทอดในสังคมไทย และเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปสังคมไทย

และสร้างระบบโครงข่ายความคุ้มครองสังคม (Social Safety Net) ให้กับชุมชนฐานรากในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ คือ

- 1.จิตวิญญาณ ระบบคุณค่า สำนึกท้องถิ่น ความภาคภูมิใจที่มีต่อฐานบ้านเกิด (Spirit capital)
- 2.ทุนทางภูมิปัญญา
- 3.ทุนทรัพยากรมนุษย์
- 4.ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ
- 5.การจัดการกองทุนสาธารณะชุมชน ที่เรียกว่า Social Fund ดังจะเห็นได้จากการจัดการกองทุนทางสังคมในรูปแบบต่างๆ เช่น ธนาคารข้าว สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น

ครูชบ ยอดแก้ว (พระวิสิษฐ์ สิริเสนา 2545 : 68) กล่าวถึงทุนทางสังคมว่า คือ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางจิตใจ ทุนทางสังคมในสังคมไทย เช่น ศาสนา พ่อแม่ ญาติ พี่น้อง เพื่อน และสิ่งต่างๆ ที่เอื้อให้เกิดภูมิปัญญาในการคิด การทำกิจกรรม และการดำรงชีวิต นอกจากนี้ครูชบยังได้ต่อขยายความคิดในเรื่องทุนทางสังคม ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มสังฆะธรรมทรัพย์ ของพระสุบิน ปณีโต พระนักพัฒนาแห่งวัดไร่ลือม อ.เมือง จ.ตราด ซึ่งได้ศึกษารูปแบบการจัดตั้งมาจากครูชบ ยอดแก้ว ก็เน้นเรื่องการนำทุนทางสังคมมาใช้ดำเนินการกลุ่มดังกล่าว ภายใต้การนำพุทธธรรมมาใช้แก้ปัญหาในเชิงเศรษฐกิจ และทุนทางสังคมจะส่งเสริมให้การดำเนินการด้านการรวมกลุ่มตั้งสังฆะธรรมทรัพย์ เพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ซึ่งกลุ่มจะให้ความไว้วางใจกันเป็นอย่างมาก โดยการให้กู้ยืมเงินของสมาชิกนั้น บรรพัตฐานของกลุ่มเป็นกลไกให้สมาชิกปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มดังกล่าว การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของสังคมนไทยนั้น คนไทยส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ วัดจึงเป็นสถาบันที่สำคัญต่อการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมนไทยอย่างมาก แม้ว่าปัจจัยหลายอย่างในปัจจุบันทำให้สถาบันดังกล่าวลดบทบาทลงไปก็ตาม แต่ยังมีสถาบันด้านศาสนา เช่น วัดสวนแก้ว, วัดพระบาทน้ำพุ หรือบุคคลด้านศาสนาเช่น หลวงตามหาบัว ที่ถือเป็นทุนทางสังคมของชุมชนได้

อมรา พงศาพิชญ์ (บัวพันธ์ พรหมพักพิง 2546: 124-138) ได้ให้ความหมายทุนทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ทางสังคมในแนวราบและแนวตั้งระหว่างบุคคล สถาบันและ/หรือ องค์กรทั้งในรูปแบบปัจเจก กลุ่มและรูปเครือข่าย ทั้งนี้รวมค่านิยมบรรพัตฐานที่สังคมยึดถือ ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตและวิถีการผลิตในระดับครอบครัว ชุมชน และประชาสังคม นอกจากนี้ อมรายังมองทุนทางสังคมโดยทำความเข้าใจกับระบบอุปถัมภ์ ซึ่งในสังคมนไทยมีความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ซึ่งมีลักษณะของการเอื้อประโยชน์ต่อกันระหว่างคนที่เข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ได้ยากกว่า กับคนที่เข้าถึงได้ง่ายกว่า

สุธรรม รัตนโชติ (2550 : 2) ได้ให้ความหมายทุนทางสังคม คือ ระบบสังคม (Social system) ที่มีลักษณะพิเศษทางสังคม (Social Features) เช่น เครือข่าย (Networks) ปทัสถาน (Norms)

ความไว้วางใจ (Trust) หรือความสัมพันธ์ (Relationships) และความเข้าใจ (Understanding) เป็นผู้กระทำ (Acting) ทำงาน (Working) ช่วยเหลือ (Helping) ปรุ้งแต่ง (Shaping) หรือให้การสนับสนุน (Facilitating) ให้สังคมบรรลุวัตถุประสงค์มากขึ้น (Pursue more effectively) มีประสิทธิผลมากขึ้น (Work more effectively) การปฏิสัมพันธ์ดีขึ้นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ (Shape social interaction) หรือความร่วมมือดีขึ้น (Better cooperation)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2551 : 2) ได้สรุปความหมายและองค์ประกอบของทุนทางสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทไทยว่า ทุนทางสังคม เกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้วางใจ สายใยผูกพัน และวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทยผ่านระบบความสัมพันธ์ที่มีการสะสมในลักษณะเครือข่ายขององค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรมและองค์ความรู้ ซึ่งจะเกิดเป็นพลังในชุมชนและสังคม

7.2 องค์ประกอบของทุนทางสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2551 : 2-3) ได้สรุปองค์ประกอบของทุนทางสังคม ว่าทุนทางสังคม เกิดจากองค์ประกอบหลักทั้ง 4 องค์ประกอบ ซึ่งมีบทบาทและลักษณะการยึดโยงให้เกิดเป็นทุนทางสังคมดังนี้

คน มีบทบาทหลักในการพัฒนาประเทศที่ต้องได้รับการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งด้านสุขภาพ ที่มุ่งให้คนมีร่างกายแข็งแรงสามารถดูแลตนเองได้ ด้านจิตใจ ให้เป็นคนที่มีจิตใจดี มีน้ำใจ เอื้ออาทร เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความเสียสละ มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความรักชาติ ฯลฯ และด้านสติปัญญา เพื่อให้มีศักยภาพและความพร้อมที่จะปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพที่สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เมื่อมารวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ในกิจกรรมต่างๆ นำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาแลกเปลี่ยน ก็จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและก่อให้เกิดประโยชน์ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สถาบัน มีบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังร่วมของคนในชุมชนและสังคม ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยมีสถาบันหลักอาทิ สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานในสังคม ที่หล่อหลอมคนตั้งแต่แรกเกิด เป็นแหล่งบ่มเพาะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รวมทั้งจิตสำนึก รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สถาบันศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม กล่อมเกล่าจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณงามความดี สถาบันศาสนาที่เข้มแข็งจะสร้างศรัทธาให้แก่คนในสังคมและเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สถาบันการศึกษา เป็นแหล่งสร้างความรู้ทางวิชาการ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่คนใน

สังคม โดยเฉพาะ เด็ก และเยาวชน สถาบันภาครัฐกิจเอกชน ซึ่งมีความพร้อมทางด้านการบริหาร จัดการบุคลากร ทรัพยากร และเครือข่าย เมื่อประกอบกับการใช้หลักบรรษัทภิบาลในการดำเนิน ธุรกิจหรือมีการดำเนินธุรกิจที่มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์สังคมแล้วก็จะเงินทุนทางสังคมในการพัฒนา ประเทศอย่างมหาศาล สถาบันสื่อ เป็นสถาบันที่สามารถชี้นำและมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรม ค่านิยม ของคนในสังคมวงกว้าง

วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนาน และเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ เป็นในรูปของความเชื่อ ความศรัทธา จารีตประเพณีที่ดีงาม ค่านิยม ความเป็นไทย นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมที่เป็นในรูปของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ฯลฯ วัฒนธรรมเป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง เกิดความหวงแหนภูมิใจที่จะรักษา อนุรักษ์ และพัฒนาเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ

องค์ความรู้ ประกอบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ โดยภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นฐานคิด และหลักเกณฑ์การกำหนดคุณค่าและจริยธรรมที่มีการสั่งสมสืบทอดกันมายาวนานจากรุ่นหนึ่งสู่อีก รุ่นหนึ่ง จากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดความหลากหลายของความรู้ที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ และสร้าง สมดุลในการอยู่ร่วมกันของคนและธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูลกัน ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ที่นำมาใช้ ในทางปฏิบัติได้มีความหลากหลายปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อตอบสนองเป้าหมายหรือความต้องการของชุมชนได้ เช่น ความต้องการของตลาด และการนำ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้อย่างเหมาะสม เป็นต้น

7.3 ประเภทของทุนทางสังคม

เนื่องจากทุนทางสังคม คือ ลักษณะพิเศษทางสังคมที่เกี่ยวกับความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในสังคม และระหว่างสังคม จึงสามารถแบ่ง ทุนทางสังคมออกเป็น 3 ประเภท (อมรา พงศาพิชญ์ 2543, อ้างถึงใน บัวพันธ์ พรหมพิทักษ์ และสุวิทย์ ธีรศาสตร์ 2546 : 125) คือ

1) ทุนทางสังคมประเภท “ผูกพัน” (Bonding social capital)

เป็นความสัมพันธ์เหนียวแน่นที่สุด จนบางครั้งเรียกว่าเป็น “กาวทางสังคม” (Social glue) เช่น ความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว หรือในกลุ่มเครือญาติ (Ethnic group) ซึ่งประกอบด้วย พ่อ - แม่ - ลูก - ญาติ

2) ทุนทางสังคมประเภท “สะพาน” (Bridging social capital)

เป็นความสัมพันธ์ที่มีความเหนียวแน่นไม่มาก แต่ช่วยให้การติดต่อมีความคล่องตัว ซึ่งบางครั้งเรียกว่า “น้ำมันหล่อลื่นทางสังคม” (Social oil) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ต่างองค์กร เช่น อาจารย์ ก. จากมหาวิทยาลัยศิลปากร ติดต่อกับคนอื่นในองค์กรอื่นอีก เป็นคล้าย สะพานเชื่อมต่อระหว่างองค์กรต่างๆ โดยผ่านสมาชิกในองค์กรต่างๆ เหล่านั้น และเป็นการสร้าง สะพานต่อกันระดับแนวราบ (Horizontal level)

3) ทูทางสังคมประเภท “เชื่อมต่อ” (Linking social capital)

เป็นการเชื่อมต่อระหว่างบุคคลที่มีฐานะทางสังคม หรืออำนาจต่างกัน (Differing level of power or social status) เช่น เชื่อมต่อระหว่างนักการเมืองกับประชาชน หรือระหว่างบุคคล ต่างระดับชั้นทางสังคม (Social classes) เหล่านี้ เป็นต้น

7.4 ทูทางสังคมในมิติบูรณาการ (Social Capital in Integral Dimension : SCID)

ทูทางสังคมในมิติของการบูรณาการ เป็นแนวคิดที่ได้ประยุกต์มาจากแนวคิดการ พัฒนาแบบบูรณาการของเคน วิลเบอร์ ซึ่งได้ทำการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ แสดงให้เห็น ธรรมชาติของทูทางสังคมมากขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจถึงสถานภาพต่างๆของทูทางสังคม ไม่ว่าจะ เป็นการเกิด การคงอยู่ และการสูญหายไปของภาวะที่เป็นทูทางสังคมได้ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งองค์ ความรู้เหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการเข้าไปจัดการทูทางสังคมเป็นอย่างมาก (วรวิติ โรมรัตนพันธ์ 2548 : 99)

วรวิติ โรมรัตนพันธ์ (2548 : 107) กล่าวว่า จากทฤษฎีการบูรณาการ (Integral Theory) ของเคน วิลเบอร์ ให้ภาพพัฒนาการของมนุษย์จากปัจเจก “I” ไปสู่กลุ่ม “we” ซึ่งเป็นการ พัฒนาจากภายในอันเป็นเรื่องของบุคคล (Individual) และเป็นด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด และความเชื่อ (Cultural) ในขณะเดียวกัน ทฤษฎีดังกล่าวยังให้ภาพการพัฒนาของ มนุษย์ทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social and environment) ซึ่งเป็นการพัฒนาจากกลุ่ม ไปสู่ ความเป็นชาติและความเป็นสากล อันเป็นการพัฒนาจากภายนอกของตัวบุคคล พัฒนาการดังกล่าว ได้ทำให้การอธิบายทูทางสังคม ซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนกับคน คนกับ สถาบัน และคนกับสิ่งแวดล้อม มีความเป็นระบบและชัดเจนมากขึ้น ทำให้เห็นมิติการจัดการทูทาง สังคมมีความเป็นไปได้และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

กระบวนการเสริมสร้างทูทางสังคมในเชิงบูรณาการ ได้สรุปสาระสำคัญดังนี้

1. การปรับระบบคิดและวิถีปฏิบัติของบุคคล จากมุ่งหาประโยชน์ส่วนตน ไปสู่ ระบบคิดและวิถีปฏิบัติที่มุ่งช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน ในมิติของการบูรณาการ ปรัชญาการเห็นเหล่านี้สามารถเริ่มได้จากพัฒนาการของปัจเจกบุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลง จากการเน้น ตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ไปสู่การเน้นจริยธรรมเป็นศูนย์กลาง (Ethnocentric) ทำให้ปัจเจก บุคคลมีค่านิยมที่เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่ม เผ่า ตระกูล เชื้อชาติมากขึ้น ทำให้คนสามารถเปลี่ยน

จาก “I” เป็น “We” ทำให้คนลดการให้ความสำคัญในเรื่องของกายที่เป็นกายภาพ (Body) และหันมาให้ความสำคัญในเรื่องของจิตใจ (Mind) มากขึ้น

2. มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบคิดและวิธีปฏิบัติของปัจเจกบุคคล ให้เปลี่ยนจากความเห็นประโยชน์ส่วนตัว ไปสู่การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม โดยเฉพาะความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ความคิดที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยทฤษฎีบูรณาการได้ให้แนวทางการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านคุณธรรม (Moral) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal) และการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ (Spirit) ซึ่งแนวทางการพัฒนาดังกล่าว ถูกกล่าวถึงในเรื่องของสถานะของจิตสำนึกและการรับรู้ที่เป็นอยู่ (States of Consciousness) ประกอบด้วย 1) สถานะของจิตสำนึก หรือ การรับรู้ในขณะที่ตื่นหรือรู้สึกตัว ซึ่งถือว่าการรับรู้หรือตระหนักในระดับพื้นฐาน เรื่องที่รับรู้จะเป็นเรื่องทางกายภาพ 2) สถานะของจิตสำนึกหรือการรับรู้ในขณะที่ร่างกายหลับอยู่ ซึ่งถือเป็นการรับรู้ที่ไม่ต้องอาศัยประสาทสัมผัสทางร่างกายหยาบ แต่เป็นการรับรู้ที่ผ่านกายละเอียด ในรูปของพลังงาน อารมณ์ ความรู้สึก 3) สถานะของจิตสำนึก หรือการรับรู้ในภาวะที่ร่างกายหลับลึก (The deep-sleep state) ซึ่งถือเป็นการรับรู้ที่ผ่านกายละเอียดสูงสุด และเป็นภาวะที่จะเกิดการพบความรู้ที่ยิ่งใหญ่ได้ องค์ความรู้ดังกล่าวทำให้เห็นถึงพลังของจิตที่สามารถรับรู้และเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนายกระดับจิตใจและจิตวิญญาณให้สูงขึ้น สามารถเปลี่ยนแปลงระบบคิดและวิธีปฏิบัติจากความเห็นแก่ตัว มาเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้น ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ที่มุ่งไปสู่ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันของคนในสังคม

3. ทูทางสังคมในมิติบูรณาการ ทำให้เกิดพลังในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นมิติตส่วนบุคคล เมื่อปัจเจกบุคคลพัฒนาตนเองจากการรับรู้ในภาวะปกติ (Waking) ไปสู่การรับรู้ในภาวะละเอียด ประณีต และลึกซึ้งมากขึ้น (Dreaming and deep sleep) จะทำให้บุคคลมีโอกาที่จะได้เรียนรู้และค้นพบความจริงที่ยิ่งใหญ่ ทำให้บุคคลสามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ และเข้าใจถึงภาวะที่ก่อให้เกิดปัญญาที่มีขีดความสามารถในการคิดและสร้างสรรค์อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด พลังเช่นที่วานี้ ทำให้มนุษย์มีโอกาสได้พัฒนาจิตวิญญาณให้สูงขึ้น (Spirit) ซึ่งพลังจากภายในดังกล่าว ไม่เพียงแต่เพิ่มศักยภาพให้แก่บุคคล ในการแก้ปัญหาให้ตนเองเท่านั้น แต่พลังที่วานี้จะช่วยยกระดับจิตใจของบุคคลให้สูงขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อระบบคิดและวิธีปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและบุคคลดังกล่าว จะก่อให้เกิดระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ที่จะกลายเป็นทูทางสังคมในที่สุด ในขณะเดียวกัน พลังที่จะเกิดขึ้นจะพัฒนาไปพร้อมๆกัน ได้แก่ พลังจากภายนอกที่ปรากฏออกมาในรูปของกลุ่ม องค์กร สถาบันต่างๆ ซึ่งเป็นผลโดยอ้อมของการพัฒนาจิตใจในระดับบุคคล พลังเหล่านี้ก็

จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมที่พึงประสงค์ กลายเป็นทุนทางสังคมในวงกว้างครอบคลุมสังคมในทุกระดับ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital) ดังกล่าวข้างต้น พบว่ากระบวนการเสริมสร้างทุนทางสังคม ในระดับปัจเจก องค์กร และชุมชน จำเป็นต้องมีการปรับระบบคิดอันจะนำไปสู่การสร้างระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่อยู่บนฐานของความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และความเอื้ออาทรต่อกันของกลุ่มบุคคล เพื่อยกระดับจิตใจของบุคคลที่มีต่อสาธารณะ ด้วยกระบวนการปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชน โดยจิตสำนึกเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่เกิดมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ แต่สามารถพัฒนาและกล่อมเกลา โดยผ่านกระบวนการปลูกฝังทางวัฒนธรรม หรือกระบวนการเรียนรู้

8. แนวคิดในการจัดการทรัพยากรส่วนรวม (Common pool resources)

ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของปัญหาน้ำเน่าเสีย อากาศเสีย ป่าไม้ถูกทำลาย รวมทั้งความเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่ถูกมาใช้ประโยชน์ ปัญหาเหล่านี้จะเกิดขึ้นมากในทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน หรือเรียกว่า ทรัพยากรส่วนรวม (Common pool resources หรือ CPR) แนวความคิดในเรื่องนี้ได้มีการศึกษาที่อธิบายโดยอาศัยหลักการพื้นฐานและคุณสมบัติจากมิติเศรษฐศาสตร์ ในแง่มุมของสิทธิและปัญหาทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ต้องใช้ร่วมกันซึ่ง สุชาวัลย์ เติญไทย (2538) ได้ศึกษาโดยใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์นิเวศในการวิเคราะห์เงื่อนไขของการร่วมมือจัดการทรัพยากรส่วนรวม และรูปแบบการกำหนดสิทธิในทรัพยากร

มีประเด็นที่น่าสนใจว่า เหตุใดระบบทรัพยากรส่วนรวมคนจึงร่วมมือกันจัดการทรัพยากร ทั้งที่แรงจูงใจน่าจะเป็นเรื่องแต่ละคนจะรักษาผลประโยชน์ของตนเองไว้ให้มากที่สุด รวมทั้งพยายามตัดดวงผลประโยชน์ไว้ให้มากที่สุดด้วย และสถานการณ์ก็จะกลายเป็นเรื่องของสมบัติสาธารณะ (Open access) อย่างไรก็ตามในการศึกษาเรื่องนี้ คำตอบคือ การร่วมมือกันในการจัดการทรัพยากรเป็นเงื่อนไขที่ผลประโยชน์มากกว่าการที่ต่างคนต่างแย่งกันใช้ทรัพยากร โดยปราศจากการร่วมมือกันโดยที่เวลาและค่านึงถึงประโยชน์ในระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญ เช่น การรวมกลุ่มตั้งเป็นองค์กรหรือกลุ่มอนุรักษ์ป่าของชุมชนในหลายๆพื้นที่ เพื่อป้องกันบุคคลภายนอกหรือรัฐเข้ามายึดครองพื้นที่จากพวกเขาไป

รูปแบบการกำหนดสิทธิในการทรัพยากร โดยทั่วไปจะกำหนดความเป็นเจ้าของและการมีสิทธิในทรัพยากร ซึ่งเรื่องนี้ สุชาวัลย์ เติญไทย (2538) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า สิทธิใน

ทรัพย์สินแบ่งได้เป็น 2 ระดับใหญ่ๆ คือ ระดับปฏิบัติการและระดับวางนโยบายและการจัดการ โดยที่ระดับปฏิบัติการ หมายถึง สิทธิในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ส่วนสิทธิในระดับวางนโยบายและการจัดการ หมายถึง สิทธิ 3 ประเภทคือ สิทธิในการจัดการ สิทธิในการจำกัดผู้ใช้ประโยชน์และสิทธิในการถ่ายโอนผลประโยชน์ถ่ายโอนสิทธิในทรัพยากรด้วย

อย่างไรก็ดี รูปแบบการกำหนดสิทธิในทรัพยากรประเภทส่วนรวม (Common property regime) อาจไม่จำเป็นจะต้องเป็นเจ้าของทรัพยากรเสมอไป แต่อาจจะเป็นผู้มีสิทธิครอบครองในการใช้การจัดการ และจำกัดการใช้ในบางกรณี ทรัพยากรบางประเภท รัฐอาจเป็นเจ้าของอยู่ แต่ถ่ายโอนสิทธิ 3 ประเภทคือ สิทธิการใช้ไปให้กลุ่มคนหรือชุมชนที่อยู่กับทรัพยากรนั้นๆ มีการศึกษาเกี่ยวกับระบบชลประทานรายฤดูพบว่า ชุมชนมีแนวโน้มที่จะจัดสรรการใช้และมีการจัดการระบบที่มีสิทธิภาพสามารถกระจายน้ำได้ทั่วถึงกว่าระบบการชลประทานที่จัดทำโดยรัฐ เนื่องจากชุมชนเข้าใจถึงปัญหาและมีข้อมูลในพื้นที่ดีกว่ารัฐ ดังนั้นในขณะที่ทรัพยากรอาจจะเป็นของรัฐอยู่ แต่สิทธิในการใช้และการดูแลจัดการอาจจะโอนให้กับชุมชนได้

โดยสรุป ในสังคมที่มนุษย์ยังมีความเห็นแต่ตัวอยู่นั้นทรัพยากรประเภทที่ต้องใช้ร่วมกัน (Common-pool resources) มีแนวโน้มที่จะถูกใช้ไปในทางที่เสื่อมโทรม หากไม่มีเงื่อนไขที่เหมาะสม ความอยู่รอดของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการแข่งขันที่อยู่รอดอย่างเดียวเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วความร่วมมือกันเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุด เงื่อนไขที่เหมาะสมสามารถทำให้การจัดสรรทรัพยากรประเภทที่ต้องใช้ร่วมกันเป็นไปในทางที่ร่วมมือกันได้ โดยที่เงื่อนไขขั้นพื้นฐานสูงสุด คือ การมีสิทธิในทรัพยากร ซึ่งเป็นตัวกำหนดความเป็นเจ้าของหรือกำหนดว่าใครสามารถได้รับประโยชน์หรือสามารถจะจัดสรรประโยชน์จากทรัพยากรนั้นอย่างเหมาะสมได้สำหรับเงื่อนไขที่ดี คือ ควรจะมีการกระจายสิทธิไปยังผู้ใช้ประโยชน์และผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพยากร

9. งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ระดับปริญญาตรี

จิรายุ ทองเขื่อน (2537 : 106-122) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในจังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคล เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงอุปสรรค กลุ่มที่ทำการศึกษาคือหัวหน้าครัวเรือน ใน 4 อำเภอของจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมในระดับต่ำ โดยมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่จำเป็นต้องใช้น้ำจากแหล่งต่างๆที่มีอยู่ตามธรรมชาติและในแหล่งนี้ที่มีการอนุรักษ์มาเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยเฉพาะการปฏิบัติตามเกณฑ์การใช้น้ำของ

ท้องถิ่น รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ ซึ่งเกษตรกรจะมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือกับบุคคลในครอบครัว และเพื่อนบ้าน มากกว่าที่ปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่และการมีส่วนร่วมในการประสานงาน ซึ่งขั้นตอนนี้จะหยุดชะงักสำหรับเกษตรกรผู้ที่ไม่มิตำแหน่งทางสังคม โดยเกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมจะมีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในเรื่องของการขอความรู้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนติดต่อเพื่อให้ทางหน่วยงานของรัฐช่วยทำโครงการหรือกิจกรรม เช่น การสร้างแหล่งน้ำ เป็นต้น

นายเจริญ เชาว์ประยูร (2548 : 54-61) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตลุ่มแม่น้ำฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งได้สรุปความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อการเกษตรบริเวณลุ่มน้ำฝางในจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดของการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชน จะเห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะทำให้แก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในลุ่มน้ำฝางได้ ซึ่งจะนำไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนโดยจะต้องมีองค์ประกอบ คือ กลุ่มเครือข่าย กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มผู้นำ กลุ่มผู้อาวุโส เครือข่ายทางสังคม ระเบียบกฎเกณฑ์

สมพจน์ วรรณนุช (2545 : 511-512) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประโยชน์สาธารณะ การจัดการสิ่งแวดล้อม และชุมชนพึ่งตนเอง เป็นการวิจัยภาคสนาม และให้บุคคลเป้าหมายของการสำรวจแสดงความคิดเห็น โดยการให้คะแนนความสำคัญของประโยชน์สาธารณะ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติของตน เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ ผลการสำรวจพบว่าบุคคลมีความเข้าใจและตระหนักในประโยชน์สาธารณะน้อย เนื่องจากสังคมไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องพึ่งตนเองเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่กระทบกับการดำรงชีวิต เนื่องจากมีความคาดหวังที่จะพึ่งพารัฐ การดำรงชีพไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสังคมรอบข้าง และในสังคมที่ปราศจากปัญหาวิกฤติ การพึ่งตนเองยังไม่มี ความจำเป็น สังคมไม่ให้ความสำคัญกับการเสียสละทรัพย์สิน เสรีภาพ การจัดระเบียบ เพื่อประโยชน์สาธารณะ หากจำเป็นก็จะเสียสละแรงงานและเวลาบ้างเพื่อกิจกรรมสาธารณะ

การผลิตประโยชน์สาธารณะ เป็นเงื่อนไขที่ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย นำไปสู่ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ มีสิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีการเสียสละทรัพย์สิน เสรีภาพ และการจัดระเบียบ ลักษณะดังกล่าว เป็นลักษณะของสังคมพึ่งตนเอง มีส่วนร่วมในการกำหนดเงื่อนไขของการดำรงชีวิตของตนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเจริญอย่างยั่งยืน

“ประโยชน์สาธารณะ การจัดการสิ่งแวดล้อม และชุมชนพึ่งตนเอง” จึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับของคุณภาพชีวิตของบุคคลของสังคม

พระครูสุจินต์กัลยาณธรรม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชนและความร่วมมือในการแข่งขันเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน เป็นการศึกษาบริบททางสังคม วัฒนธรรมและพฤติกรรมของชุมชนที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนของประชาชนบ้านบวขอนแก่นและบ้านบวกลาค้าว ซึ่งในการศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามจากประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในบ้านบวขอนแก่น หมู่ที่ 8 และบ้านบวกลาค้าว หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยงิ้ว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย จำนวน 200 ราย มีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มผู้นำชุมชนของทั้งสองหมู่บ้านในภาคสนามด้วย และนำผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS)

ผลการศึกษาพบว่า สองหมู่บ้านที่ศึกษามีบริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน สำหรับบริบททางพฤติกรรมของชุมชนนั้น ทั้งบ้านบวขอนแก่นและบ้านบวกลาค้าว มีการจัดกลุ่มและองค์กรต่างๆ ขึ้นในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มวัด กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มออมทรัพย์ แต่มีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มที่เหมือนกันคือ ต้องการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อช่วยเหลือกันภายในชุมชน ส่วนที่แตกต่างกันคือ บ้านบวขอนแก่น มีผู้นำชุมชนที่สามัคคีกัน ส่วนผู้นำชุมชนบ้านบวกลาค้าวมีปัญหาขัดแย้งกัน จึงไม่ให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาหมู่บ้าน ดังนั้นจึงสรุปว่าชุมชนชาวบ้านบวขอนแก่นเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งมากกว่าชุมชนบ้านบวกลาค้าว

การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนในทั้งสองหมู่บ้านมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ประชาชนบ้านบวขอนแก่นให้ความร่วมมือในการป้องกันการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้ดีกว่าประชาชนบ้านบวกลาค้าว แต่เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแข่งขันเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างบ้านบวกลาค้าวมีค่าเฉลี่ยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแข่งขัน เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างบ้านบวขอนแก่น แต่จากการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์บ้านบวขอนแก่นเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าบ้านบวกลาค้าว

กลุ่มตัวอย่างบ้านบวขอนแก่นเห็นว่า เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านให้การสนับสนุนให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมชุมชนดีมาก ส่วนบ้านบวกลาค้าวเห็นว่ากลุ่มผู้นำของหมู่บ้านให้การสนับสนุนบ้าง แต่ไม่มากนัก

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสิ่งแวดล้อม ในชุมชนของประชาชนบ้านบวขอนแก่นและบ้านบวกลาค้าว แบ่งออกเป็นปัญหาที่เกิดจากประชาชนเอง ปัญหาที่เกิดจากองค์กรของชุมชน และปัญหาที่เกิดจากหน่วยงานของรัฐ

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยเริ่มจากแหล่งข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

แหล่งข้อมูล

การวิจัยนี้ได้ข้อมูลมาจาก 2 แหล่ง คือ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติภูมิ คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

การเก็บข้อมูลจากประชาชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลประโยชน์จากการจัดสรรน้ำ จำนวน 317 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาจะสุ่มจากประชากร มีจำนวนทั้งสิ้น 176 คน ด้วยการออกวิจัย ภาคสนาม (Field Research) ที่ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นหลัก โดยการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนตามแบบสอบถามที่บ้านพักอาศัยหรือที่ทำงาน

2. ข้อมูลทุติภูมิ (Secondary Data)

ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วารสารและหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ทูทางสังคม รายงานการวิจัย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาแบบงานวิจัย ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการทำการศึกษาค้นคว้าให้ครอบคลุมถึงเนื้อหาเกี่ยวกับ

1. ความเป็นมาและปัญหาของการจัดการน้ำของชุมชนชนบท

2. แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการมีส่วนร่วม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

4. ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ในครัวเรือน ตำแหน่งในคณะกรรมการการจัดการน้ำ การใช้ประโยชน์จากน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ทักษะคิดต่อการจัดการน้ำ และความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลประโยชน์จากการจัดสรรน้ำ จำนวน 317 คน

กลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกจากประชากรทั้งหมด โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

กำหนดให้

n	=	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
E	=	ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 5 หรือ 0.05
n	=	$\frac{317}{1 + (317 \times 0.05^2)}$
n	=	176 คน

การคัดเลือกตัวอย่างจะดำเนินการดังนี้

ในแต่ละหมู่บ้านทำการสุ่มครัวเรือนมาตามสัดส่วน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยถือว่าทุกๆหน่วยหรือทุกๆสมาชิกในประชากรมีโอกาสจะถูกเลือกเท่าๆกัน โดยใช้รายชื่อประชากรทั้งหมดและมีการให้เลขกำกับ แล้วใช้วิธีการจับสลากโดยทำรายชื่อประชากรทั้งหมด

3. วิธีการเก็บข้อมูล

ใช้แบบสอบถามมาลงทดสอบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาจากประชากร

กลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล

2. ใช้แบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปสัมภาษณ์ประชากร ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 วิธี คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สภาพทั่วไปของชุมชนใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ผู้อาวุโสในชุมชน โดยกำหนดประเด็นกรอบคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ตามวัตถุประสงค์

สำหรับแบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวบุคคล ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ในครัวเรือน ตำแหน่งในคณะกรรมการการจัดการน้ำ การใช้ประโยชน์จากน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ทักษะคิดต่อการจัดการน้ำ และความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำเป็น ลักษณะคำถามปิดทั้ง 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนตัวบุคคลวัดระดับการมีส่วนร่วม โดยวัดตามระดับการมีส่วนร่วม เป็นลักษณะคำถามปิด 21 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามในการวิจัยนี้ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารวิชาการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดและทางอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัย
2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุง
4. นำแบบเครื่องมือไปทดลอง ใช้กับชาวบ้านในชุมชน จำนวน 10 คน เน้นเฉพาะหัวหน้าครัวเรือน

การสร้างแบบหาความแม่นยำตรงตามเนื้อหา (Content Validity) มีขั้นตอนดังนี้

1. นำเสนอปัญหาของการวิจัย กรอบแนวความคิดของการวิจัย และแบบสอบถามที่เตรียมไว้ให้ ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา จำนวน 3 คน
2. พิจารณาแบบสอบถามโดยรวมว่ามีความพอเพียงด้านเนื้อหา โดยเปรียบเทียบขอบเขตของปัญหาและกรอบแนวความคิดของการวิจัย
3. แนะนำให้มีการแก้ไข ลดหรือเพิ่มแบบสอบถาม
4. ปรับปรุงแบบสอบถาม
5. พิจารณาความแม่นยำตรงตามเนื้อหาใหม่
6. ได้ค่าความแม่นยำตรงตามเนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้

1. นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำแบบสอบถาม แจกให้กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้ แบบสอบถาม 176 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ ผู้วิจัยใช้เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ค่า ความหมายแต่ละค่าดังนี้ 1 = น้อยที่สุด, 2 = น้อย, 3 = ปานกลาง, 4 = มาก, 5 = มากที่สุด

การวิเคราะห์ทางสถิติ

1. ใช้ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนเป็นหน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) โดยสัมภาษณ์ประชาชน

2. บรรยายลักษณะตัวแปรด้วยสถิติเชิงบรรยาย (descriptive) เช่น ความถี่(Frequency) ร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) Mode, Median, Range

3. ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติอนุมาน (inferential statistics) โดยทดสอบสมมติฐานแบบแตกต่างด้วย t-test, F-test

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ และศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน และเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำที่แตกต่างไปตาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ตำแหน่งในคณะกรรมการการจัดการน้ำ การใช้ประโยชน์จากน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำทัศนคติต่อการจัดการน้ำ และ ความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 176 คน โดยสัมภาษณ์ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน นำเสนอผลการวิจัยเป็น 5 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1. การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน
- ส่วนที่ 2. ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม
- ส่วนที่ 3. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ
- ส่วนที่ 4. ทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ ตามตัวแปรอิสระ
- ส่วนที่ 5. ตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นตรงพหุคูณ(สมการทำนาย)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นถึงปัญหาในอนาคต ได้มีพระราชดำริให้จัดหาแหล่งน้ำขึ้น โดยโครงการชลประทานเพชรบุรี ได้ดำเนินงานสนองแนวพระราชดำริ ในเรื่องของการแหล่งน้ำและจัดทำระบบเครือข่ายน้ำ (อ่างพวง) มีการสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ คือ อ่างเก็บน้ำห้วยตาแปด อ่างเก็บน้ำเขากระปุก อ่างเก็บน้ำห้วยทราย อ่างเก็บน้ำหนองไทร ซึ่งในแต่ละอ่างมีความจุและขนาดไม่เท่ากัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนภารกิจภายในศูนย์ฯ เช่น การฟื้นดินงานกินป่า และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในการประกอบอาชีพ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงผืนดินที่แห้งแล้งให้มีน้ำเพื่อทำการเกษตรอย่างพอเพียง จึงต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้คงอยู่ และจัดสรรทรัพยากรน้ำให้เหมาะสม จากสถิติจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า

ปริมาณการผันน้ำลดลงเรื่อยๆ ทุกปี ซึ่งชุมชนจะต้องเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการน้ำ ในกรณีชลประทานมีการจัดสรรน้ำไม่เพียงพอต่อการใช้ ชุมชนจะต้องเข้ามาร่วมแก้ปัญหา ร่วมอนุรักษ์แหล่งน้ำ และจัดหาทรัพยากรน้ำ เพื่อจะได้มีน้ำใช้อย่างยั่งยืนต่อไป

ส่วนที่ 2. สถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม

สถานภาพทางประชากร ประกอบด้วย เพศ อายุ

สถานภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพ รายได้ในครัวเรือน

สถานภาพทางสังคม ประกอบด้วย ตำแหน่งในคณะกรรมการการจัดการน้ำ การใช้ประโยชน์จากน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ทักษะต่อการจัดการน้ำ และความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำ

ตารางที่ 2 ลักษณะประชากร เศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม		N	ร้อยละ
1. เพศ			
ชาย		89	50.6
หญิง		87	49.4
รวม		176	100
2. อายุ			
20-30 ปี		64	36.4
31-40 ปี		55	31.3
41-50 ปี		36	20.5
50 ปีขึ้นไป		21	11.9
รวม		176	100
3. อาชีพ			
เกษตรกรรวม		45	25.6
พนักงานบริษัทเอกชน		13	7.4
รับจ้างทั่วไป		85	48.3
รับราชการ		6	3.4
อื่นๆ		27	15.3
รวม		176	100
4. รายได้			
ต่ำกว่า 10,000 บาท		144	81.8
10,001-15,000 บาท		25	14.2
15,001-20,000 บาท		4	2.3

ตารางที่ 2 (ต่อ)

20,000 ขึ้นไป	3	1.7
รวม	176	100
5. ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ		
เป็นกรรมการจัดการน้ำ	10	5.7
เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ/ประชาชนทั่วไป	166	94.3
รวม	176	100
6. การใช้ประโยชน์จากน้ำ		
ใช้ในการเพาะปลูกและใช้ในครัวเรือน	111	63.1
ใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว	11	6.3
ใช้ในครัวเรือนอย่างเดียว	52	29.5
ไม่ใช้ประโยชน์เลย	2	1.1
รวม	176	100
7. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ		
มีความรู้มากที่สุด	26	14.8
มีความรู้มาก	44	25
มีความรู้ปานกลาง	59	33.5
มีความรู้น้อย	36	20.5
มีความรู้น้อยที่สุด	11	6.3
รวม	176	100
8.ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ		
8.1 การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ทนต้องรับผิดชอบ		
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	0.6
ไม่เห็นด้วย	19	10.8
ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	17	9.7
เห็นด้วย	97	55.1
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	42	23.9
รวม	176	100
8.2 การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐ		
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0
ไม่เห็นด้วย	9	5.1
ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	18	10.2
เห็นด้วย	80	45.5
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	69	39.2
รวม	176	100
8.3 การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องต้องให้ความสำคัญ		
ไม่เห็นด้วยไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0
ไม่เห็นด้วย	1	0.6

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	7	4.0
เห็นด้วย	69	39.2
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	99	56.3
รวม	176	100
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	0.6
ไม่เห็นด้วย	1	0.6
ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	5	2.8
เห็นด้วย	69	39.2
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	100	56.8
รวม	176	100
8.5 หากมีเรื่องที่ภาครัฐต้องการความช่วยเหลือจากท่านด้านการจัดการน้ำ ท่านจะให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี		
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	0	0
ไม่เห็นด้วย	2	1.1
ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	8	4.5
เห็นด้วย	97	55.1
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	69	39.2
รวม	176	100
9. ความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำ		
9.1 ท่านมีความพึงพอใจต่อเส้นทางของคลองส่งน้ำมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด		
พอใจเป็นอย่างยิ่ง	14	8.0
พอใจเป็นอย่างมาก	12	6.8
พอใจปานกลาง	69	39.2
พอใจน้อย	42	23.9
พอใจน้อยมาก	9	22.2
รวม	176	100
9.2 ท่านมีความพึงพอใจต่อปริมาณน้ำมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด		
พอใจเป็นอย่างยิ่ง	14	8.0
พอใจเป็นอย่างมาก	6	3.4
พอใจปานกลาง	61	34.7
พอใจน้อย	60	34.1
พอใจน้อยมาก	35	19.9
รวม	176	100
9.3 ท่านมีความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด		
พอใจเป็นอย่างยิ่ง	18	10.2
พอใจเป็นอย่างมาก	21	11.9

ตารางที่ 2 (ต่อ)

พอใจปานกลาง	58	33.0
พอใจน้อย	49	27.8
พอใจน้อยมาก	30	17.0
รวม	176	100
9.4 ท่านมีความพึงพอใจต่อใช้น้ำมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด		
พอใจเป็นอย่างยิ่ง	18	10.2
พอใจเป็นอย่างมาก	24	13.6
พอใจปานกลาง	56	31.8
พอใจน้อย	45	25.6
พอใจน้อยมาก	33	18.8
รวม	176	100

จากตารางที่ 2

เพศ จากกลุ่มตัวอย่าง 176 คน เป็นเพศชาย 89 คน หรือร้อยละ 50.6 และเป็นเพศหญิง 87 คน หรือร้อยละ 49.4 กล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นชายมากกว่าหญิงเพราะกลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าครัวเรือนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

อายุ จากกลุ่มตัวอย่างอายุ ตั้งแต่ 20-30 ปี มีมากที่สุด คือ จำนวน 64 คน หรือร้อยละ 36.4 รองลงมาอายุตั้งแต่ 31-40 ปี จำนวน 55 คน หรือร้อยละ 31.3 และรองลงมาอีกคืออายุตั้งแต่ 14-50 ปี จำนวน 36 คน หรือร้อยละ 20.5 และที่น้อยที่สุด คืออายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งมีจำนวน 21 คน หรือร้อยละ 11.9 จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุตั้งแต่ 20-30 ปี เป็นส่วนใหญ่ คือจำนวน 64 คน หรือร้อยละ 36.4

อาชีพ จากกลุ่มตัวอย่าง อาชีพรับจ้างทั่วไปมีจำนวนมากที่สุด คือ จำนวน 85 คน หรือร้อยละ 48.3 รองลงมาอาชีพเกษตรกร จำนวน 45 คน หรือร้อยละ 25.6 รองลงมาอีกคือ อาชีพอื่นๆ, พนักงานบริษัทเอกชน,รับราชการ ซึ่งมีจำนวน 27,13 และ 6 คน หรือร้อยละ 15.3,7.4 และ 3.4 ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นส่วนมากคือจำนวน 85 คน หรือร้อยละ 48.3

รายได้ จากกลุ่มตัวอย่าง 176 คน มีรายได้ในครัวเรือน ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน มากที่สุดคือ จำนวน 144 คน หรือร้อยละ 81.8 รองลงมาคือ 10,001-15,000 บาท/เดือน จำนวน 25 คน หรือร้อยละ 14.2 รองลงมาอีกคือ 15,001-20,000 บาท/เดือน,ระดับ 20,001 ขึ้นไป มีจำนวน 4 คน และ 3 คน หรือร้อยละ 2.3 และ 1.7 ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน จำนวน 144 คน หรือร้อยละ 81.8

ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 176 คน กลุ่มตัวอย่าง เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ/ประชาชนทั่วไปมากที่สุด คือ 166 คนหรือร้อยละ 94.3 รองลงมา เป็นกรรมการ ผู้จัดการน้ำ จำนวน 10 คน หรือร้อยละ 5.7 จึงสรุป กลุ่มตัวอย่าง เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ/ประชาชนทั่วไป มากที่สุด คือ 166 คนหรือร้อยละ 94.3

การใช้ประโยชน์จากน้ำ จากกลุ่มตัวอย่าง การใช้ประโยชน์จากน้ำ ใช้ในการเพาะปลูก และใช้ในครัวเรือน มากที่สุด คือ 111 คน หรือร้อยละ 63.1 รองลงมา ใช้ในครัวเรือนอย่างเดียว จำนวน 52 คน หรือร้อยละ 29.5 รองลงมาอีกคือใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว จำนวน 11 คน หรือ ร้อยละ 6.3 และที่น้อยที่สุดคือ ไม่ใช้ประโยชน์เลย จำนวน 2 คนหรือ ร้อยละ 1.1 จึงสรุปได้ว่า การ ใช้ประโยชน์จากน้ำ ใช้ในการเพาะปลูกและใช้ในครัวเรือนมากที่สุด คือ 111 คน หรือร้อยละ 63.1

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ จากกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องการจัดการน้ำ ปานกลาง มากที่สุด จำนวน 59 คน หรือร้อยละ 33.5 รองลงมา มีความรู้เรื่องการจัดการน้ำมาก จำนวน 44 คน หรือร้อยละ 25 รองลงมาอีก มีความรู้เรื่องการจัดการน้ำน้อย,มีความรู้เรื่อง การจัดการน้ำมากที่สุด จำนวน 36,26 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5,14.8 ตามลำดับและที่น้อยที่สุดคือ มี ความรู้เรื่องการจัดการน้ำน้อยที่สุด มีจำนวน 11 คน หรือร้อยละ 6.3 จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วน ใหญ่มีความรู้เรื่องการจัดการน้ำปานกลาง มากที่สุด จำนวน 59 คน หรือร้อยละ 33.5

ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ

การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ท่านต้องรับผิดชอบ จากกลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วยมาก ที่สุด จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 55.1 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 23.9 รองลงมาอีก ไม่เห็นด้วย ,ค่อนข้างไม่เห็นด้วย จำนวน 19,17 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8,9.7 ตามลำดับ และที่น้อยที่สุด ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6 จึงสรุปได้ว่า กลุ่ม ตัวอย่างเห็นด้วยว่าการจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ท่านต้องรับผิดชอบ จำนวน 97 คน คิดเป็น ร้อยละ 55.1

การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐ จากกลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วยมาก ที่สุด จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 รองลงมาอีก ค่อนข้างไม่เห็นด้วย,ไม่เห็นด้วย จำนวน 18,9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2,5.1 ตามลำดับ และที่น้อยที่สุด ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 จึงสรุปได้ว่า กลุ่ม ตัวอย่างเห็นด้วยว่าการจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 80 คน คิดเป็น ร้อยละ 45.5

การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ จากกลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 รองลงมา เห็นด้วยจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 รองลงมาอีก ก่อนข้างไม่เห็นด้วย,ไม่เห็นด้วย จำนวน 7,1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0,0.6 ตามลำดับ และที่น้อยที่สุด ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญจำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3

พื้นที่ที่อยู่ในความครอบครองของท่านจะต้องมีตำแหน่งน้ำ เพื่อสำรองไว้ใช้ในหน้าแล้ง จากกลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 รองลงมา เห็นด้วย จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 รองลงมาอีก ก่อนข้างไม่เห็นด้วย จำนวน 5 คิดเป็นร้อยละ 2.8 และที่น้อยที่สุด ไม่เห็นด้วย,ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6 จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าพื้นที่ที่อยู่ในความครอบครองของท่านจะต้องมีตำแหน่งน้ำ เพื่อสำรองไว้ใช้ในหน้าแล้ง จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8

หากมีเรื่องที่ภาครัฐต้องการความช่วยเหลือจากท่านด้านการจัดการน้ำท่านจะให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี จากกลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 55.1 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 รองลงมาอีก ก่อนข้างไม่เห็นด้วย ,ไม่เห็นด้วย จำนวน 8,2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5,1.1 ตามลำดับ และที่น้อยที่สุด ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่าหากมีเรื่องที่ภาครัฐต้องการความช่วยเหลือจากท่านด้านการจัดการน้ำ ท่านจะให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 55.1

ความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำ

ท่านมีความพึงพอใจต่อเส้นทางของคลองส่งน้ำมากน้อยเพียงไร จากกลุ่มตัวอย่างพอใจปานกลางมากที่สุด จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 รองลงมาพอใจน้อย จำนวน 42 คน ร้อยละ 23.9 รองลงมาอีกพอใจน้อยมาก, พอใจเป็นอย่างยิ่ง จำนวน 39,14 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2,8.0 ตามลำดับ และที่น้อยที่สุดพอใจเป็นอย่างมาก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 จึงสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อเส้นทางของคลองส่งน้ำปานกลาง จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2

ท่านมีความพึงพอใจต่อปริมาณน้ำมากน้อยเพียงไร จากกลุ่มตัวอย่าง พอใจน้อย มากที่สุด จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 34.1 รองลงมาพอใจปานกลาง จำนวน 61 คน ร้อยละ 34.7 รองลงมาอีกพอใจน้อยมาก, พอใจเป็นอย่างยิ่ง จำนวน 35,14 คน คิดเป็นร้อยละ 19.9,8.0

ตามลำดับ และที่น้อยที่สุดพอใจเป็นอย่างมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อปริมาณน้ำน้อย จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 34.1

ท่านมีความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำมากน้อยเพียงไร จากกลุ่มตัวอย่าง พอใจปานกลางมากที่สุด จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 รองลงมาพอใจน้อย จำนวน 49 คน ร้อยละ 27.8 รองลงมาอีกพอใจน้อยมาก,พอใจเป็นอย่างยิ่ง จำนวน 30,21 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0,11.9 ตามลำดับ และที่น้อยที่สุดพอใจเป็นอย่างมาก จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำปานกลาง จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0

ท่านมีความพึงพอใจต่อการใช้น้ำมากน้อยเพียงไร จากกลุ่มตัวอย่าง พอใจปานกลางมากที่สุด จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 รองลงมาพอใจน้อย จำนวน 45 คน ร้อยละ 25.6 รองลงมาอีกพอใจน้อยมาก, พอใจเป็นอย่างยิ่ง จำนวน 33,24 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8,13.6 ตามลำดับ และที่น้อยที่สุดพอใจเป็นอย่างมาก จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการใช้น้ำปานกลาง จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8

ส่วนที่ 3. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแบ่งตามด้าน

3.1. ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลแบ่งตามด้านของการมีส่วนร่วม

ตารางที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลแบ่งตามด้านของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ	ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ		
	N	\bar{X}	ความหมาย
1. ด้านกายภาพ	176	3.80	ระดับมาก
1.1 ท่านเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ		3.90	ระดับมาก
1.2 ท่านชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนบ้าน ให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างในการจัดการน้ำ		3.92	ระดับมาก
1.3 ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำบ่อยครั้งแค่ไหน		3.84	ระดับมาก
1.4 ท่านเคยยื่นคำร้องขอเปิด - ปิด ประตูน้ำเมื่อต้องการใช้		3.67	ระดับมาก
1.5 ท่านร่วมทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่บ่อยครั้งแค่ไหน		3.69	ระดับมาก
2. ด้านความคิด	176	3.86	ระดับมาก
2.1 ท่านเสนอแนะวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำหรือปัญหาข้อบกพร่องต่างๆให้กับกรรมการจัดการทรัพยากรน้ำ		3.84	ระดับมาก
2.2 ท่านเคยเสนอให้มีบทลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้น้ำ		3.66	ระดับมาก
2.3 ท่านคิดวิธีการพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ		3.85	ระดับมาก
2.4 ท่านร่วมคิดจัดสรรแหล่งน้ำ		3.84	ระดับมาก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

2.5 ท่านเห็นด้วยที่มีการจัดตั้งกลุ่มดูแลทรัพยากรน้ำ		4.12	ระดับมากที่สุด
3. ด้านอารมณ์	176	3.83	ระดับมาก
3.1 ท่านชอบที่จะให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรน้ำ		4.17	ระดับมากที่สุด
3.2 ท่านมีความรู้สึกที่ท่านมีน้ำใช้เพียงพอ		3.20	ระดับมาก
3.3 ท่านมีความเชื่อมั่นในความสามารถชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ		3.60	ระดับมาก
3.4 ท่านห่วงแหนแหล่งน้ำในพื้นที่		4.09	ระดับมากที่สุด
3.5 ท่านจะต้องไปติดตามแก้ไขปัญหาของท่าน หากไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจัดสรรน้ำโดยเร็วที่สุด		4.10	ระดับมากที่สุด
4. ด้านความเป็นเจ้าของ	176	4.03	ระดับมากที่สุด
4.1 ท่านรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในด้านการจัดการน้ำ		4.00	ระดับมากที่สุด
4.2 ท่านรู้สึกยินดีที่มีน้ำเพียงพอต่อความต้องการของท่านและส่วนรวม		3.88	ระดับมากที่สุด
4.3 ท่านจะอนุรักษ์และรักษาดูแลแหล่งน้ำ		4.26	ระดับมาก
4.4 ท่านจะไม่พอใจ เมื่อมีผู้อื่นหรือบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมใช้น้ำโดยไม่ถูกต้อง		3.96	ระดับมาก
4.5 แนวท่อน้ำที่ผ่านพื้นที่ของท่าน ท่านจะดูแลอย่างดี		4.06	ระดับมาก

จากตารางที่ 3

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ

กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพโดยรวมมีค่า $\bar{X} = 3.80$ จากคะแนนเต็ม 5 หรืออยู่ในระดับมาก ตามเกณฑ์ที่กำหนดและพิจารณารายคำถามพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมระดับมากทุกข้อ โดยมากที่สุด คือ ท่านชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการน้ำ โดยมีค่า $\bar{X} = 3.92$ และรองลงมาคือ ท่านเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการทรัพยากรน้ำ โดยมีค่า $\bar{X} = 3.90$ รองลงมาอีก คือ ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำบ่อยครั้งแค่ไหน, ท่านร่วมทำงานเพื่อแก้ไขปัญหา น้ำบ่อยครั้ง มีค่า $\bar{X} = 3.84$, $\bar{X} = 3.69$ และที่น้อยที่สุด ท่านเคยยื่นคำร้องขอเปิด-ปิด ประตูน้ำเมื่อต้องการใช้น้ำ โดยมีค่า $\bar{X} = 3.67$ จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพระดับมาก

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด

จากกลุ่มตัวอย่าง มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดโดยรวมอยู่ในระดับ $\bar{X} = 3.86$ จากคะแนนเต็ม 5 หรืออยู่ในระดับมากตามเกณฑ์ที่กำหนดและพิจารณารายคำถามพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้น ท่านเห็นด้วยที่มีการจัดตั้งกลุ่มดูแลทรัพยากรน้ำโดยระดับมากที่สุด ที่ค่า $\bar{X} = 4.12$ รองลงมาคือ ท่านคิดวิธีการพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยมีค่า $\bar{X} = 3.85$ รองลงมาอีก ท่านเคยเสนอให้มีบึงทลึงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้น้ำและ ท่านร่วมคิดจัดสรรแหล่งน้ำ โดยมีค่า $\bar{X} = 3.84$ ยกเว้น ท่านเคยเสนอให้มีบึงทลึงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้น้ำมีค่าน้อยที่สุด คือ $\bar{X} = 3.66$ จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดระดับมาก

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์

จากกลุ่มตัวอย่าง มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์โดยรวมอยู่ในระดับ $\bar{X} = 3.83$ จากคะแนนเต็ม 5 หรืออยู่ในระดับมากตามเกณฑ์ที่กำหนดและพิจารณารายคำถามพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้น ท่านชอบที่จะให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยมีระดับมากที่สุด ที่ค่า $\bar{X} = 4.12$ รองลงมาคือท่านจะต้องไปติดตามแก้ไขปัญหาของท่าน หากไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจัดสรรน้ำโดยเร็วที่สุด มีระดับมากที่สุด โดยมีค่า $\bar{X} = 4.10$ รองลงมาอีก ท่านหวงแหนแหล่งน้ำในพื้นที่มีระดับมากที่สุด โดยมีค่า $\bar{X} = 4.09$ และที่มีค่าน้อย ท่านมีความเชื่อมั่นในความสามารถชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ,ท่านมีความรู้สึกว่าคุณน้ำใช้เพียงพอ $\bar{X} = 3.60, 3.20$ ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ระดับมาก

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ

กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของโดยรวมมีค่า $\bar{X} = 4.03$ จากคะแนนเต็ม 5 หรืออยู่ในระดับมากที่สุด ตามเกณฑ์ที่กำหนดและพิจารณารายคำถาม พบว่ามีระดับการมีส่วนร่วมระดับมากที่สุดเกือบทุกข้อ โดยมากที่สุด คือ ท่านจะจัดการและรักษาดูแลแหล่งน้ำ โดยมีค่า $\bar{X} = 4.26$ และรองลงมาคือ แนวท่อน้ำที่ผ่านพื้นที่ของท่าน ท่านจะดูแลอย่างดี โดยมีค่า $\bar{X} = 4.06$ รองลงมาอีก คือ ท่านรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในด้านการจัดการน้ำ,ท่านจะไม่พอใจ เมื่อมีผู้อื่นหรือบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมใช้น้ำ โดยไม่ถูกต้อง มีค่า $\bar{X} = 4.00$, $\bar{X} = 3.96$ และที่น้อยที่สุด ท่านรู้สึกยินดีที่มีน้ำเพียงพอต่อความต้องการของท่าน

และส่วนรวมโดยมีค่า $\bar{X} = 3.88$ จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของระดับมากที่สุด

3.2 ระดับการมีส่วนร่วมแบ่งตามสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม

ตารางที่ 4 แบ่งตามสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ	ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ		
	N	\bar{X}	ความหมาย
1. เพศ			
ชาย	89	3.89	ระดับมาก
หญิง	87	3.88	ระดับมาก
รวม	176	3.88	ระดับมาก
2. อายุ			
20-30 ปี	64	3.87	ระดับมาก
31-40 ปี	55	3.92	ระดับมาก
41-50 ปี	36	3.79	ระดับมาก
50 ปีขึ้นไป	21	4.00	ระดับมากที่สุด
รวม	176	3.89	ระดับมาก
3. อาชีพ			
เกษตรกร	45	3.9	ระดับมาก
พนักงานบริษัทเอกชน	13	3.85	ระดับมาก
รับจ้างทั่วไป	85	3.89	ระดับมาก
รับราชการ	6	4.06	ระดับมากที่สุด
อื่นๆ	27	3.77	ระดับมาก
รวม	176	3.89	ระดับมาก
4. รายได้			
ต่ำกว่า 10,000 บาท	144	3.91	ระดับมาก
10,001-15,000 บาท	25	3.71	ระดับมาก
15,001-20,000 บาท	4	3.82	ระดับมาก
20,000 ขึ้นไป	3	4.03	ระดับมากที่สุด
รวม	176	3.86	ระดับมาก
5. ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ			
เป็นกรรมการจัดการน้ำ	10	4.36	ระดับมากที่สุด
เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ/ประชาชนทั่วไป	166	3.85	ระดับมาก
รวม	176	4.10	ระดับมากที่สุด

ตารางที่ 4 (ต่อ)

6. การใช้ประโยชน์จากน้ำ			
ใช้ในการเพาะปลูกและใช้ในครัวเรือน	111	3.92	ระดับมาก
ใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว	11	3.79	ระดับมาก
ใช้ในครัวเรือนอย่างเดียว	52	3.83	ระดับมาก
ไม่ใช้ประโยชน์เลย	2	3.80	ระดับมาก
รวม	176	3.88	ระดับมาก
7. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ			
มีความรู้มากที่สุด	26	4.11	ระดับมากที่สุด
มีความรู้มาก	44	3.91	ระดับมาก
มีความรู้ปานกลาง	59	3.84	ระดับมาก
มีความรู้น้อย	36	3.0	ระดับมาก
มีความรู้น้อยที่สุด	11	3.72	ระดับมาก
รวม	176	3.87	ระดับมาก
8. ทศมคติต่อการจัดการน้ำ	176		
การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ท่านต้องรับผิดชอบ		3.9	ระดับมาก
การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐ		4.1	ระดับมากที่สุด
การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ		4.5	ระดับมากที่สุด
พื้นที่ที่อยู่ในความครอบครองของท่านจะต้องมีตัวแทนน้ำเพื่อ สำรองไว้ใช้ในหน้าแล้ง		4.5	ระดับมากที่สุด
หากมีเรื่องที่ภาครัฐต้องการความช่วยเหลือจากท่านด้านการ จัดการน้ำ ท่านจะให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี		4.3	ระดับมากที่สุด
รวม		4.26	ระดับมากที่สุด
9. ความพึงพอใจต่อการใช้ทรัพยากรน้ำ	176		
ท่านมีความพึงพอใจต่อเส้นทางของคลองส่งน้ำ		3.45	ระดับมาก
ท่านมีความพึงพอใจต่อปริมาณน้ำมากน้อยเพียงไร		3.54	ระดับมาก
ท่านมีความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำมากน้อยเพียงไร		3.29	ระดับมาก
ท่านมีความพึงพอใจต่อการใช้น้ำมากน้อยเพียงไร		3.28	ระดับมาก
รวม		3.39	ระดับมาก

จากตารางที่ 4

เพศกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ เพศมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมมาก โดยเพศชายมีค่า $\bar{X} = 3.89$ รองลงมาเพศหญิง มีค่า $\bar{X} = 3.88$ จึงสรุปได้ว่า เพศชายและเพศหญิงมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

อายุกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ อายุโดยรวมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ อยู่ในระดับมาก ที่ค่า $\bar{X} = 3.89$ พิจารณาจากรายคำถาม อายุ 50 ปีขึ้นไป

มีค่า $\bar{X} = 4.00$ รองลงมาอายุ 31-40 ปีมีค่า $\bar{X} = 3.92$ และรองลงมาอีกอายุ 20-30ปีและ 41-50 ปีที่ค่า $\bar{X} = 3.87, 3.79$ ตามลำดับ จึงสรุปอายุโดยรวมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ อยู่ในระดับมาก

อาชีพกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยอาชีพโดยรวมกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับมาก ที่ค่า $\bar{X} = 3.89$ พิจารณาจากรายคำถาม อาชีพรับราชการมีค่ามากที่สุดที่ค่า $\bar{X} = 4.06$ รองลงมาคือ อาชีพเกษตรกร $\bar{X} = 3.90$ รองลงมาอีก คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป, พนักงานบริษัทเอกชน และอาชีพอื่นๆ ที่ค่า $\bar{X} = 3.89, 3.85$ และ 3.77 ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า อาชีพกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับมาก

รายได้กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยรายได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่ค่า $\bar{X} = 3.86$ พิจารณาจากรายคำถาม รายได้ตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไปมีค่ามากที่สุด ที่ค่า $\bar{X} = 4.03$ รองลงมารายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ที่ค่า $\bar{X} = 3.91$ รองลงมาอีก คือ รายได้ 15,001-20,000 บาท, 10,001-15,000 บาท โดยมีค่า $\bar{X} = 3.82, \bar{X} = 3.71$ ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแบ่งตามรายได้อยู่ในระดับมาก

ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่า $\bar{X} = 4.10$ พิจารณาจากรายคำถาม เป็นกรรมการจัดการน้ำ มีค่ามากที่สุด ที่ค่า $\bar{X} = 4.36$ รองลงมาเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ/ประชาชนทั่วไป โดยมีค่า $\bar{X} = 3.85$ จึงสรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแบ่งตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำอยู่ในระดับมากที่สุด

การใช้ประโยชน์จากน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการใช้ประโยชน์จากน้ำโดยรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.88$ พิจารณาจากรายคำถาม ใช้ในการเพาะปลูก และใช้ในครัวเรือนมีค่ามากที่สุด ที่ค่า $\bar{X} = 3.92$ รองลงมาใช้ในครัวเรือนอย่างเดียวที่ค่า $\bar{X} = 3.83$ รองลงมาอีก คือ ไม่ใช้ประโยชน์เลย, ใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว โดยมีค่า $\bar{X} = 3.80, \bar{X} = 3.79$ ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแบ่งตามการใช้ประโยชน์จากน้ำอยู่ในระดับมาก

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.87$ พิจารณาจากรายคำถาม มีความรู้มากที่สุด มีค่ามากที่สุด ที่ค่า $\bar{X} = 4.11$ รองลงมา มีความรู้มาก ที่ค่า $\bar{X} = 3.91$ รองลงมาอีก คือ มีความรู้ปานกลาง, มีความรู้น้อย, มีความรู้ที่น้อยที่สุด มีค่า $\bar{X} = 3.84, \bar{X} = 3.80, \bar{X} = 3.72$ ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแบ่งความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับมาก

ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการน้ำโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.26$ พิจารณาจากรายคำถามการจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ, พื้นที่ที่อยู่ในแคมครอบครองของท่านจะต้องมีตำแหน่งน้ำเพื่อสำรองไว้ใช้ในหน้าแล้งมีค่ามากที่สุด ที่ค่า $\bar{X} = 4.50$ รองลงมา หากมีเรื่องที่ภาครัฐต้องการความช่วยเหลือจากท่านด้านการจัดการน้ำ ท่านจะให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีที่ค่า $\bar{X} = 4.30$ รองลงมาอีก คือ การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐ, การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ท่านต้องรับผิดชอบ โดยมีค่า $\bar{X} = 4.10$, $\bar{X} = 3.90$ ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแบ่งทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการน้ำอยู่ในระดับมากที่สุด

ความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำโดยรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.39$ พิจารณาจากรายคำถาม ท่านมีความพึงพอใจต่อปริมาณน้ำมากน้อยเพียงไรมีค่ามากที่สุด ที่ค่า $\bar{X} = 3.54$ รองลงมา ท่านมีความพึงพอใจต่อเส้นทางของคลองส่งน้ำที่ค่า $\bar{X} = 3.45$ รองลงมาอีก คือ ท่านมีความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำมากน้อยเพียงไร, ท่านมีความพึงพอใจต่อการใช้น้ำมากน้อยเพียงไร โดยมีค่า $\bar{X} = 3.29$, $\bar{X} = 3.28$ ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแบ่งความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำอยู่ในระดับมาก

ส่วนที่ 4. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม

1. เพศและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

สมมติฐานที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำไม่แตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพแตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพไม่แตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ
แตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานที่ 1.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด
แตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดไม่
แตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด
แตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์
แตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ไม่
แตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์
แตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานที่ 1.4 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามเพ

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามเพศ

ทดสอบสมมติฐาน

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 5 เพศกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	N	\bar{X}	S.D.	t	Sig	r	R^2
1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรน้ำโดยรวม	เพศ				0.08	0.93	-0.007	0.004%
	ชาย	89	3.89	0.42				
	หญิง	87	3.88	0.1				
	รวม	176	3.88	0.41				
2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ	เพศ				1.54	0.12		
	ชาย	89	3.88	0.57				
	หญิง	87	3.73	0.68				
	รวม	176	3.80	0.62				

ตารางที่ 5 (ต่อ)

3. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรน้ำด้านความคิด	เพศ				0.24	0.80		
	ชาย	89	3.87	0.51				
	หญิง	87	3.85	0.61				
	รวม	176	3.86	0.52				
4. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์	เพศ				-0.66	0.51		
	ชาย	89	3.80	0.57				
	หญิง	87	3.86	0.58				
	รวม	176	3.83	0.57				
5. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ	เพศ				-1.06	0.29		
	ชาย	89	3.99	0.59				
	หญิง	87	4.08	0.52				
	รวม	176	4.03	0.55				

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 5

เพศกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม พบว่า t มีค่า $\text{sig} = 0.93$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ขอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมไม่แตกต่างกันไปตามเพศ ดังนั้น เพศจึงไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม

เพศกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ พบว่า t มีค่า $\text{sig} = 0.12$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ขอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพไม่แตกต่างกันไปตามเพศ

เพศกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด พบว่า t มีค่า $\text{sig} = 0.80$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ขอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดไม่แตกต่างกันไปตามเพศ

เพศกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ พบว่า t มีค่า $\text{sig} = 0.51$ ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ขอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ไม่แตกต่างกันไปตามเพศ

เพศกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ พบว่า t มีค่า $\text{sig} = 0.29$ ซึ่งมีความมากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของไม่แตกต่างกันไปตามเพศ

2. อายุและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

สมมติฐานที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำไม่แตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพแตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพไม่แตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพแตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานที่ 1.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดแตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดไม่แตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดแตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์แตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ไม่แตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์แตกต่างกันไปตามอายุ

ผลงานวิทยานิพนธ์นี้
ระดับปริญญาตรี

สมมติฐานที่ 1.4 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามอายุ

ทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 6 อายุกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	N	\bar{X}	S.D.	F.	Sig	r	R^2
1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม	อายุ				1.25	0.29	0.036	0.13%
	20-30 ปี	64	3.87	0.40				
	31-40 ปี	55	3.92	0.43				
	41-50 ปี	36	3.79	0.40				
	50 ปีขึ้นไป	21	4.00	0.41				
	รวม	176	3.88	0.41				
2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ	อายุ				0.44	0.72		
	20-30 ปี	64	3.88	0.59				
	31-40 ปี	55	3.76	0.67				
	41-50 ปี	36	3.76	0.56				
	50 ปีขึ้นไป	21	3.77	0.75				
	รวม	176	3.80	0.63				
3. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด	อายุ				1.10	0.34		
	20-30 ปี	64	3.81	0.55				
	31-40 ปี	55	3.90	0.61				
	41-50 ปี	36	3.79	0.50				
	50 ปีขึ้นไป	21	4.03	0.53				
	รวม	176	3.86	0.56				
4. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์	อายุ				1.09	0.35		
	20-30 ปี	64	3.77	0.58				
	31-40 ปี	55	3.86	0.62				
	41-50 ปี	36	3.80	0.55				
	50 ปีขึ้นไป	21	4.02	0.47				
	รวม	176	3.83	0.57				

ตารางที่ 6 (ต่อ)

5. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ	อายุ				2.82	0.04		
	20-30 ปี	64	4.00	0.58				
	31-40 ปี	55	4.14	0.48				
	41-50 ปี	36	3.83	0.61				
	50 ปีขึ้นไป	21	4.17	0.50				
	รวม	176	4.03	0.55				

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 6

อายุกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม พบว่า F มีค่า sig = 0.29 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมไม่แตกต่างกันไปตามอายุ ดังนั้น อายุจึงไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม

อายุกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ พบว่า F มีค่า sig = 0.72 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพไม่แตกต่างกันไปตามอายุ

อายุกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด พบว่า F มีค่า sig = 0.34 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดไม่แตกต่างกันไปตามอายุ

อายุกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ พบว่า F มีค่า sig = 0.35 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ไม่แตกต่างกันไปตามอายุ

อายุกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ พบว่า F มีค่า sig = 0.04 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของแตกต่างกันไปตามอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น อายุจึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ

สมมติฐานทางเลือก(H₁) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามอาชีพ

ทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 7 อาชีพกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig	r	R ²
1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม	อาชีพ				0.88	0.47	-0.085	0.72%
	เกษตรกรรวม	45	3.92	0.50				
	พนักงานบริษัทเอกชน	13	3.85	0.58				
	รับจ้างทั่วไป	85	3.89	0.37				
	รับราชการ	6	4.06	0.35				
	อื่นๆ	27	3.77	0.28				
	รวม	176	3.88	0.41				
2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ	อาชีพ				3.10	0.01		
	เกษตรกรรวม	45	3.93	0.61				
	พนักงานบริษัทเอกชน	13	3.56	0.81				
	รับจ้างทั่วไป	85	3.87	0.58				
	รับราชการ	6	3.90	0.50				
	อื่นๆ	27	3.48	0.66				
	รวม	176	3.80	0.63				
3. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด	อาชีพ				1.18	0.31		
	เกษตรกรรวม	45	3.99	0.59				
	พนักงานบริษัทเอกชน	13	3.96	0.81				
	รับจ้างทั่วไป	85	3.80	0.49				
	รับราชการ	6	4.00	0.74				
	อื่นๆ	27	3.77	0.50				
	รวม	176	3.86	0.56				
4. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์	อาชีพ				1.03	0.39		
	เกษตรกรรวม	45	3.82	0.63				
	พนักงานบริษัทเอกชน	13	3.60	0.70				
	รับจ้างทั่วไป	85	3.84	0.56				
	รับราชการ	6	4.13	0.35				
	อื่นๆ	27	3.90	0.46				
	รวม	176	3.83	0.57				

ตารางที่ 7 (ต่อ)

5. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ	อาชีพ				1.11	0.35		
	เกษตรกรกรม	45	3.96	0.64				
	พนักงานบริษัทเอกชน	13	4.26	0.61				
	รับจ้างทั่วไป	85	4.05	0.50				
	รับราชการ	6	4.23	0.46				
	อื่นๆ	27	3.94	0.53				
	รวม	176	4.03	0.55				

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 7

อาชีพกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม พบว่า F มีค่า sig = 0.47 ซึ่งมีความมากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมไม่แตกต่างกันไปตามอาชีพ ดังนั้น อาชีพจึงไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม

อาชีพกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ พบว่า F มีค่า sig = 0.01 ซึ่งมีความน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพแตกต่างกันตามอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น อาชีพจึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ

อาชีพกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด พบว่า F มีค่า sig = 0.31 ซึ่งมีความมากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดไม่แตกต่างกันไปตามอาชีพ

อาชีพกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ พบว่า F มีค่า sig = 0.39 ซึ่งมีความมากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ไม่แตกต่างกันไปตามอาชีพ

อาชีพกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ พบว่า F มีค่า sig = 0.35 ซึ่งมีความมากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ

ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของไม่แตกต่างกันไปตามอาชีพ

4. รายได้กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

สมมติฐานที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำไม่แตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพไม่แตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานที่ 1.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดไม่แตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์แตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ไม่แตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์แตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานที่ 1.4 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของแตกต่างกันไปตามรายได้

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามรายได้

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามรายได้

ทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 8 รายได้กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig	r	R^2
1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม	รายได้				1.84	0.14	-0.083	0.69%
	ต่ำกว่า 10,000 บาท	144	3.91	0.41				
	10,001-15,000 บาท	25	3.71	0.39				
	15,001-20,000 บาท	4	3.82	0.44				
	20,000 ขึ้นไป	3	4.03	0.55				
	รวม	176	3.88	0.41				
2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ	รายได้				2.43	0.06		
	ต่ำกว่า 10,000 บาท	144	3.85	0.64				
	10,001-15,000 บาท	25	3.53	0.52				
	15,001-20,000 บาท	4	3.55	0.57				
	20,000 ขึ้นไป	3	4.20	0.72				
	รวม	176	3.80	0.63				
3. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด	รายได้				1.01	0.38		
	ต่ำกว่า 10,000 บาท	144	3.89	0.58				
	10,001-15,000 บาท	25	3.68	0.44				
	15,001-20,000 บาท	4	3.95	0.30				
	20,000 ขึ้นไป	3	4.00	0.60				
	รวม	176	3.86	0.56				
4. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์	รายได้				1.26	0.28		
	ต่ำกว่า 10,000 บาท	144	3.87	0.59				
	10,001-15,000 บาท	25	3.65	0.48				
	15,001-20,000 บาท	4	3.60	0.63				
	20,000 ขึ้นไป	3	3.93	0.11				
	รวม	176	3.83	0.57				
5. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ	รายได้				0.21	0.88		
	ต่ำกว่า 10,000 บาท	144	4.04	0.55				
	10,001-15,000 บาท	25	3.97	0.59				
	15,001-20,000 บาท	4	4.20	0.80				
	20,000 ขึ้นไป	3	4.00	0.00				
	รวม	176	4.03	0.55				

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 8

รายได้กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม พบว่า F มีค่า sig = 0.14 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมไม่แตกต่างกันไปตามรายได้ ดังนั้น รายได้จึงไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม

รายได้กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ พบว่า F มีค่า sig = 0.06 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพไม่แตกต่างกันไปตามรายได้

รายได้กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด พบว่า F มีค่า sig = 0.387 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดไม่แตกต่างกันไปตามรายได้

รายได้กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ พบว่า F มีค่า sig = 0.28 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ไม่แตกต่างกันไปตามรายได้

รายได้กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ พบว่า F มีค่า sig = 0.88 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของไม่แตกต่างกันไปตามรายได้

5. ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ผลงานวิจัยนคศึกษา ระดับปริญญาตรี

น้ำ

สมมติฐานที่ 1	ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ
สมมติฐานว่าง (H_0)	ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำไม่แตกต่างกันไปตามตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ
สมมติฐานทางเลือก (H_1)	ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแตกต่างกันไปตามตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ
สมมติฐานที่ 1.1	ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพแตกต่างกันไปตามตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ

ตารางที่ 9 ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig	r	R ²
1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม	ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ				3.89	0.00	-0.283*	8.01%
	เป็นกรรมการจัดการน้ำ	10	4.36	0.36				
	เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ/ประชาชนทั่วไป	166	3.85	0.40				
	รวม	176	3.88	0.41				
2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ	ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ				2.66	0.00		
	เป็นกรรมการจัดการน้ำ	10	4.32	0.40				
	เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ/ประชาชนทั่วไป	166	3.77	0.63				
	รวม	176	4.04	0.51				
3. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด	ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ				2.54	0.01		
	เป็นกรรมการจัดการน้ำ	10	4.30	0.34				
	เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ/ประชาชนทั่วไป	166	3.83	0.56				
	รวม	176	4.06	0.45				
4. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์	ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ				2.64	0.00		
	เป็นกรรมการจัดการน้ำ	10	4.30	0.44				
	เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ/ประชาชนทั่วไป	166	3.80	0.57				
	รวม	176	4.05	0.50				
5. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ	ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ				3.00	0.00		
	เป็นกรรมการจัดการน้ำ	10	4.54	0.58				
	เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ/ประชาชนทั่วไป	166	4.00	0.54				
	รวม	176	4.27	0.56				

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 9

ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม พบว่า F มีค่า sig = 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ

สมมติฐานทางเลือก(H₁) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามการใช้ประโยชน์จากน้ำ

ทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 10 การใช้ประโยชน์จากน้ำและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig	r	R ²
1. ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากร น้ำโดยรวม	การใช้ประโยชน์จากน้ำ				0.79	0.49	-0.105	1.10%
	ใช้ในการเพาะปลูกและใช้ใน ครัวเรือน	111	3.92	0.39				
	ใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว	11	3.79	0.33				
	ใช้ในครัวเรือนอย่างเดียว	52	3.83	0.47				
	ไม่ใช้ประโยชน์เลย	2	3.80	0.07				
	รวม	176	3.88	0.41				
2. ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากร น้ำด้านกายภาพ	การใช้ประโยชน์จากน้ำ				0.62	0.60		
	ใช้ในการเพาะปลูกและใช้ใน ครัวเรือน	111	3.85	0.58				
	ใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว	11	3.81	0.52				
	ใช้ในครัวเรือนอย่างเดียว	52	3.70	0.76				
	ไม่ใช้ประโยชน์เลย	2	3.90	0.14				
	รวม	176	3.80	0.63				
3. ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากร น้ำด้านความคิด	การใช้ประโยชน์จากน้ำ				1.53	0.20		
	ใช้ในการเพาะปลูกและใช้ใน ครัวเรือน	111	3.89	0.49				
	ใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว	11	4.10	0.38				
	ใช้ในครัวเรือนอย่างเดียว	52	3.75	0.70				
	ไม่ใช้ประโยชน์เลย	2	3.96	0.14				
	รวม	176	3.86	0.56				

ตารางที่ 10 (ต่อ)

4. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์	การใช้ประโยชน์จากน้ำ				2.09	0.10		
	ใช้ในการเพาะปลูกและใช้ในครัวเรือน	111	3.86	0.58				
	ใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว	11	3.41	0.56				
	ใช้ในครัวเรือนอย่างเดียว	52	3.86	0.55				
	ไม่ใช้ประโยชน์เลย	2	3.90	0.14				
	รวม	176	3.83	0.57				
5. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ	การใช้ประโยชน์จากน้ำ				1.44	0.23		
	ใช้ในการเพาะปลูกและใช้ในครัวเรือน	111	4.07	0.56				
	ใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว	11	3.81	0.52				
	ใช้ในครัวเรือนอย่างเดียว	52	4.00	0.54				
	ไม่ใช้ประโยชน์เลย	2	3.50	0.14				
	รวม	176	4.03	0.55				

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 10

การใช้ประโยชน์จากน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม

พบว่า F มีค่า sig = 0.49 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมไม่แตกต่างกันไปตามการใช้ประโยชน์จากน้ำ ดังนั้น การใช้ประโยชน์จากน้ำจึงไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม

การใช้ประโยชน์จากน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้าน

กายภาพ พบว่า F มีค่า sig = 0.60 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพไม่แตกต่างกันไป การใช้ประโยชน์จากน้ำ

การใช้ประโยชน์จากน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด

พบว่า F มีค่า sig = 0.20 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดไม่แตกต่างกันไป การใช้ประโยชน์จากน้ำ

การใช้ประโยชน์จากน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ พบว่า F มีค่า sig = 0.10 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ขอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ไม่แตกต่างกันไปตามการใช้ประโยชน์จากน้ำ

การใช้ประโยชน์จากน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ พบว่า F มีค่า sig = 0.23 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ขอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของไม่แตกต่างกันไปตามการใช้ประโยชน์จากน้ำ

7. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

สมมติฐานที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ

สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำไม่แตกต่างกันไปตามความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ

สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำแตกต่างกันไปตามความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ

ตารางที่ 11 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

การมีส่วนร่วม	ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig	r	R^2
การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ	มีความรู้มากที่สุด	26	4.11	0.47	2.44	0.03	0.225*	5.06%
	มีความรู้มาก	44	3.91	0.32				
	มีความรู้ปานกลาง	59	3.84	0.41				
	มีความรู้น้อย	36	3.80	0.44				
	มีความรู้น้อยที่สุด	11	3.72	0.41				
	รวม	176	3.88					

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 11

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม พบว่า F มีค่า $sig = 0.03$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำจึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม

8. ระดับทัศนคติต่อการจัดการน้ำและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ
- สมมติฐานที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ
- สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมไม่แตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ
- สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ
- สมมติฐานที่ 1.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำทางกายภาพแตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ
- สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำทางกายภาพไม่แตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ
- สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำทางกายภาพแตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ
- สมมติฐานที่ 1.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำทางความคิดแตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ
- สมมติฐานว่าง (H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำทางความคิดไม่แตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ
- สมมติฐานทางเลือก (H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำทางความคิดแตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ
- สมมติฐานที่ 1.3 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำทางอารมณ์แตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำทางอารมณ์
ไม่แตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำทางอารมณ์
แตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ

สมมติฐานที่ 1.4 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ

สมมติฐานว่าง(H_0) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของไม่แตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ

สมมติฐานทางเลือก(H_1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็น
เจ้าของแตกต่างกันไปตามระดับทัศนคติ

ทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 12 ระดับทัศนคติต่อการจัดการน้ำและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

การมีส่วนร่วม	ทัศนคติ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig	r	R^2
1. ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากร น้ำโดยรวม	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องที่ท่านต้องรับผิดชอบ	42	4.15	0.43	7.87	0.00	0.384*	14.75%
	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องของหน่วยงานภาครัฐ	97	3.83	0.37				
	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ	17	3.66	0.24				
	ตำแหน่งน้ำเพื่อสำรองไว้ใช้ใน หน้าแล้ง	19	3.75	0.39				
	การให้ความช่วยเหลือ	1	3.45	-				
	รวม	176	3.88					
2. ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากร น้ำด้านกายภาพ	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องที่ท่านต้องรับผิดชอบ	69	3.95	0.45	1.49	0.219		
	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องของหน่วยงานภาครัฐ	80	3.81	0.36				
	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ	18	3.93	0.45				
	ตำแหน่งน้ำเพื่อสำรองไว้ใช้ใน หน้าแล้ง	9	3.88	0.40				

ตารางที่ 11 (ต่อ)

	การให้ความช่วยเหลือ	0	-	-		
	รวม	176	3.88			
3. ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากร น้ำด้านความคิด	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องที่ท่านต้องรับผิดชอบ	99	3.98	0.43	6.00	0.001
	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องของหน่วยงานภาครัฐ	69	3.78	0.34		
	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ	7	3.51	0.26		
	ตำแหน่งน้ำเพื่อสำรองไว้ใช้ใน หน้าแล้ง	1	3.60	-		
	การให้ความช่วยเหลือ	0	-	-		
	รวม	176	3.88			
4. ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากร น้ำด้านอารมณ์	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องที่ท่านต้องรับผิดชอบ	100	3.97	0.43	3.73	0.006
	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องของหน่วยงานภาครัฐ	69	3.78	0.35		
	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ	5	3.54	0.32		
	ตำแหน่งน้ำเพื่อสำรองไว้ใช้ใน หน้าแล้ง	1	3.60	-		
	การให้ความช่วยเหลือ	1	3.40	-		
	รวม	176	3.88			
5. ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากร น้ำด้านความเป็นเจ้าของ	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องที่ท่านต้องรับผิดชอบ	69	4.03	0.44	5.23	0.002
	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องของหน่วยงานภาครัฐ	67	3.79	0.37		
	การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ	8	3.74	0.20		
	ตำแหน่งน้ำเพื่อสำรองไว้ใช้ใน หน้าแล้ง	2	3.70	0.14		
	การให้ความช่วยเหลือ	0	-	-		
	รวม	176	3.88			

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 12

ทัศนคติต่อการจัดการน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมโดยรวม พบว่า F มีค่า sig = 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวมแตกต่างกันไปตามทัศนคติต่อการจัดการน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ทัศนคติต่อการจัดการน้ำโดยรวมจึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยรวม

ทัศนคติต่อการจัดการน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้าน

กายภาพพบว่า F มีค่า sig = 0.219 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพไม่แตกต่างกันไปตามทัศนคติต่อการจัดการทรัพยากรน้ำ

ทัศนคติต่อการจัดการน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้าน

ความคิด พบว่า F มีค่า sig = 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดแตกต่างกันไปทัศนคติต่อการจัดการน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ทัศนคติต่อการจัดการน้ำจึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด

ทัศนคติต่อการจัดการน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์

พบว่า F มีค่า sig = 0.006 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์แตกต่างกันไปทัศนคติต่อการจัดการน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ทัศนคติต่อการจัดการน้ำจึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์

ทัศนคติต่อการจัดการน้ำกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความ

เป็นเจ้าของ พบว่า t มีค่า sig = 0.002 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของแตกต่างกันไปตามทัศนคติต่อการจัดการน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ทัศนคติต่อการจัดการน้ำจึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ

ตารางที่ 13 ระดับความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

การมีส่วนร่วม	ความพึงพอใจ	N	\bar{X}	S.D.	F	Sig	r	R ²
1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ	พอใจเป็นอย่างยิ่ง	14	4.35	0.44	1.940	0.004	-0.294*	8.64%
	พอใจเป็นอย่างมาก	12	4.13	0.40				
	พอใจปานกลาง	69	3.82	0.40				
	พอใจน้อย	42	3.77	0.37				
	พอใจน้อยมาก	39	3.87	0.34				
	รวม	176	3.80	0.63				
2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด	พอใจเป็นอย่างยิ่ง	14	4.29	0.51	2.06	0.002		
	พอใจเป็นอย่างมาก	6	4.29	0.45				
	พอใจปานกลาง	61	3.86	0.39				
	พอใจน้อย	60	3.76	0.37				
	พอใจน้อยมาก	35	3.90	0.32				
	รวม	176	3.80	0.63				
3. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์	พอใจเป็นอย่างยิ่ง	18	4.25	0.54	1.92	0.004		
	พอใจเป็นอย่างมาก	21	3.92	0.38				
	พอใจปานกลาง	58	3.81	0.37				
	พอใจน้อย	49	3.82	0.37				
	พอใจน้อยมาก	30	3.86	0.38				
	รวม	176	3.80	0.63				
4. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ	พอใจเป็นอย่างยิ่ง	18	4.30	0.47	2.02	0.002		
	พอใจเป็นอย่างมาก	24	4.03	0.35				
	พอใจปานกลาง	56	3.77	0.33				
	พอใจน้อย	45	3.85	0.46				
	พอใจน้อยมาก	33	3.79	0.31				
	รวม	176	3.80	0.63				

หมายเหตุ : กำหนดให้ $\alpha = 0.05$

จากตารางที่ 13

ความพึงพอใจกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านกายภาพ พบว่า F มีค่า sig = 0.004 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ

ทรัพยากรน้ำด้านกายภาพแตกต่างกันไปตามความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ความพึงพอใจจึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำทางกายภาพ

ความพึงพอใจต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด พบว่า F มีค่า sig = 0.002 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิดแตกต่างกันไปตามความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ความพึงพอใจจึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความคิด

ความพึงพอใจต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์ พบว่า F มีค่า sig = 0.004 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์แตกต่างกันไปตามความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ความพึงพอใจจึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านอารมณ์

ความพึงพอใจต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ พบว่า F มีค่า sig = 0.002 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า $\alpha = 0.05$ จึงยืนยันได้ว่า สามารถปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ค่า $\alpha = 0.05$ หมายความว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของแตกต่างกันไปตามความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่า $\alpha = 0.05$ ดังนั้น ความพึงพอใจจึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำด้านความเป็นเจ้าของ

ส่วนที่ 5. ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม กับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของบุคคล สร้างตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำโดยใช้สถิติ Multiple Linear Regression

ตารางที่ 14 ความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจ สังกัดกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t/F	Sig
(ค่าคงที่)	3.428	0.391		8.756	0.000
ตำแหน่ง	-0.343	0.127	-0.192	-2.696	0.008*
ความรู้เรื่องการจัดการน้ำ	0.039	0.026	0.106	1.504	0.134
ทัศนคติ	0.292	0.062	0.322	4.742	0.000*
ความพึงพอใจ	-0.074	0.028	-0.180	-2.614	0.010*

หมายเหตุ 1. การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำเป็นตัวแปรตาม

2. เลือกเอาเฉพาะที่มี

* นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจ สังกัดกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ จากสมการทั่วไป ดังนี้ $\hat{y} = \alpha + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_n X_n$

จากการคำนวณได้ค่า $\alpha = 3.428$

$$\beta_1 = -0.343$$

$$\beta_2 = 0.039$$

$$\beta_3 = 0.292$$

$$\beta_4 = -0.074$$

แทนสูตรแล้วได้เป็น ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางประชากร เศรษฐกิจ และสังกัดกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของบุคคล ดังนี้ $\hat{y} = 3.428 - 0.343 x_1 + 0.292 x_2 - 0.074 x_3$

เมื่อ \hat{y} = ค่าทำนายระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

x_1 = ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ

x_2 = ความรู้เรื่องการจัดการน้ำ

x_3 = ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ

x_4 = ความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำในพื้นที่ 2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้ในครัวเรือน ตำแหน่งคณะกรรมการการจัดการน้ำ การใช้ประโยชน์จากน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ทักษะต่อการจัดการน้ำ และความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำ 3. เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้เป็นข้อมูล เพื่อพัฒนาการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำโดยมีประชากรทั้งหมด 176 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ส่วนบุคคลที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า S.D. ค่า t-test ค่า F-test

ต่อไปนี้จะได้สรุปผลการวิจัย โดยเริ่มจากสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สรุประดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของบุคคล สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สรุปผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของบุคคล

จากการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของบุคคลอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาแล้ว การมีส่วนร่วมด้านความเป็นเจ้าของมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด การมีส่วนร่วมด้านความคิด มีระดับการมีส่วนร่วมมาก รองลงมา การมีส่วนร่วมด้านอารมณ์ด้านกายภาพ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำตามเพศ เพศชายมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำมากกว่าเพศหญิง พิจารณาตามอายุ ช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไปมีค่ามากที่สุด รองลงมาช่วงอายุ 31-40 ปี ช่วงอายุ 20-30 ปี ช่วงอายุ 41-50 ปี ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามอาชีพ อาชีพรับราชการมีค่ามากที่สุด รองลงมาอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป พนักงานบริษัทเอกชน อาชีพอื่นๆ ตามลำดับ พิจารณาตามตำแหน่งในคณะกรรมการการจัดการน้ำเป็นกรรมการจัดการน้ำมากที่สุด รองลงมาเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำและประชาชนทั่วไป พิจารณาการใช้ประโยชน์จากน้ำใช้ในการเพาะปลูกและใช้ในครัวเรือนมีค่ามากที่สุด รองลงมาใช้ในครัวเรือนอย่างเดียวไม่ใช้ประโยชน์เลย ใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว

ตามลำดับ พิจารณาตามความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการเปิดประตูน้ำมีค่ามากที่สุด รองลงมาความรู้เกี่ยวกับปัญหาการจัดการน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความรู้เกี่ยวกับหน่วยงานผู้ดูแลน้ำ ความรู้เกี่ยวกับแหล่งน้ำที่ใช้ตามลำดับ พิจารณาตามทัศนคติต่อการจัดการน้ำ การจัดการน้ำเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญและพื้นที่ต้องมีแหล่งน้ำ มีค่ามากที่สุด รองลงมาการให้ความช่วยเหลือภาครัฐ การจัดการน้ำเป็นเรื่องที่ต้องรับผิดชอบ ตามลำดับ พิจารณาตามความพึงพอใจ พึงพอใจต่อปริมาณน้ำมากที่สุด รองลงมาพึงพอใจต่อเส้นทาง พึงพอใจต่อการจัดการน้ำ พึงพอใจต่อการใช้น้ำ ตามลำดับ

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ พบว่า ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด บุคคลที่เป็นกรรมการจัดการน้ำมีระดับการมีส่วนร่วมมากกว่าบุคคลที่เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำและประชาชนทั่วไป เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก บุคคลที่เป็นกรรมการจัดการน้ำมีการประชุมและศึกษาดูงานมากกว่าสมาชิกผู้ใช้น้ำและประชาชนทั่วไป

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด บุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับการเปิดประตูน้ำ มีระดับการมีส่วนร่วมมากกว่าบุคคลที่มีปัญหาในการจัดการน้ำ มีความรู้ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้ ความรู้ในเรื่องหน่วยงานผู้ดูแลแหล่งน้ำ ความรู้เรื่องแหล่งน้ำที่ใช้ ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าบุคคลที่มีความรู้เรื่องการเปิดประตูน้ำจะมีความรู้เรื่องปริมาณน้ำและส่วนใหญ่จะเป็นคณะกรรมการจัดการน้ำด้วย ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ จึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

ทัศนคติต่อการจัดการน้ำ พบว่า ทัศนคติกับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันไปตามทัศนคติ ผู้ที่มีทัศนคติสูงจะมีระดับการมีส่วนร่วมสูงไปด้วย เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจาก บุคคลที่มีทัศนคติสูงได้อบรมและรู้หลักการบริหารการจัดการน้ำให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนทำให้มีระดับการมีส่วนร่วมสูง จึงสรุปได้ว่า ทัศนคติต่อการจัดการน้ำมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

ความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำ พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด บุคคลที่มีระดับความพึงพอใจสูงจะมีระดับการมีส่วนร่วมสูงไปด้วย เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้มีความพึงพอใจสูงจะมีความรู้ในการจัดการทรัพยากรน้ำ และใช้หลักการบริหารการจัดการน้ำเพื่อใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม จึงสรุปได้ว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน พบว่า ประชาชนในชุมชนมีชีวิตที่ดี ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำให้คงอยู่ และประชาชนมีการจัดสรรทรัพยากรน้ำเพื่อใช้อย่างเหมาะสม จากปริมาณน้ำที่ลดลงเรื่อยๆทุกปี ทำให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการน้ำ และเข้าร่วมแก้ไขปัญหาชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำและจัดหาทรัพยากรน้ำเพื่อจะได้มีน้ำใช้อย่างยั่งยืนต่อไป

ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลในการจัดการทรัพยากรน้ำ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก จึงสรุปได้ว่า บุคคลในชุมชนยังมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ประชาชนมีความรู้สึกว่ามีน้ำใช้เพียงพอมีค่าน้อยที่สุด เพราะฉะนั้น ควรมีการอบรมให้ประชาชนมีการบริหารจัดการน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคและสร้างความเชื่อมั่น ในเรื่องการจัดการน้ำให้ประชาชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชุมชน

ทดสอบสมมติฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลแตกต่างกันไปตามตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ ทักษะคิดในการจัดการน้ำ ความพึงพอใจในการจัดการน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$ โดยระดับการมีส่วนร่วมของผู้เป็นกรรมการจัดการน้ำสูงกว่าผู้ที่เป็นสมาชิกในการใช้น้ำ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้ที่เป็นกรรมการจัดการน้ำจะมีการพบปะสังสรรค์และประชุมรวมถึงการศึกษาดูงานมากกว่าผู้ที่เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการเปิดประตูน้ำจะรู้ว่าปริมาณน้ำมีมากน้อยเพียงใด เพียงพอหรือไม่สำหรับการอุปโภคและบริโภค ถ้ามีน้ำไม่เพียงพอจะบริหารจัดการน้ำอย่างไร แตกต่างจากผู้ที่มีปัญหาในการจัดการน้ำ ซึ่งไม่มีระบบในการจัดการน้ำ และส่วนมากมีปัญหาอันเนื่องมาจากปริมาณน้ำไม่เพียงพอ ผู้ที่มีทัศนคติดีจะมีระดับส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำต่ำไปด้วย เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก บุคคลนั้นไม่ได้รับการอบรมเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำและการบริหารน้ำให้ใช้อย่างยั่งยืน ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำในชุมชนและทำให้แก้ปัญหาแหล่งน้ำไม่ได้ ผู้ที่มีความพึงพอใจสูง ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำสูงไปด้วย เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้ที่มีความพึงพอใจสูง ไม่ว่าจะเป็ปริมาณน้ำ เส้นทางน้ำ การจัดการน้ำ และการใช้น้ำ จะมีความรู้ในการจัดการทรัพยากรน้ำ และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำมากกว่าผู้ที่มีความพึงพอใจต่ำ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาชุมชน

1.1 จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก จึงควรจะให้พัฒนาชุมชนโดยเน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วม ด้านกายภาพ ด้านความคิด ด้านอารมณ์ และด้านความเป็นเจ้าของ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำด้วย

1.2 จากการศึกษาทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลแตกต่างกันไปตามตำแหน่งในคณะกรรมการการจัดการน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ ทักษะในการจัดการน้ำ และความพึงพอใจในการจัดการน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$ จึงควรจะได้นำมาพิจารณาและหาทางแก้ไข

1.3 ภาครัฐและชุมชนควรร่วมมือจัดทำให้มีการทำประชาคม ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนชุมชน ก่อให้เกิดกระบวนการชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถจัดการกับทรัพยากรน้ำได้อย่างเหมาะสม

1.4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน โดยการจ้างแรงงานในพื้นที่เข้าร่วมงานกับโครงการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ เช่น การลอกท่อส่งน้ำ การจัดการพื้นที่ส่งน้ำ

1.5 ชุมชนควรมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ เช่น แหล่งน้ำในพื้นที่วิกฤติการน้ำ และอภิปรายหาแนวทางแก้ไข ป้องกันอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

2.1 การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ แต่จากการค้นคว้าเอกสารพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าไม้ก็สำคัญเช่นกัน การวิจัยครั้งต่อไปน่าจะศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

2.2 การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ แต่พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำมีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชน การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรน้ำ

บรรณานุกรม

- การประปาส่วนภูมิภาค. แผนกลยุทธ์และนโยบายน้ำของชาติ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 1 มกราคม 2554.
เข้าถึงได้จาก <http://www.pwa.co.th/document/plan.htm>
- แก้วสรร อติโพธิ. การไต่สวนสาธารณะ มาตรการยุติข้อขัดแย้งในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, 2537.
- _____. เอกสารการจัดการทรัพยากรน้ำ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 12 ธันวาคม 2553. เข้าถึงได้จาก
<http://www.kramonbs.ob.tc/html/044.html>
- _____. เอกสารคู่มือแนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้น การลดและใช้ประโยชน์ขยะ [ออนไลน์].
เข้าถึงเมื่อ 21 มีนาคม 2552. เข้าถึงได้จาก
http://www.pcd.go.th/Info_serv/waste_rubbish.htm
- จิรายุ ทองขาวอ่อน. “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรใจ
จังหวัดลำพูน”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537
- เจริญ เซาว์นประยูร. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรใน
เขตลุ่มน้ำแม่ฝาง จังหวัดเชียงใหม่”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการเมืองการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. นนทบุรี : บิสิกเนซซอร์แอนด์ดี,
2551.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา
ชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527.
- นิวัติ เรืองพานิช. “การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม”. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2537.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธี. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และ
ทำปกเจริญผล, 2540.
- ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2541.

ประเวศ วะสี. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2542.

พระวี สีเหลืองสวัสดิ์. "การศึกษาทุนทางสังคมจากมุมมองแบบไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.
พระครูสุจินต์ถาวรธรรม. "ความเข้มแข็งของชุมชนและความร่วมมือในการแข่งขันเพื่อการจัดการ สิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน" การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. บัณฑิตวิทยาลัย. คู่มือการพิมพ์วิทยานิพนธ์. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

รัตนพงษ์ จันทะวงษ์. "ทุนทางสังคมที่สัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน: กรณีศึกษา ตำบลพระ กะปรีชาม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม" วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครปฐม, 2546.

วรวิภา โรมรัตนพันธ์. ทุนทางสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2548.

สมพจน์ วรรณนุช. "ประโยชน์สาธารณะ การจัดการสิ่งแวดล้อม และชุมชนพึ่งตนเอง."

วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 42, 4 (2545) : 511-535.

สัมฤทธิ์ วิชัยทา. "ความเข้มแข็งของประชาสังคมตำบลในการดูแลรักษาทรัพยากรมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาการดูแลรักษาป่าบาลและอ่างเก็บน้ำของประชาชน ตำบลแม่ปะ ตำบล แม่่มอก และตำบลเวียงมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง" การค้นคว้าแบบอิสระปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อการ พัฒนาที่ยั่งยืนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 1 มกราคม 2551. เข้าถึง ได้จาก <http://www.nesdb.go.th/Portals/o/news/plan/p10/>

สุธรรม รัตนโชติ. "การสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment)". เอกสารประกอบการศึกษา เพชรบุรี : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี, 2550. (อัดสำเนา)

สุธรรม รัตนโชติ. "ทุนทางสังคม". เอกสารประกอบการศึกษา เพชรบุรี : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี, 2550. (อัครสำเนา)

สุพรรณิ ไชยอำพร. "ทุนทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทางเลือกที่รับผิดชอบต่อสังคมของนักบริหารในยุคการเปลี่ยนแปลง." วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 44, 3(2547) : 69-95.

เสื่อ อภิชิตเกียรติกร. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ กรณีพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา". การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543
เสรี พงศ์พิศ. กองทุนหมู่บ้าน สวัสดิการชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทย, 2544.

อเนก นาคะบุตร. กอบบ้านกู้เมือง... ด้วยพลังแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม, 2545.
_____. ทุนทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม, 2545.

อโนชา วิปุลากร. "ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการมูลฝอย ภายใต้แนวคิดประชาสังคม : กรณีศึกษา ชุมชนกำแพงเมือง เทศบาลนครลำปาง จังหวัดลำปาง" การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สักดิ์โสภากการพิมพ์, 2527.

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

ผลงานวิจัยนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอัน

เนื่องมาจากพระราชดำริ

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงที่สุดตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม 1-21. เพศ 1 ชาย 2 หญิง 32. อายุ 1 20-30 ปี 2 31-40 ปี 3 41-50 ปี 4 มากกว่า 50 ปีขึ้นไป 43. อาชีพ 1 เกษตรกรรม 2 พนักงานบริษัทเอกชน 3 รับจ้างทั่วไป 54 รับราชการ 5 อื่นๆ.....4. รายได้ 1 ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน 2 10,001-15,000 บาท/เดือน 63 15,001-20,000 บาท/เดือน 4 20,001 ขึ้นไป5. ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ 71 เป็นกรรมการจัดการน้ำ 2 เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ/ประชาชนทั่วไป6. การใช้ประโยชน์จากน้ำ (ตอบเพียงคำตอบเดียว) 81 ใช้ในการเพาะปลูกและใช้ในครัวเรือน2 ใช้ในการเพาะปลูกอย่างเดียว3 ใช้ในครัวเรือนอย่างเดียว4 ไม่ใช้ประโยชน์เลย

7. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ

ผลงานวิจัยนักศึกษาระดับปริญญาตรี

7.1 แหล่งน้ำที่ใช้มากจากแหล่งใด..... 97.2 หน่วยงานใดเป็นผู้ดูแลแหล่งน้ำในพื้นที่ของท่าน..... 107.3 ปัจจุบันมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำใช่หรือไม่..... 117.4 ปัญหาในการจัดการทรัพยากรน้ำในปัจจุบันคืออะไร..... 127.5 เมื่อท่านต้องการให้เปิดประตูน้ำท่านจะต้องทำอะไร คิดต่อใคร..... 13

8. ทักษะคิดต่อการจัดการน้ำ

ประเด็นคำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)	เห็นด้วย (4)	ค่อนข้างไม่ เห็นด้วย (3)	ไม่เห็นด้วย (2)	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง (1)	
8.1 การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่อง ที่ท่านต้องรับผิดชอบ						☐ 14
8.2 การจัดการทรัพยากรน้ำเป็น เรื่องของหน่วยงานภาครัฐ						☐ 15
8.3 การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเรื่อง ต้องให้ความสำคัญ						☐ 16
8.4 พื้นที่ที่อยู่ในความครอบครอง ของท่านจะต้องมีตำแหน่งน้ำ เพื่อ สำรองไว้ใช้ในหน้าแล้ง						☐ 17
8.5 หากมีเรื่องที่ภาครัฐต้องการ ความช่วยเหลือจากท่านด้านการ จัดการน้ำ ท่านจะให้ความช่วยเหลือ เป็นอย่างดี						☐ 18

9. ความพึงพอใจต่อทรัพยากรน้ำ

 199.1 ท่านมีความพึงพอใจต่อเส้นทางของคลองส่งน้ำมากน้อยเพียงไรและเพราะเหตุใด1 พอใจเป็นอย่างยิ่ง2 พอใจเป็นอย่างมาก3 พอใจปานกลาง4 พอใจน้อย5 พอใจน้อยมากเพราะเหตุใด (โปรดระบุ)..... 20..... 21..... 229.2 ท่านมีความพึงพอใจต่อปริมาณน้ำมากน้อยเพียงไร และเพราะเหตุใด 231 พอใจเป็นอย่างยิ่ง2 พอใจเป็นอย่างมาก3 พอใจปานกลาง4 พอใจน้อย5 พอใจน้อยมาก

เพราะเหตุใด (โปรดระบุ)..... 24

..... 25

..... 26

9.3 ท่านมีความพึงพอใจต่อการจัดการน้ำ เช่นเปิดเปิดเขื่อนการกำหนดเวลาในการใช้น้ำเหล่านี้ 27

เป็นต้น มากน้อยเพียงไร

1 พอใจเป็นอย่างยิ่ง 2 พอใจเป็นอย่างมาก

3 พอใจปานกลาง 4 พอใจน้อย 5 พอใจน้อยมาก

เพราะเหตุใด (โปรดระบุ)..... 28

..... 29

..... 30

9.4 ท่านมีความพึงพอใจต่อการใช้น้ำ มากน้อยเพียงไร 31

1 พอใจเป็นอย่างยิ่ง 2 พอใจเป็นอย่างมาก

3 พอใจปานกลาง 4 พอใจน้อย 5 พอใจน้อยมาก

เพราะเหตุใด (โปรดระบุ)..... 32

..... 33

..... 34

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

2.1 ทางกายภาพ

ประเด็นคำถาม	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ค่อนข้างไม่	ไม่เห็น	ไม่เห็น	
	อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ด้วย	ด้วยอย่าง	
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
1 ท่านเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการทรัพยากรน้ำ						☐ 35
2 ท่านชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนบ้าน ให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการน้ำ						☐ 36
3 ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำบ่อยครั้ง						☐ 37

4 ท่านเคยยื่นคำร้องขอเปิด-ปิด ประตูน้ำ เมื่อต้องการใช้น้ำ						☐ 38
5.ท่านร่วมทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาหน้า บ่อขี้ครั้ง						☐ 39

2.2 ทางความคิด

ประเด็นคำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)	เห็นด้วย (4)	ค่อนข้างไม่ เห็นด้วย (3)	ไม่เห็นด้วย (2)	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง (1)	
1. ท่านเสนอแนะวิธีการจัดการ ทรัพยากรน้ำหรือปัญหา ข้อบกพร่องต่างๆ ให้กับ กรรมการจัดการทรัพยากรน้ำ						☐ 40
2. ท่านเคยเสนอให้มีบทลงโทษ ผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับการใช้ น้ำ						☐ 41
3. ท่านคิดวิธีการพัฒนาแหล่งน้ำ ร่วมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ						☐ 42
4. ท่านร่วมคิดจัดสรรแหล่งน้ำ						☐ 43
5. ท่านเห็นด้วยที่มีการจัดตั้งกลุ่มดูแล และทรัพยากรน้ำ						☐ 44

2.3 ทางอารมณ์

ประเด็นคำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)	เห็นด้วย (4)	ค่อนข้างไม่ เห็นด้วย (3)	ไม่เห็นด้วย (2)	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง (1)	
1.ท่านชอบที่จะให้ชุมชนมีความ เข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรน้ำ						☐ 45
2.ท่านมีความรู้สึกว่าคุณมีน้ำใช้ เพียงพอ						☐ 46
3.ท่านมีความเชื่อมั่นในความสามารถ ชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ						☐ 47

4. ท่านหวงแหนแหล่งน้ำในพื้นที่						☐ 48
5. ท่านจะต้องไปติดตามแก้ไขปัญหาของท่าน หากไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจัดสรรน้ำโดยเร็วที่สุด						☐ 49

2.4 ความเป็นเจ้าของ

ประเด็นคำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)	เห็นด้วย (4)	ค่อนข้างไม่ เห็นด้วย (3)	ไม่เห็นด้วย (2)	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง (1)	
1. ท่านรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในด้านการจัดการน้ำ						☐ 50
2. ท่านรู้สึกยินดีที่มีน้ำเพียงพอต่อความต้องการของท่านและส่วนรวม						☐ 51
3. ท่านจะอนุรักษ์และรักษาดูแลแหล่งน้ำ						☐ 52
4. ท่านจะไม่พอใจ เมื่อมีผู้อื่นหรือบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมใช้น้ำโดยไม่ถูกต้อง						☐ 53
5. แนวท่อน้ำที่ผ่านพื้นที่ของท่าน ท่านจะดูแลอย่างดี						☐ 54

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล

โสภิตา สุรินทะ

ที่อยู่

1337/17 ถ.จอมพล ต.ชะอำ อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี 76120

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2546 สำเร็จการศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์
วารสารศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
- พ.ศ. 2550 ศึกษาต่อระดับปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและ
ภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. 2547-2548 Receptions Officer Springfield Beach Resort
- พ.ศ. 2548-2559 เจ้าหน้าที่ประสานงาน โครงการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น คณะวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
- พ.ศ. 2550-2553 นักบริหารงานทั่วไป สำนักงานวิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
- พ.ศ. 2553-2554 เจ้าหน้าที่การตลาด มูลนิธิอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร ในพระ
ราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (มอนส)
- พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน นักวิชาการ ตำแหน่งประชาสัมพันธ์และการสื่อสารสาธารณะ สำนักงาน
คณะกรรมการองคมนตรีระดับปริญญาตรี

กรุงเทพมหานคร